

Erdészeti Lapok

Alapítva: 1862-ben

CLII. évfolyam
2017. december

Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata

www.oe.hu

A TARTALOMBÓL:

KLÍMAVÁLTOZÁS ÉS TERMÉSZETVÉDELEM
AZ ÁRTÉRI ERDŐK ŐSHONOS FAFAJAINAK GÉNMEGŐRZÉSE
ORSZÁGOS LAKOSSÁGI ERDŐKÉP
YPEF NEMZETKÖZI DÖNTŐ MAGYARORSZÁGON
KAÁN KÁROLY TOVÁBB ÉLŐ SZELLEMISSÉGE
AZ ERDÉSZBÁLOK ELŐÉLETE

Zárszó az Egyesületi Arcképcsarnokhoz

Tisztelt Olvasók!

A jelen írás egy hosszabb, kétesztendős rovat befejezését adja hírül. Az Arcképcsarnokot ugyanis az *Erdészeti Lapok* 2015. decemberi lapszámában, a jubileumi év felvezetésekor indítottuk útjára és most, 22 lapszámmal később jutottunk az életrajzok végére.

Eredeti célunk az volt, hogy az Országos Erdészeti Egyesület egykori, időközben már elhunyt elnökeiről, titkáiról és főtitkáiról, rövid életrajzuk közreadásával méltóképpen megemlékezzünk. Ennek a sorozatnak a végére érve azonban az Egyesület Elnöksége bölcsen úgy döntött, hogy az *Erdészeti Lapok* egykori tulajdonosai, szerkesztőbizottsági elnökei, szerkesztői, főszerkesztői, a *Lapok* meghatározó munkatársai életútját is mutassuk be Egyesületünk tagságának. Fontos volt ez – az alapgondolaton túlmenően

azért is –, mert az OEE olyan meghatározó személyiségei, mint *Wagner Károly* vagy *Divald Adolf*, akik nem töltöttek be elnöki, titkári tisztséget, kimaradtak volna a bemutatásból és képzeletbeli arcképcsarnokunk nélkülük nyilván nem lehetett volna teljes.

Végezetül pedig azokat az Egyesületért kiemelkedő munkát végző és elévülhetetlen érdemeket szerző tiszteletbeli tagokat mutattuk be, akik már nem lehetnek közöttünk. Így nemcsak a múlt, hanem a közelmúlt meghatározó személyiségeit is felvonultattuk, akikhez sokunkat személyes ismeretség is fűzött.

Most újra végigolvasva az életrajzokat régi, már elfeledett nevek, intézmények, történelmi események villannak fel, teszik élővé a múltat és világító lámpásokként szegélyezik az Országos Erdészeti Egyesület elmúlt 150 esztendőben bejárt útját.

Nézzük azonban, mit is jelentett az Arcképcsarnok a számok száraz nyelvén: a mostanival együtt 23 lapszámot, 42 életrajzot, akik közül 14 fő elnök, 11 fő titkár és főtitkár, 5 fő az *Erdészeti Lapok*hoz kötődő személy (számuk azért tűnik alacsonynak, mert számos egyesületi elnök és titkár, főtitkár a *Lapok*nál is betöltött fontos szerepet, de bemutatásuk már az első fejezetben megtörtént), továbbá 12 fő tiszteletbeli tag volt.

Most pedig, mikor bezárjuk a képzeletbeli arcképcsarnok ajtaját, azt kívánom, hogy ez a rovat ne legyen elhagyatott, porosodó portrék gyűjteménye csupán, hanem egy

olyan élő egyesületi lexikon, amit újra meg újra fellapozva felfrissíthetjük ismereteinket, megidézhethetjük neves elődeinket és kívánom, hogy példájuk élő, eleven erővel hasson mai tagságunkra is közösségünk mindennapjainak formálásakor.

Tisztelettel búcsúzik a rovatszerkesztő:

dr. Sárvári János, a Könyvtár őre

A harmadik oldal

Sajátos természetességgel adódott az év utolsó lapszámának laptervezési munkái közben, hogy újra átolvassam szerkesztőbizottsági elnökünk, a januári lapszámban a Harmadik oldal hasábjain megjelent, 152. évfolyam indító és újév köszöntő sorait.

Kifejezetten kíváncsi voltam, vajon hogyan tükröződnek vissza az abban megírt gondolatok, most, hogy a 2017-es év gyakorlatilag a hátunk mögött van már.

Az alapítás 150 éves jubileumát ünneplő 2016-os év valóban a fény éve volt az Egyesület számára, de nem ültünk a babérjainkon a 2017-es esztendőben sem.

Fenntartottuk és felkeltettük a közfigyelmet az Egyesület szerepvállalásaival, tevékenységeivel, rendezvényeivel, céljaival, melyek már nem csak a tagság, a szakma, de a társadalom szélesebb rétegei felé is hívó szóval éltek. Az erdész végre nem láthatatlan és érthetetlen.

Vagy, ahogy még januárban Oroszi Sándor fogalmazott, nincs abban semmi elítélendő az információs világban, ha jó értelemben véve kissé „megdolgozzuk” az arra fogékonyakat és utat keresünk a kevésbé fogékonyak felé.

Többek között tovább vittük az immár több mint két évtizedes Év fája mozgalmat. Számos méltó rendezvény segítségével Kaán Károly emlékévet tartottunk születésének másfél évszázados jubileumán. Felvállaltuk az iskolás korú diákok erdei vándortáborozásának felélesztését, népszerűsítését, a sokrétű szervezői feladatkör koordinációját.

Immár második alkalommal Erdővarázsra hívtuk a tanévkedés elején a gyermekeket a fővárosi Szabadság térre, majd az erdőpedagógia jegyében idén is útjára indult az Erdők hete.

Hosszú évek óta aktívan részt vettünk és alakítottuk az erdőtörvény-módosítás szakmai folyamatát, melynek köszönhetően végre rébe ért ez a fontos szakmapolitikai cél. És ez csak néhány fontosabb sarokpont a 2017-es év számos eseménye és eredménye közül.

Vagyis bizottsági elnökünk azon januári kívánsága, hogy folytassuk, amit elkezdtünk, úgy gondolom teljesült. S legigazabb reményeim szerint a jövőben is folytatódni fog!

Nagy László
főszerkesztő

Erdészeti Lapok

Az Országos Erdészeti Egyesület
havonta megjelenő folyóirata
CLII. évfolyam 12. szám (december)
A kézirat lezárva: 2017. december 3.

A címlapon:
Holle anyó párnái
Fotó: Nagy László

FŐSZERKESZTŐ: **NAGY LÁSZLÓ**
A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:
DR. OROSZI SÁNDOR

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:
dr. Bartha Dénes, Haraszti Gyula,
Lengyel László, Puskás Lajos, dr. Sárvári János,
dr. Schiberna Endre, Szentpéteri Sándor,
Wisnovszky Károly

SZERKESZTŐSÉG:
1021 Budapest, Budakeszi út 91.
Telefon: 06 (1) 201-6293
Mobil: 06 (20) 330-3462
e-mail: erdlap@oee.hu
www.oee.hu

KIADÓ: Országos Erdészeti Egyesület,
1021 Budapest, Budakeszi út 91.

Levélcím: 1021 Budapest, Budakeszi út 91.
FELELŐS KIADÓ: **ZAMBÓ PÉTER** elnök

Tördelőszerkesztő: Balog Zoltán
Olvasószerkesztő, nyelvi korrektor:
Campos Mária, Macskássy Zsuzsa

Nyomdai munkák:
Pharma Press Nyomdaipari Kft., Budapest
Felelős vezető: Dr. Dávid Ferenc

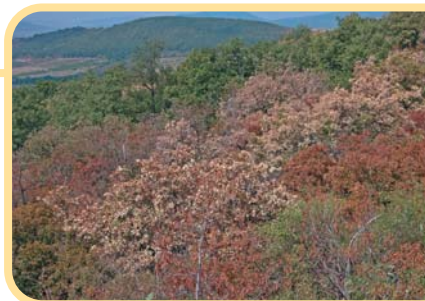
Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Felvilágosítást a
lappal kapcsolatban az Egyesület ad.

A beküldött kéziratokat, fényképeket nyil-
vántartásba vesszük. A cikkek, írások nem
feltétlenül azonosok a szerkesztő vélemény-
nyével, azok tartalmáért mindenkor a
szerző felel. Honoráriumot megegyezés-
sel csak felkért írásként,
illetve grafikai munkáért fizetünk.

ISSN 1215-0398

A tartalomból:

Dr. Bartha Dénes, Tiborcz Viktor, Dr. Zagyvai Gergely: A természetvédelem kihívásai és aggályai a klímaváltozás kapcsán	386
Dr. Bach István, Dr. Bordács Sándor, Lajtos János: Az ártéri erdők őshonos fafajainak génmegőrzése	390
Lomniczy Gergely: Országos lakossági „erdőkép”	393
2017 az áttörés éve a magánerdőben!	395
Dr. Konkoly-Gyuró Éva: Az alma kultúrtörténeti, kertészeti vonatkozásai	396
Béni Kornél: Barlai Ervin, Ifjúsági Kör és a Selmeci Társaság	400
Dr. Sárvári János: Az erdészbálok előélete	402
Kovácssevecs Pál, Hoczek László: YPEF 2017 nemzetközi döntő Magyarországon	403
Fürrné Kinsztler Anita: Kaán Károly tovább élő szellemisége	406
Kopjafaavatás Tamásiban	409
Fürr Tamás: Tanulmányúton a kaszói erdőkben	410
Kaitz Zoltán: Friss koszorú a harmincéves emlékhelyen	411
Dr. Sárvári János: Megkezdődött könyvtárunk digitalizálási programja	412
Egyesületünk újonnan belépett tagjai	413
Gencsi Zoltán: Szürkék taposta országutak	414
Dr. Tóth Aladár: Mindenki Karácsonyfája	416
Tiszteletdiplomák átadása az Erdőmérnöki Karon	417
Bende Attila, Sárközy Áron: Különleges vendégek az Erdőmérnöki Karon	418
Apatóczy István: Erdei génvadászok sejtelmes kora	419
Emlékezés Stasney professzorra	421
Nagy László: A gyökérerő jelképei Zengővárkonyban	424

A klímaváltozáshoz alkalmazkodó erdőgazdálkodás kihívásai – VII.

A természetvédelem kihívásai és aggályai a klímaváltozás kapcsán

Dr. Bartha Dénes¹, Tiborcz Viktor², Dr. Zagvyai Gergely³

A klímaváltozás a természetvédelem és az erdőgazdálkodás kapcsolatában is eredményezhet változásokat, az erdőgazdálkodónak lehetnek/lesznek olyan beavatkozásai, amelyek a természetvédelem szempontjából kedvezőek, ugyanakkor olyanok is, amelyek kedvezőtlenek. E sokrétű kérdéskörből csak néhányat van módunkban e helyen kiragadni.

Természetesség és őshonosság

Az 1960-as évektől kezdve a hazai természetvédelem a védett erdőterületekkel kapcsolatban hosszú ideig alapvetően három elvárást fogalmazott meg: 1. őshonos fajok alkalmazása (fafajösszetételre való koncentráció, az egyéb összetéti, ill. a szerkezeti és működési elemek figyelmen kívül hagyásával); 2. a *vágáskorok* emelése (egy-két tíz évvel); 3. a *vágásterületek* nagyságának maximalizálása (3, ill. 5 ha-ban). Mindezekkel egy meglévő erdőállapotot igyekeztek konzerválni, ami állományszinten a vágásos erdőgazdálkodás ténye miatt eleve lehetetlen volt. Ezt a statikus szemléletet az utóbbi két-három évtizedben egy dinamikus szemlélet váltotta fel, amely a természeti folyamatok minél nagyobb mértékben való alkalmazását, illetve spontán térnyerését, és az e folyamatok által kialakított, illetve kialakult jellemzők fenntartását célozza meg úgy, hogy ezek állomány- és tájszinten is érvényesülhessenek. Így a főfafajra való koncentráció helyett a teljes életközösség összetétele, szerkezete és működése került görcsö alá. Az erdők természetvédelmi és erdészeti megközelítése között a legfőbb különbség az, hogy előbbi a természeti (és részben emberi) erők által létrehozott sokféleséget szeretné fenntartani (a biológiai sokféleség megőrzését a klímaváltozás hatásainak csökkentése után második helyen jelöli meg célként a hatályos Etv. 1. §-a), utóbbi – különösen korábban, gazdálkodási céljainak megfelelően – leegyszerűsített állapotokkal és folyamatokkal dolgozik. Az előbbi cél megvalósulását most már nemcsak az 1996. évi természetvédelmi törvény segíti, hanem a 2009. évi erdőtörvény is, amely a 7. §-ában megadja a természetességi kategóriákat sok egyéb más ráépülő szabályozással egyetemben. Hangsúlyozandó, hogy a természetvédelem nem egy eredeti erdőképet (tulajdonképpen őserdőképet) szeretne megőrizni, mert az itt, a Pannon-medencében már régen megszűnt, hanem egy olyan dinamikus erdőképet, amelyre a minél nagyobb mértékű természetesség jellemző. Ugyanakkor azt is ki kell emelni, hogy a már megváltozott/megváltoztatott táji és termőhelyi

1. ábra Átalakuló erdőállomány a Síkfőút Projekt területén (Fotó: Csizsár Ágnes)

feltételek (pl. folyószabályozások, lecsapolások, másodlagos szikesedések) mellett kell a minél nagyobb (potenciális) természetesség elérésére törekedni, s nem lehet figyelmen kívül hagyni a napjainkban, illetve a jövőben megváltozó feltételeket sem (pl. klímaváltozás). A törvényi szabályozás a természetességet mindössze két, kétségtelenül nagyon fontos szempont (őshonosság és intenzív terjedés) szerint állapítja meg, de a minél természetesebb potenciális erdőkép eléréséhez egyéb más összetéti, szerkezeti és működési jellemzőre is ügyelni kell!

Őshonos fajok reakciói

Őshonos fajokaink eltérő alkalmazkodóképessége várhatóan átrendeződési folyamatokat indít el természetszerű erdeinkben, részarányuk változhat, illetve egyes területekről kiszorulhatnak, máshol viszont alkalmas termőhelyek „nyílhatnak” számukra. Ennek az átalakulásnak sebessége és minősége egyaránt nehezen becsülhető, ahogyan az is, milyen mértékű klímaváltozást képes elviselni egy általunk ismert társulás stabilitása, és mikortól tekinthetjük már átalakult, eltérő társulásnak. Magyarországon az őshonos fajok erdőállományok többségében aktív erdészeti tevékenység folyik, így a spontán átrendeződés mellett fontos kérdésként merül fel, hogy az erdőgazdálkodás hogyan viszonyul ezekhez a folyamatokhoz.

Őshonos fajokaink várható reakcióit társuláspreferenciájuk, horizontális és vertikális elterjedésük, ökológiai igényeik és alkalmazkodóképességük alapján értékeltük, összesen 13 attribútum bevonásával. A kapott adatbázist összedol-

¹ Int. íg. egyetemi tanár, SOE EMK NTI.

² Tanársegéd, SOE EMK NTI.

³ Adjunktus, SOE EMK NTI.

goztuk a Magyarországon jellemző természetszerű erdőtársulások fajajösszetételét tartalmazó adatbázissal. A fajok értékei, érzékenységi kategóriái közötti kontrasztból becsülhetővé válnak az elegyarány-változások, dominanciaviszonyok átalakulásai.

A becslési módszer bemutatására szemléletes példát kínálnak a cseres-kocsánytalan tölgyesek, melyek a potenciális erdőssztyepp határának eltolódásával közvetlenül érintettek. A társuláscsoport legfontosabb várható fajkompozíciót érintő átrendeződése a kocsánytalan tölgy visszaszorulása a molyhos tölgy és főként a Dunántúli-középhegységben a pionír karakterű virágos kőris előretörésével párhuzamosan. A csertölgy előretörésével jellemezhető átrendeződés a Bükk déli lábánál fekvő Síkfőkút Projekt területén (1. ábra) több évtizedes adatsorokkal már igazolható (Jakucs, 1973; Papp, 2001), ugyanakkor az utóbbi időszak cserpusztulásai arra utalnak, hogy ennek a fajtának a reakciója tájanként eltérő lehet (1. táblázat).

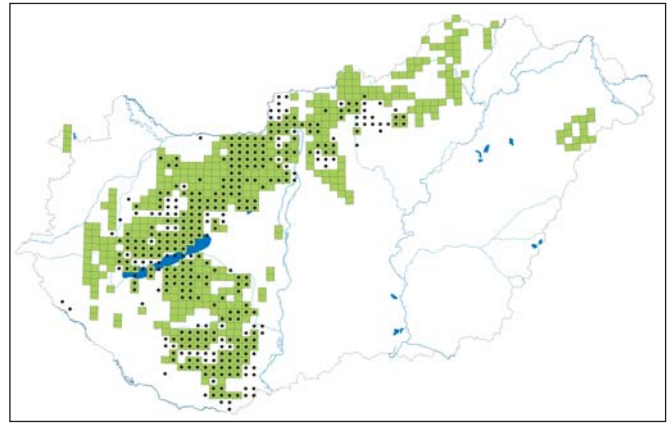
1. táblázat A dél-dunántúli cseres-kocsánytalan tölgyesek jellemző fajajai összetételi jelentőségük és a fajokra jellemző általános érzékenységi kategóriák feltüntetésével (D: állományalkotó faj, E: gyakoribb elegyfaj, SZ: szórványosabb, ritkább elegyfaj, R: egyes régiókban tipikus faj; rózsaszín – mérsékelt érzékeny, fehér – különösebb reakció nem várható, világoszöld – mérsékelt pozitív reakció, sötétzöld – erősen pozitív reakció)

Faj	Jelentőség és érzékenység
Csertölgy	D
Kocsánytalan tölgy	D
Molyhos tölgy	SZ
Olasz tölgy	SZ
Mezei juhar	E
Mezei szil	E
Tatár juhar	SZ
Virágos kőris	SZ
Vadkörte	E
Házi berkenye	SZ
Barkócaberkenye	SZ
Kislevelű hárs	SZ
Ezüst hárs	R

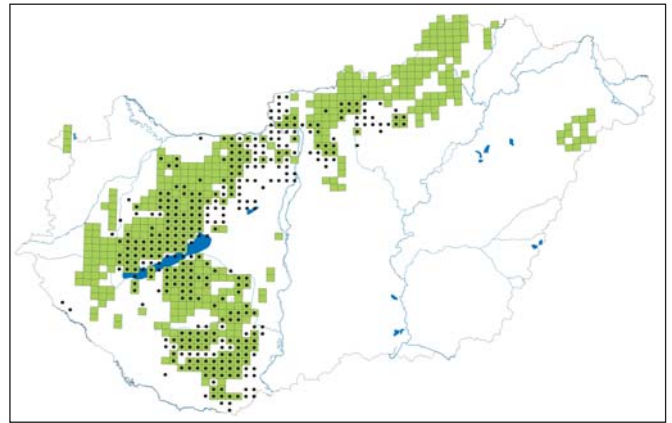
Az egyes fajok társulásoktól független terjedési, visszaszorulási esélyeinek modellezésére térinformatikai eszközök is lehetőséget adnak. A fajok aktuális előfordulásainak klímametéereiből (FAI – Erdészeti Aszályossági Index) (Führer, 2017), talajtulajdonságaiból, domborzati paramétereiből becsülhető a potenciális előfordulás, a klímametéerek módosításával a jövőre vetített terjedés vagy ültetési lehetőség. A módszerre példaként a virágos kőrist mutatjuk be, amely fajtának jó terjedési esélyei középtávon megerősíthetők, ugyanakkor az is látható, hogy a középhegységek alfölddel határos területeinek jelenlegi populációi veszélyeztetetté válhatnak (2–3. ábra).

A beavatkozások prioritásai

A klímaváltozáshoz való alkalmazkodás során természetvédelmi szempontból – számos alapelv mellett – az elővigyázatosság elvét is szem előtt kell tartani, azaz a bizonytalanságok miatt ne születessenek olyan döntések, amelyek a problémát tovább fokozzák, természeti értékeinket fölösle-

2. ábra A virágos kőris aktuális (fekete pontok), valamint potenciális előfordulása (zöld kvadrátok) a limitáló környezeti faktorok szerint

3. ábra A virágos kőris aktuális (fekete pontok), valamint becsült jövőbeli előfordulása (zöld kvadrátok) a limitáló környezeti faktorok szerint, az erdészeti aszályossági index (FAI) változásának megfelelően, a 2041–2070-es időszakra vonatkozóan

gesen veszélyeztetik. Amennyiben elkerülhetetlenül szükségessé válik a beavatkozás, javasolt érvényesíteni az alábbi, bizonyos mértékben rugalmas prioritási sorrendet:

1. Annak mérlegelése, hogy az adott erdőtársulás a *spontán elegyarány-eltolódás és/vagy alternatív erdőművelési eljárások* (pl. sarjaztatás, erdőszegély kialakítása, felnyíló állománykép létrehozása, örökzöld üzem mód alkalmazása) segítségével képes-e alkalmazkodni a változásokhoz. Ezen eljárások némelyikével az utolsó fejezetben még foglalkozunk, részletesebben tanulmányozhatók például Frank és Szomorad (2014), illetve Korda (2016) műveiben.
2. Az adott erdőtársulás jellemző fajajösszetételének megőrzése és ellenállóbbá tétele az *elegyarányok mesterséges módosításával* (nem egyes állományok elegyessé tétele, az elegyesség mértékének (fajajszám és arány) növelése, az elegyedés módjának változtatása).
3. Az adott erdőtársulás jellemző fajajösszetételének megőrzése és ellenállóbbá tétele érdekében egyes érzékeny fajok populációinak cseréje *ugyanazon fajaj alkalmazkodóképesebb, idegen populációból származó szaporítóanyagával*. A klímarezisztens szaporítóanyag alkalmazásával kapcsolatban az Agrárklíma.2 projekt keretében folynak kutatások és épül adatbázis (<http://www.ertigis.hu/intranet/krfv/klimarfv.htm>).
4. Várhatóan drasztikus klimatikus változások és az adott erdőtársulás fokozott érzékenysége esetén a *társulás*

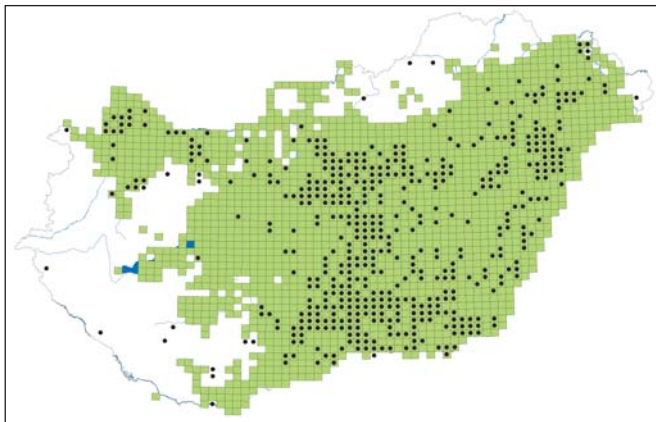
„cseréje” (azaz vertikális eltolása) a várható potenciális erdőtársulás természetes fajösszetételének megfelelően, *őshonos/tájhonos fajokkal* (pl. bükkös helyén bükkös és gyertyános-kocsánytalan tölgyes átmenet, még szélsőségesebb esetben gyertyános-kocsánytalan tölgyes kialakítása).

5. Az erdőtársulások érzékeny fafajainak cseréje *azonos fajok idegenhonos/tájidegen taxonjával* (pl. valódi kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*) kisfaj helyett erdélyi kocsánytalan tölgy (*Quercus polycarpa*) kisfaj alkalmazása, a hegyi juhar nálunk honos alfaja (subsp. *pseudoplatanus*) helyett a Dél-Európában honos alfaj (subsp. *subobtusum*) felkarolása).
6. Az erdőtársulások érzékeny fafajainak cseréje *azonos nemzetségbe tartozó idegenhonos/tájidegen rokon fajokkal*. A potenciális idegenhonos/tájidegen cserefafajok tekintetében folytattunk vizsgálatokat, amelyeknek keretében a leválogatás két kritériumcsoportra koncentrálni történt, az alkalmazhatóságra és a kockázatbecslésre, melyeken belül a következő jellemzőket értékeltük: társuláspreferencia, ökológiai igények, area tulajdonságai, magassági elterjedés, ökomorfológiai jellemzők, életmenet-stratégia, degradációtűrés, vegetatív terjedőképesség, vegetatív megmaradóképesség, magterjesztési mód, magbanktípus. Eredményeink szerint végső esetben például az erdőssztyepp erdőknél valószínűsített lehet a tágabb tűrőképességű szürke tölgy (*Quercus pedunculiflora*) alkalmazása a kocsányos tölgy helyett. A keleti gyertyán (*Carpinus orientalis*) a jövőben olyan termőhelyeken jöhet számításba a közönséges gyertyán helyett ültetendő fajokként, ahol a cél már nem elsősorban a faanyagtermelés, hanem az erdőborítás megtartása. A cser az az őshonos faj, amelyet termőhelyén kívül is kiterjedten ültettek, s napjainkban olyan tájakon (pl. Nagyalföld) is bizakodva alkalmaznak a kocsányos tölgy helyett, ahol természetes úton nem jelent meg (azaz tájidegen). Cserefafajként való alkalmassága viszont megkérdőjelezendő, ugyanis e szubmediterrán elterjedésű fajoknak a várhatóan még szélsőségesebbé váló alföldi klíma egyre inkább kedvezőtlené válik.
7. Az erdőtársulások érzékeny fafajainak cseréje *eltérő nemzetségbe tartozó idegenhonos/tájidegen fajokkal*. A már behozott vagy behozandó cserefafajok alkalmazása esetében a legnagyobb óvatossággal kell eljárni, különösen, ha azok viselkedése a természetszerű erdőtársulásokban a honos fajokhoz viszonyított távolabbi rokonság miatt nehezen jósolható. (Tény az, hogy e fajok termőhelyi/ökológiai és egyéb biológiai sajátosságairól – néhány főfaját leszámítva – keveset tudunk, e téren intenzív kutatások szükségesek.) A 6. és 7. pontban említett cserefafajok merítési területe – a klímaváltozás „logikáján” alapulva – elsősorban Dél-Európa, azon belül is a Balkán-félsziget lehet. Óvatosságra intő példa, hogy a hazánkban széles körben ültetett dél-európai elterjedésű, de ott montán előfordulású fekete fenyő nem képes megbirkózni az aszálystressz által is befolyásolt kárláncolatokkal, ahogy azt a Dunántúli-középhegységben tapasztalható pusztulási folyamat is mutatja.
8. A kizárólag *idegenhonos/tájidegen fajokkal létrehozott „szintetikus erdőtársulások”* (tkp. ültetvénytípusok, állományok, faültetvények) kialakítása még a nagyon drasztikus klímaváltozás esetén sem lehet cél védett természeti

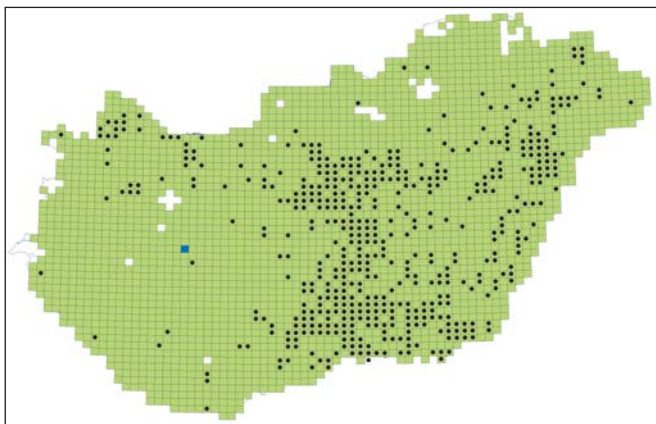
területeken, amennyiben potenciális természetszerű erdőtársulás (felnyíló formában sem) nem alakítható ki, úgy alternatívát a cserjések vagy fátlan területek (pl. gyepek, fás legelők, fás kaszálók) jelenthetnek.

Inváziós kockázatok

A klímaváltozással kapcsolatban elsősorban arra összpontosít az erdészszakma, hogy a jelenleg alkalmazott, gazdasági szempontból fontos fajok várhatóan hogyan viselkednek majd a közelebbi és távolabbi jövőben, illetve ezeket kell-e és lehet-e majd helyettesíteni más fajokkal. Ugyanakkor számolnunk kell azzal is, hogy bizonyos nemkívánatos növényfajoknak kedvez majd a megváltozó klíma, illetve a nemkívánatos hatások mérséklését szolgáló erdőművelési és egyéb beavatkozások (pl. intenzív talajművelés). Várható, hogy a kezeink közül kiszabadult, jelen lévő fajok közül néhány (pl. bálványfa, nyugati osterfa) még erőteljesebb terjeszkedésbe kezd, ugyanakkor a hazánkban már jelen lévő, de inváziós jellegű még nem mutató fajok özönfajjává válnak (4–5. ábra). Ilyen potenciális inváziós faj például az ezüst juhar, a cseresznyeszilva, az alásfa, a turkesztáni szil, a császárfű. Az esetlegesen behozandó, a jövőben alkalmazandó fajokat az invázióképesség szempontjából is alaposan górcső alá kell venni, amire már európai uniós jogszabály (1143/2014. EU-rendelet) is kötelez. Az özönfajok kontrollja pedig mind erdészeti, mind természetvédelmi szempontból a jövőben még a mainál is fontosabb.

4. ábra A turkesztáni szil aktuális (fekete pontok), valamint potenciális elterjedése (zöld kvadrátok) az erdészeti aszályossági index (FAI) szerint

5. ábra A turkesztáni szil aktuális (fekete pontok), valamint becsült jövőbeli elterjedése (zöld kvadrátok) az erdészeti aszályossági index (FAI) változásának megfelelően, a 2041–2070-es időszakra vonatkozóan

6. ábra Középhegységeink száraz déli lejtőin az állományok felnyílása és gyors fajajösszetétel-változása számos védett faj számára nyit új élőhelyeket (fotó: Csóka Gy.)

Néhány egyéb megfontolás

Az üzemszerű erdőgazdálkodás néhány eddigi alapelvét mind a klímaváltozás, mind a természetvédelem szempontjából felül kell értékelnünk, e tekintetben a gazdálkodói érdek és a természetvédelmi érdek részben azonos.

A zárt faállományok fenntartására való törekvés (a felújítástól a véghasználatig az állományokat a lehetséges legnagyobb mértékben zártan igyekeznünk tartani) különösen a határtermőhelyeken nem lehet általános cél, amely esetben már a jelenleg hatályos jogszabály is tesz már engedményt (pl. felnyíló erdő fogalmának bevezetése, de a folyamatos erdőborítás is nyitabb felső szintet eredményez). Ez nemcsak nagyobb mérvű szerkezeti heterogenitáshoz vezet, hanem egységnyi területen a vízfelhasználás is kisebb. A természeti környezetben is átmeneti termőhelyen álló, természetvédelmi szempontból kiemelkedően fontos, egykor a Pannon-medencére oly jellemző erdőssztyepek „utánzását” is jelenthetik ezek az alacsonyabb záródású, esetenként cserjésekkel, gyepekkel mozaikoló állományok (6. ábra).

Természetvédelmi és erdővédelmi szempontból a főfafajra való koncentrálás helyett az elegyes állományok kialakítása biztatóbb a klímaváltozás kapcsán is. Akár még az is elképzelhető, hogy az eddigi főfafajok elegyaránya kisebb lehet az elegyfák arányánál, mely a rugalmas alkalmazkodás lehetőségét kínálhatja az erdőgazdálkodás számára. (Nem feledvén el azt sem, hogy bizonyos elegyfák (pl. juharok, kőrisek, szilek, vadgyümölcsök) faanyaga sokszor a főfafajnál is értékesebbek). Ugyanakkor az elegyedés/elegyítés módja is lényeges, a sablonos, nagyobb csoportok, tömbök, sorok kialakítása helyett a szórt és kiscsoportos elegy a kedvezőbb. Az elegyfajok eltérő reakcióinak figyelembevétele akkor működhet hatékonyan az erdőművelés során, ha az a táji adottságokhoz, az adott erdőrészlet termőhelyi és elegyességi jellemzőihez igazodik. Ehhez a dinamikus szemlélethez szükséges a fajok tényleges helyi viselkedésének ismerete (ennek sajnos hiányában vagyunk), sablonos beavatkozások helyett az egyedi megoldások kerülhetnek előtérbe. Az örökzöld üzem módhoz kapcsolódó eljárások segítséget jelenthetnek a fajdiverzitás és a szerkezeti diverzitás növelésére egyaránt, így fokozva az erdőállományok alkalmazkodóképességét.

A sarjzatatáshoz (néhány faj kivételével) általában negatívan áll az erdészszakma, de számos olyan előnye lehet, amelyből az erdőgazdálkodás és a természetvédelem a klí-

maváltozás kapcsán egyaránt profitálhat. E módon például biztonságosabb a felújítás, helyben marad a génkészlet, ritkaságok maradhatnak fenn (pl. tölgyhibridek, berkenye kisfajok), sztyepp klímában is van esélye őshonos fafajok (pl. fehér nyár) sarjtelepeinek túlélni. Természetvédelmi szempontból lényeges, hogy ilyen területeken nincs intenzív talajbolygatás (pl. tuskózás, szántás, amelyek egyébként CO₂-felszabadítással is együtt járnak), ugyanakkor a mageredetű állományoknál jelen nem lévő mikroélőhelyek jönnek létre (pl. sarjcsokrok). De gazdasági szempontból is lehet előnye, például kisebb a vadkár, gyorsabban át lehet adni az erdőfelújítást, a sarjeredetű egyedek korábban, gyakrabban és többet teremnek, de rövidebb élettartamúak (Tímár, 2016). Nemcsak a felnyíló és néhány elsődlegesen védelmi rendeltetésű erdő esetében, hanem általánosan, a mageredetű felújítással kombinálva kellene a sarjzatatást a jövőben alkalmazni (pl. középerdő kialakításával).

Fontos lenne, hogy legyenek ún. ökológiai szigetek, ahol a spontán természeti folyamatoknak nagyobb teret engedünk (a vadhatás és az inváziós jelenségek féken tartásával). Ezek nemcsak menedéktérülteként szolgálhatnak, hanem regenerációs potenciált jelenthetnek a környező, „kiüresedett” állományok számára. Ilyen ökológiai sziget szerepét tölthetik be a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódú erdőrészletek (kisebb léptékben), vagy a védett természeti területek fokozottan védett részei (nagyobb léptékben, amelyre az 1996. évi Tvt. is lehetőséget ad).

Végezetül annak az erdőgazdálkodás számára kevésbé kedvező természetvédelmi elvárásnak kell hangot adnunk, miszerint védett természeti területeken és Natura 2000 területeken nem lehet általános cél az erdőtelepítések korlátlan szorgalmazása. Erre tanulságként szolgálhatnak a korábbi kopárfásítások, homokfásítások, amelyek egy része jelentős természeti értékeket (pl. sziklagyepeket, homoki gyepeket) tett tönkre, napjainkban és a jövőben pedig valószínű, hogy e területeken faállományokat nem is tudunk éppen a klímaváltozás miatt fenntartani. Furcsa módon esetenként még szántó művelési ágú területeken sem szorgalmazható az erdőtelepítés, mert lehet, hogy kiemelkedő természeti érték (pl. tűzok) fennmaradásához szükséges területet veszélyeztetünk azzal.

Irodalom

- Frank T., Szmorad F. (2014): *Védett erdők természetességi állapotának fenntartása és fejlesztése*. Rosalia kézikönyvek 2., 160 o.
- Führer E. (2017): Az erdészeti klímaosztályok új lehatárolása öko-fiziológiai alapon. *Erdészeti Lapok*, 152(6): 173–174. o.
- Jakucs P. (1973): „Síkfőkút Project”. Egy tölgyes ökoszisztéma környezetbiológiai kutatása a bioszféra-program keretén belül. *MTA Biológiai Tudományok Osztályának Közleményei*, 16: 11–25. o.
- Korda M. (szerk.) (2016): *Az erdőgazdálkodás hatása az erdők biológiai sokféleségére. Tanulmánygyűjtemény*. Budapest, Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, 679 o.
- Papp M. (2001): Változások a lágyszárú növényzetben a síkfőkúti cseres-tölgyes erdőben és környékén 25 év távlatában. In: Borhidi A., Botta-Dukát Z. (szerk.): *Ökológia az ezredfordulón I. Konceptió, hosszú távú kutatások*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 223–230. o.
- Tímár G. (2016): A jelenlegi erdőgazdálkodási módok áttekintése. In: Korda M. (szerk.) (2016): *Az erdőgazdálkodás hatása az erdők biológiai sokféleségére. Tanulmánygyűjtemény*. Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 11–30. o.

A cikksorozatot szerkeszti:

Mátyás Csaba
akadémikus

125 éves a hazai növényfajta-kísérlet

Az ártéri erdők őshonos fafajainak génmegőrzése II.

A fekete nyár (*Populus nigra* L.) és az erdészeti genetikai erőforrások gyakorlati hasznosítása a Gemenc Zrt. területén

Dr. Bach István¹, Dr. Bordács Sándor², Lajtós János³

A géngyűjtemények létesítése és a fekete nyár első visszatelepítései óta eltelt közel húsz év során sok olyan új ismeret halmozódott fel, amelyek nemcsak a genetikai sokféleség fenntartása és az őshonos fajok élőhelyvédelme során hasznosíthatóak, hanem jelentős fatermesztési fejlesztést is eredményezhetnek.

A 2017. augusztus 29-én tartott bemutató során az ártéri erdőtársulások őshonos fafajaival (fekete nyár, fehér fűz, fehér nyár) folytatott gazdálkodás tapasztalatairól számoltak be a Gemenc Zrt. és a NÉBIH szakemberei.

Az erdészeti bemutatót a NÉBIH 125 éves jubileumi fajtabemutató program-sorozatának részeként rendezték meg. Célja az ártéri erdőgazdálkodásban alkalmazott génmegőrzési, fajtafenntartási és szaporítóanyag-gazdálkodási módszerek megismertetése volt, és jó példákkal szolgált genetikai erőforrásaink használatának bemutatására.

Az 1999-ben 40 fekete nyár törzsfaja anyagával Tolnában létesített *faalakú gyűjtemény* fatermesztési elemzését nagy érdeklődés kísérte a bemutatón. Az első felvételezésre 2013-ban került sor és már ekkor nyilvánvalóvá vált, hogy több törzsfaklón is a nemesnyár fajtákhoz mérhető fatérfogathozamra képes. A gyűjteményt 2017-ben gyéríteni kellett, amely során a választékok tételes felméréseivel megállapítottuk az egyedenkénti fatömeget. A felmérés adatait, illetve a várható hozamok és árbevétel becsült értékeit az 1. táblázat mutatja be. Az adatok igazolják, hogy a szelektált fekete nyár genotí-

Ártéri erdő-társulásokkal folytatott gazdálkodás gemenci terepi programja

1. táblázat Faalakú FTNY gyűjtemény gyérítése során mért fatérfogatok, választékarány, becsült hektáronkénti hozam és árbevétel (hektáronként 200 egyeddel, a sarangolt választékok esetében 7,5 eFt, fűrészipari választékok esetén 12 eFt tömellelti átlagával számolva)

Fa (törzsfaj) azonosító	Táblázat és választékolás						
	Lemért fama- gasság (m)	Sarangolt választék + kivágás (m ³)	Fűrész- ipari választék (m ³)	Összes nettó fatömeg (m ³)	Becsült nettó hozam m ³ /ha (m ³)	Iparifa kihozatal (%)	Becsült árbevétel 1 ha-ról áfa nélkül és 27 % áfa-val (eFt)
105	26,9	0,375	0,997	1,372	274	73	2955
119	23,8	0,272	0,687	0,959	192	72	2057
128 b	25,3	0,281	0,611	0,892	178	68	1888
122	25,0	0,187	0,700	0,886	177	79	1961
128 a	25,8	0,248	0,593	0,841	168	71	1795
124	24,8	0,320	0,476	0,796	159	60	1622
106	22,1	0,308	0,475	0,783	157	61	1602
134	21,0	0,150	0,623	0,773	155	81	1720
127	22,9	0,608	0,153	0,761	152	20	1279
121	20,5	0,466	0,277	0,743	149	37	1364

pusok fatermesztési célra is alkalmaz-sak megfelelő termőhelyi körülmé-nyek között.

A visszatelepítések értékelése

Mivel a fekete nyár korábban szinte csak természetes módon, vetényüléssel keletkezett állományokban tenyészett, a mesterséges erdősítéseknek nem volt kidolgozott módszertana, ezért sok helyütt elegyetlen állományok létesültek. A visszatelepítések kezdete (az 1990-es évek vége) óta kialakított állományok

vizsgálata lehetőséget adott az erdősítési módszerek átgondolására is.

A vizsgálatainkat az Őcsény 80D, 83A, 70C, 61F, Decs 24G, Baja 95D és 75A erdőrészekben végeztük. Minden egyes erdőrészben minimum 50 faegyedet (177-től 58 db-ig változóan) vettünk fel, soros minta alkalmazásával, az adott erdőrész elegyarányának megfelelő fajaösszetétellel. A felvételezés során csak a fő állományalkotó fajokra koncentráltunk, amelyek esetünkben a FTNY, FRNY, NNY és a FFÜ.

¹ Soproni Egyetem Erdészeti Szaporítóanyag-gazdálkodási és Ültetvényes Fatermesztési Kihelyezett Tanszék.

² Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal.

³ Gemenc Zrt.

1. ábra. Állományfelvételezés a Baja 75A erdőrészben

A bemutató alkalmával az Őcsény 61F erdőrézlet bejárására került sor, de cikkünkben a Baja 75A erdőrézlet felvételezési adatait mutatjuk be. Az állomány mintegy kétharmada FTNY, jellemző elegyfaj a FRNY. Előfordul még szórtan kevés AK, ZJ, FFÜ, MAK. A felvételezést során ez utóbbiakat figyelmen kívül hagytuk.

Az erdőrézletenként értékelt adatokat összesítve a 2. táblázat mutatja be. A vizsgált állományok kora 12–17 év között változik. A táblázatból egyértelműen látható, hogy a FTNY átlagfák minden erdőrézletben felülmúlják a többi elegyfaj átlagfáinak teljesítményét. A fehér nyár hozama átlagosan csak erős kétharmada a fekete nyár átlagfáinak. A NNY hozamokat nem tartjuk reálisnak, viszont a FFÜ elegy átlagfájának mintegy egyharmadnyi teljesítménye egyértelmű.

A felmérések alapján szempontként vetődött fel a jelentős fatömeghozam-

2. táblázat Az egyes fajfajok átlagfáinak fatérfogata a vizsgált erdőrézletekben

Erdőrézlet	Kor év	Átlagfa fatérfogat			
		FTNY	FRNY	NNY	FFÜ
		m ³			
Baja 95D	12	0,507	0,405		0,184
Őcsény 80D	14	0,659	0,190	0,345	
Őcsény 70C	15	0,595	0,530		
Baja 75A	16	0,356	0,284		
Őcsény 83A	16	0,672	0,486	0,300	0,202
Őcsény 61F (Forgótó)	17	0,795	0,459		
Vizsgálat átlag	15	0,598	0,392	0,323	0,193
Átlagfa fatérfogat arány FTNY-hoz		100%	66%	54%	32%

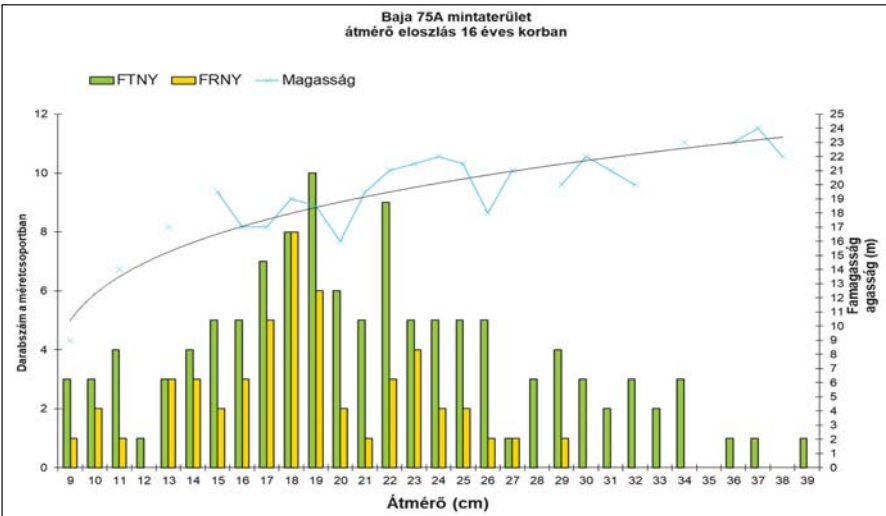
mal bíró genotípusok kiválasztása is, amelyek tág hálózatban ültetve értékes előhasználati fatömeget produkálhatnak az elegyes nyár-fűz állományokban.

Mivel a vizsgált állományokban csak néhány, szálsként előforduló nemesnyár egyedet találtunk, megkíséreltünk modellezni az azonos termőhelyen létesített fekete nyár és nemes-

nyár erdősítések állományszintű hozamlehetőségeit.

Az egyes erdőrézletekben a nemesnyár fatömeghozamot az erdészeti hatóság által széles körben használt I-214 (Olasznyár II.) fatermési nomogram alapján becsültük, a kor és az erdőrézletekben mért magasságok alapján szerkesztett magassági görbe adatok függvényében. A nomogram 310 db/ha I-214 alapulvételével készült, ezért a fekete nyár becsült hozamát is ezzel a darabszámértékkel számítottuk.

A 3. táblázat oszlopai rendre a kort, a hektáronkénti darabszámot, a felmért egyedek magassági görbe alapján számított átlagmagasságát, FTNY esetében a hektáronkénti darabszám és az adott állomány átlagfája szorzatával nyert hektáronkénti fatérfogatot, I-214 esetében a nomogramról leolvasott bruttó fatömeget, a FTNY átlagnövedékét és végül a FTNY/I-214 teljesítményarányát mutatják be. A modell alapján vegyes a kép: egyes erdőrézletekben a fekete nyár ad magasabb fatömeget, másokban a nemes nyár. A modell alapján a felmért erdőrézletek átlagában a fekete nyár fatömeghozamai

2. ábra. Átmérőeloszlás és magassági görbe a Baja 75A részletben

3. táblázat A fekete nyár és nemes nyár fatermési hozamok modellezése erdőrészeletenként

Erdő rész	Kor év	Tőszám	Átlag mag.	FTNY	I-214	FTNY átl.növ	FTNY/I-214
		db/ha	m	m ³ /ha	m ³ /ha	m ³ /év/ha	%
Baja 95D	12	310	19	157	138	13,1	114
Őcsény 80D	14	310	18	204	119	14,6	172
Őcsény 70C	15	310	23	185	230	12,3	80
Baja 75A	16	310	20	110	160	6,9	69
Őcsény 83A	16	310	22	208	210	13,0	99
Őcsény 61F (Forgótó)	17	310	20	247	160	14,5	154
Vizsgálat átlag	15	310	20	185	160	12,3	116

mintegy 10%-kal kedvezőbben, de a becslési hibahatáron belül alakultak. A felvételi adatokat torzíthatja, hogy a mért FTNY egyedek jelentős része erősen csomoros jellegű, emiatt a mellmagassági átmérő környezetében jelentősen megvastagodtak, felette sudarlósak. A hektáronkénti fatérfogat meghatározását a mintafák szakaszos kőbözésével szükséges pontosítani – ahogy ez a faalakú gyűjtemény fatermési vizsgálatánál történt.

Megállapítások, következtetések

A fekete nyár üzemi erdősítések helyszínelése során szerzett megfigyelések az alábbiakban foglalhatók össze:

- A fekete nyár nemesnyárfajtákkal történő elegyítése (nemesnyár egyes első kivétel, ill. pótlás) nemesnyáras állományt eredményez, mert a fiatal korban a lassabb nö-

vekedésű fekete nyár egyedek alászorúlnak, és ezért folyamatosan eltűnnek az erdősítésekből.

- Az önmagában tiszta állományként erdősített fekete nyár erősen öngyérül és 10–15 éves korra az eredetileg ültetett tőszám 12–15%-a marad vissza. A fekete nyár a természetben nem alkot elegyetlen állományt, ezért az ilyen állományokban durva öngyérüléssel, lábon száradással reagál és tőszámában nemesnyár jellegű állományképet mutat.
- A termőhelynek megfelelő fafajkkal – fehér fűz, fehér nyár, magyar kőris, vénic szil – legalább 30–40% elegyben ültetett állományok 10–14 éves korra jó fejlődést mutatnak, amelyekből számottevő előhasználati fatömeg várható. A vizsgált er-

dőrészekben a fekete nyár átlagfája és becsült hektáronkénti fatömeghozama minden esetben meghaladta az állományban levő fehér nyár hozamát.

Figyelemre méltó, hogy a 12–17 éves korú állományokban az átlagfák alapján számított fatérfogat 110–240 m³/ha

között változott, 15 éves átlagkorral számolva pedig mintegy 180 m³/ha volt. Mivel ebben a korban a gemenci erdősítések átlagosan 750–950 közötti hektáronkénti egyedszámot mutatnak fel, az elegyfajok FRNY, FFÜ, MAK, VSZ hozama ezt még kiegészíti.

Hangsúlyozzuk, hogy az erdősítéseket a Tolnán levő génmegőrzési tételek 'klónkeverék' típusú szaporítóanyagából létesítették, amelyekben a természetes egyedszelekció alakította ki a jelenlegi állománystruktúrát. Méréseink alapján a létesített fekete nyár állományok fatérfogathozama megközelíti (70–100%) az I-214 modelltábla alapján számított hozamokat. A legjobb növekedésű fekete nyár genotípusok szaporítóanyagának célzott használatával a fatömeghozamok további növekedése várható.

Fotók: **Baricz Árpád, dr. Bach István**

Tagdíj-befizetési felhívás!

Tisztelt Tagtársak!

Az Országos Erdészeti Egyesület küldöttgyűlése változatlanul hagyva, a következőkben állapította meg a 2018. évi tagdíjakat:

Tagdíj-kategória	Éves tagdíj, 2018.
Kedvezményes (diák, gyes-gyed, munkanélküli, külföldi)	1200 Ft
Nyugdíjas	3600 Ft
Aktív dolgozó	9600 Ft

A tagdíj igény esetén két részletben fizethető. Az első részlet fizetésének határideje: 2018. február 1. (egész éves vagy 6 havi tagdíj). A második részlet fizetésének határideje: 2018. június 15. (6 havi tagdíj).

A fizetés történhet:

- Egyénileg az *Erdészeti Lapok* 2017. decemberi számához mellékelte vagy a helyi csoportok titkáraitól beszerezhető postai csekken. FIGYELEM! A lekérdezési kód változása miatt az esetleg még meglévő, több évvel ezelőtti csekkek nem használhatók, csak a 2012-ben vagy ezután kiosztott csekkeken történhet a befizetés!
- Egyénileg banki átutalással az Országos Erdészeti Egyesület K&H Banknál vezetett **10200830-32310126-00000000** számú bankszámlájára. Banki átutalás esetén a közlemény rovatban a **befizető nevét, lakcímét és a tagsági kártyája számát** kérjük megadni, ezek hiányában a befizető azonosítása problémás lehet.
- Csoportosan a helyi csoportokon keresztül. A helyi csoportok a befizető tagok nevét, címét és tagsági kártyájuk számát tartalmazó lista mellékelésével csekken vagy átutalással küldik be az összegyűjtött tagdíjakat.

A tagsági kártyák érvényesítése a 2018 márciusában kiosztott matricával történik, a 2017-es kártyák 2018. február 28-ig érvényesek.

Tisztelettel kérem a tagdíjfizetéssel kapcsolatos határidő betartását!

Minden Tagtársunknak áldott karácsonyt és boldog új esztendőt kívánok!

Budapest, 2017. december 1.

Szentpéteri Sándor ügyvezető igazgató

A tagdíj befizetésének határideje: 2018. február 1. (csütörtök)

Országos lakossági „erdőkép”

Magyarországon az elmúlt két évtizedből nem áll rendelkezésre úgynevezett nagymintás, reprezentatív kutatás a magyar lakosság erdőlátogatási szokásairól, az erdőkkel és az erdészek munkájával kapcsolatos ismereteiről, így az ágazatnak nincs valós információja arról, hogy az emberek mit is gondolnak rólunk, erdészeinkről. A hiánypótló kutatás az Országos Erdészeti Egyesület megbízásából idén elkészült, és számos, az erdész munka jövője szempontjából hasznos eredménnyel szolgált, melyeket cikksorozatban mutatunk be az *Erdészeti Lapok* olvasóinak

Forrás: Autizmus Live blog

Azt, hogy az emberek mit gondolnak az erdészekről és mit tudnak a munkájukról, mindig is foglalkoztatta az ágazatot, ezért több kisebb-nagyobb kutatás vizsgálta a témát. Ezekből jobbra az a kép rajzolódott ki, hogy az átlag magyar állampolgár igen kevés ismerettel rendelkezik az erdőkről, még kevesebbet az erdőgazdálkodásról, s az erdészt szimpla „fagyilkosként” értékeli.

Ez a kép rögzült is a szakmai közutadatban. Ha ágazati kommunikációs kérdések kerülnek szóba, alaptételként hangzik el, hogy a társadalom negatív viszonyul az erdészeti ágazat tevékenységéhez. Az erdőgazdálkodás azonban az elmúlt évtizedekben sokat változott: főképp az emberekkel, a nyilvánossággal ápolt kapcsolatok, valamint az erdészetek által nyújtott számos, elsősorban turisztikai szolgáltatás terén.

Összességében elmondható, hogy a 21. századi erdész munkája szempontjából a természeti környezet mellett fontossá váltak a közösségi kapcsolatok, a társadalmi környezet is, ami sokszor kihívást jelent és új módszerek alkalmazását teszi indokolttá.

Mindezek alapján az Országos Erdészeti Egyesület a Földművelésügyi

Minisztérium pályázatán elnyert összegből 2017. év elején országosan reprezentatív közvélemény-kutatást végzett. A kvantitatív kutatást 2800 fős mintán, személyes megkérdezéssel alapuló strukturált kérdőíves lekérdezés módszerével hajtották végre 2017 február–márciusában.

A kifejezetten nagyra tekinthető minta alapján kapott eredmények a 18 évesnél idősebb lakosság tekintetében életkor, nem, régió és a lakóhely típusa szerint reprezentatívak. A kapott adatok legfeljebb plusz-mínusz 1,9 százalékkal térhetnek el attól, amit akkor kaptunk volna, ha minden választókorú személyt megkérdeztünk az országban.

A kérdőíves megkérdezés kiegészítéseként két speciális csoportban (a 14–18 év közötti fiatalok és a rendszeres „erdőjárók” körében) kvalitatív, fókuszcsoportos kutatásra is sor került. A kutatást a turisztikai területen komoly referenciával rendelkező M.Á.S.T. Piac- és Közvéleménykutató Társaság végezte dr. Ács Ferenc és dr. Sárkány Péterné szakmai irányításával, míg a koncepció kidolgozásában az Indigo Communications Kft. volt az Egyesület szakmai partnere.

A felmérés elsődlegesen a magyar lakosság erdőlátogatási szokásainak, erdőismeretének, és az erdészek munkájával kapcsolatos percepcióinak feltérképezésére irányult.

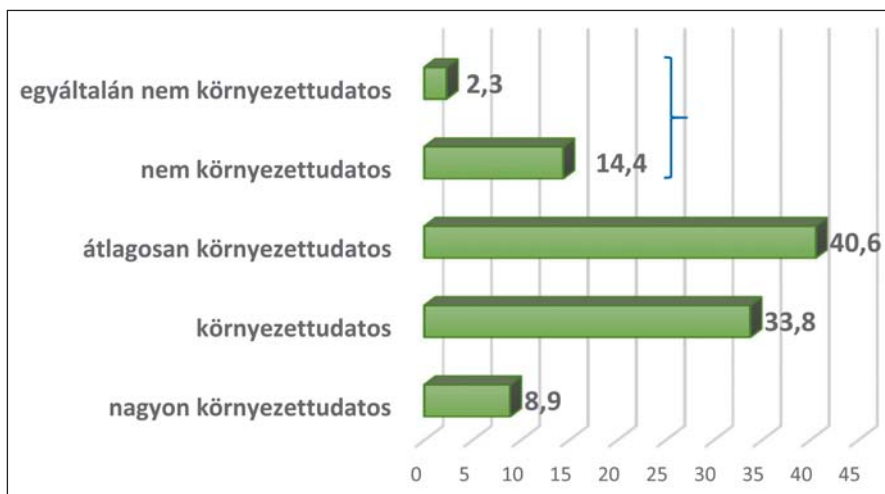
A kutatás a következő témakörökre terjedt ki:

- miként alakul a magyar lakosság környezettudatossága;
- mik az erdővel kapcsolatos percepciók;
- a lakosság erdőismeretének főbb jellemzői;
- az erdőgazdálkodással, erdészek munkájával kapcsolatos ismeretek;
- az erdőlátogatási szokások általános és specifikus vonásai;
- az erdőjáráshoz kapcsolódó tájékozódás;
- az értékalapú pluszszolgáltatások megítélése.

A kutatás eredménye a vártnál pozitívabb képet mutat az erdészek és az erdőgazdálkodás megítélésével kapcsolatban. Mindeközben a társadalom erdőkkel kapcsolatos ismeretei továbbra is alacsonyak, jellemzően nem személyes tapasztalaton, hanem közvetített ismereteken alapulnak. Az átlagember elsősorban az erdők természeti hasznait tartja saját maga és a társadalom szempontjából fontosnak, ennek következtében a természet védelmével kapcsolatosan fogalmaz meg markáns igényeket. Ugyanígy jól körülhatárolható igények jelennek meg a természetjárás területén, ahol – bár alacsony szinten, de – egyes szolgáltatások vonatkozásában jelen van a fizetési hajlandóság.

A következőkben elsőként a lakosság erdőkkel kapcsolatos általános hozzáállását ismertetjük, majd a cikksorozat következő részeiben mutatjuk be az erdőismerettel, az erdőgazdálkodás megítélésével és a természetjárással kapcsolatos eredményeket.

Az erdőről kialakult általános képről fontos információt ad annak ismerete, hogy az erdő szó hallatán mire asszociálnak a megkérdezettek, mi jut először eszükbe arról. A spontán válaszokból kiderül, hogy a megkérdezettek döntő többsége egyértelműen pozitívan vélekedik az erdőről. Az erdő szó hallatán legtöbbször magát a fát (521 említés), a friss levegőt, oxigént (360 említés), a kirándulást (265 említés) emlí-

1. ábra A magyar lakosság környezettudatossága a jelenlegi életvitel, életmód alapján

tették, de sokak számára az erdő egyet jelent a természettel (256 említés).

A pozitív gondolkodást bizonyítja, hogy mindössze 85 negatív vélemény hangzott el az erdővel kapcsolatban. Ezek közül legtöbbször a szemetességet, az erdőirtást és a falopást említették.

A kutatásban választ kerestünk arra, hogy egyszerű önbevallás alapján mennyire tartják életvitelüket környezettudatosnak az interjúalanyok (1. ábra). Tapasztalataink szerint a megkérdezettek döntő többsége két nagy táborba sorolódott.

A válaszolók 42,7%-a környezettudatosnak vallja magát. Ezen belül a lakosság 8,9%-a úgy nyilatkozott, hogy nagyon környezettudatosan él.

A megkérdezettek másik nagy táborába (40,6%) azok tartoznak, akiknek környezettudatossága átlagosnak mondható.

Az interjúalanyok csupán 16,7%-a gondolja úgy, hogy jelenlegi életvitelük nem tartozik a környezettudatos életmódhoz.

A környezettudatossággal kapcsolatos attitűd kiváló szempontot nyújt a

Fotó: Nagy László

kutatás többi témájával történő összevetések, keresztelemzések során.

Választ kerestünk arra, hogy a megkérdezett személyek szerint az erdő

2. ábra Az erdő három legfontosabb funkciója (említési gyakoriság %-ban)

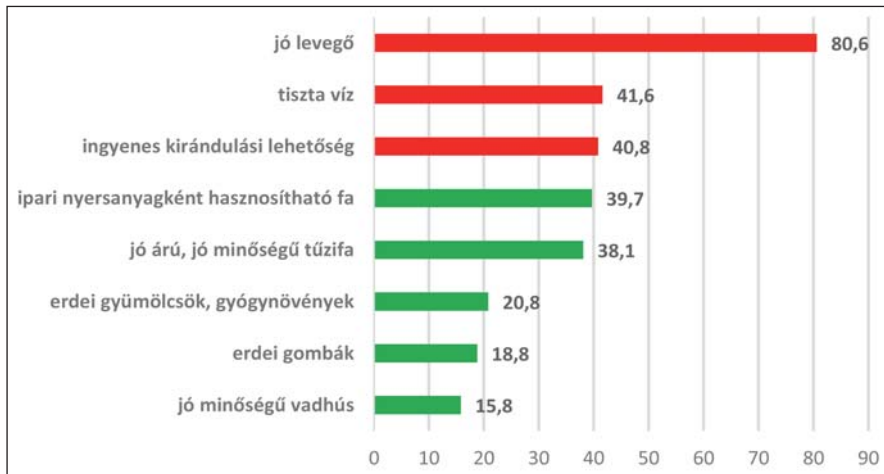
legfontosabb funkciói miben nyilvánulnak meg, illetve rákérdeztünk arra, hogy az interjúalany számára személy szerint milyen hasznos dolgokat nyújt az erdő. Az erdő legfontosabb funkcióinak vizsgálatakor előre megfogalmazott lehetőségek közül kellett kiválasztani azt a három fogalmat, amelyben szerintük az erdő legfontosabb funkciója megnyilvánul (2. ábra).

- A megkérdezettek 71,4%-a a jó levegő biztosítását tartja az erdő legfontosabb funkciójának.
- A második helyen is a jó levegővel kapcsolatos tényező, a szén-dioxid-megkötés áll (42,0%).
- Az interjúalanyok 38,6%-a a „védett fajok számára élőhelyet nyújt” funkciót is fontosnak minősítette.

- A „túrázási, kikapcsolódási lehetőséget biztosít” funkció 28,3%-os értékkel az ötödik helyre került. Ez azt jelenti, hogy tíz emberből három szerint az erdő három legfontosabb funkciójához hozzátartozik a túrázási, kikapcsolódási lehetőség biztosítása is.

Amikor azt vizsgáltuk, hogy az erdő az egyén (ember) számára milyen hasznos dolgot, értékeket tud nyújtani, ismét arra kértük a megkérdezetteket, hogy az előre megfogalmazott lehetőségek közül válasszák ki azt a három választ, amely szerintük az erdő által számukra nyújtott három legfontosabb dolog (3. ábra).

- Tíz emberből nyolcnak (80,6%) a legfontosabb „kincs” az erdő által nyújtott jó levegő.
- Második helyen a tiszta víz szerepel 41,6%-os említési gyakorisággal.

3 ábra. Az erdő három legfontosabb haszna az egyén (ember) számára (G5. kérdés, említési gyakoriság %-ban)

- Harmadik helyre a szabadidős tevékenységhez kapcsolódó *kirándulási lehetőség* került.
- Ezt két gazdasági hasznosság követi (közel azonos említési

gyakorisággal), mégpedig a fa mint ipari nyersanyag, illetve a fa tüzelőanyagként történő felhasználása is fontos tényezőnek minősült.

- Az ember biológiai szükségletének kielégítését szolgáló erdei haszonvételek, például az erdei gyümölcsök, gyógynövények és az erdei gombák, illetve a vadhús tíz emberből jellemzően kettő számára nyújtott kiemelkedően hasznos dolgot.

Összességében tehát elmondható, hogy a magyar emberek környezettudatosnak tartják magukat, fontosak számukra az erdővel kapcsolatos történetek, amit azonban elsősorban annak természeti hasznain keresztül ítélnék meg. Érdekes tehát megvizsgálni, hogy milyen ismeretekkel rendelkeznek e számukra fontosnak ítélt tárgykörben. A sorozat következő részében ezért a kutatás erdő- és erdőgazdálkodás-ismeretre vonatkozó eredményeinek összefoglalója következik.

Lomniczi Gergely
okl. erdőmérnök
(Folytatjuk)

2017 az áttörés éve a magánerdőben!

A magyar erdőgazdálkodás történetében, különösen a magán erdőgazdálkodás területén a 2017-es év nagy jelentőséggel bír. A tavaszi parlamenti ciklus törvényalkotásában kétharmados többséggel született meg a 2009. évi XXXVII. törvény módosítása.

A rendszerváltozás óta a magánerdők életében ez az első olyan jogszabály, ami elismeri és figyelembe veszi a magánerdők létét és igyekszik megoldani a jelentkező speciális szabályozási feladatokat.

Elismeri az erdők minden állampolgár számára juttatott ökológiai szolgáltatásait, és ezeket kezelni is kívánja. Ebben a törvényben szektoroktól függetlenül és egyenesen érvényesülnek a gazdasági szereplők érdekei, a természeti értékeink megóvása és megőrzése mellett.

A törvény szellemiségét tükröző, későbbi végrehajtási rendeletek megalkotásához arra az összefogásra és szellemi tőkére van szükség, ami a törvény megalkotásának éveiben kialakult a szakma képviselői között.

Ez az év azért is bír nagy jelentőséggel, mert az agráriumban az erdész társadalom ilyen széleskörű összefogására is régen volt példa. Ahhoz, hogy az erdőgazdálkodók hatékonyan tudjanak működni, ahhoz, hogy a bürokrácia csökkenjen, ahhoz, hogy a korlátozások ésszerűek és betarthatók legyenek, és ahhoz, hogy ne a bírágoktól kelljen rettegni, szükséges

volt a jogbiztonságunkat megalapozó Erdőtörvény, de legalább ennyire fontos a kialakult összefogás megtartása is!

Ehhez természetesen sok-sok megfelelő szimpatizáns kell, a MEGOSZ ezért minden erdőben tenni akaró, jó szándékú embert partnerének tekint, és együtt kíván dolgozni mindazokkal, akik az erdőért szeretnének tenni, és az erdőben szeretnének alkotni.

A magyar erdők a magyar emberek boldogulását szolgálják. A magán erdőtulajdonosok erdei pedig családjaik megélhetését és örömét szolgálják.

Szeretnénk megszólítani – lehetőség szerint – minden erdőtulajdonost és minden gazdálkodót. Természetesen nemcsak az anyagi javak kellenek, ha-

nem az a mérhetetlen szellemi kapacitás is, ami Önökben rejlik. Ahhoz, hogy gazdálkodásunkhoz meg tudjuk teremteni a megfelelően működő jogi környezetet, azt a feltételrendszert, ami a zavartalan működésünkhöz szükséges, kellenek azok a problémafelvetések, javaslatok, megoldások, amelyekkel Önök rendelkeznek.

Tisztelettel megköszönjük az egész éves együttműködést és az együtt gondolkodást! Méltán lehetünk büszkéek a közösen elért eredményekre. A közelgő év vége a számadáson túl a nyugalmat is elhozza, ehhez kívánunk mindenkinek jó egészséget, jó pihenést! Békés, áldott karácsonyt kívánunk!

A MEGOSZ vezetősége

Minden Kedves Tagtársunknak
Erdőtulajdonosnak,
Erdőgazdálkodónak,
valamennyi Partnerünknek

**BÉKÉS KARÁCSONYI
ÜNNEPEKET
ÉS BOLDOG ÚJ ESZTENDŐT
KÍVÁUNK!**

A MEGOSZ vezetősége

www.azevfaja.hu

Az alma az ellentmondások fája. A kultúrtörténet legrégebbi és az egyik legszélesebb elterjedési területű gyümölcstermő fája, a kétértelműség, a jó és a rossz szimbólumává is vált. Nem véletlen, hiszen megannyi nép mitologikus képzeletvilágát jelenítette meg az alma, a mérsékelt öv legtöbbet fogyasztott gyümölcse, melyet az újkortól nemesítettek.

A hozzá kapcsolt jelentéstartalmak sokfélesége egyrészt pozitív: a szerelem, a boldogság és a termékenység; másrészt negatív: a halálhoz vezető csábítás és az emberi nem bukása jelképeként. Ezért, jöllehet az év fája a hazánkban honos vadalma (*Malus sylvestris*), a kultúrtörténeti és a kertészeti vonatkozásoknál nem szorítkozhatunk pusztán e fajra, hiszen épp a szelektált, keresztezett, nemesített almákhoz, sőt még a görög nyelvi közös gyökerek miatt a birshez és a gránátalmához is mítoszok, hiedelmek, csodaelbeszélések és legendák sokasága kapcsolódik.

A termesztésbe vont, vadon növény fajafajok közül kétségkívül az almának a

Az alma kultúrtörténeti, kertészeti vonatkozásai

Dr. Konkoly-Gyuró Éva*

leggazdagabb a kultúrtörténeti szerepe. Köszönhető ez annak, hogy az alma fogyasztására utaló első régészeti leletek a civilizáció hajnalától, a Kr. e. V. évezredtől, az újkorkorból származnak, majd ettől kezdve folyamatosan végigkíséri az emberiség történetét az alma mint táplálék, és mint sokrétű szimbólum.

Az almát nyersen, aszalva, gyümölcslé és almabor, valamint ecet formájában is fogyasztották. Különösen egészségmegőrző és gyógyító hatása számos legendás történetet, mitikus képzetet hívott életre, nem pusztán a napfényben gazdag országokban, de Európa északibb, hűvösebb tájainak népeinél is, köszönhetően az alma széles elterjedési területének.

Az alma birtokba veszi a Földet

A vadalmák szelektálása, nemesítése Európától Elő-Ázsiáig terjedt az elmúlt hatezer év során. A legrégebbi magmaradványokat Európában, a svájci cölöpépítmények környezetében lévő tavak iszapjában tárták fel, jöllehet a származási központ Nyugat-Ázsia. A géncentrumot Vavilov orosz botanikus 1929 szeptemberében a Kazahsztánt Kínától elválasztó Tien-san hegység lejtőin találta meg. Az ott látott csodálatos diverzitást mutató gyümölcserdőt, amelyben az alma mellett szilva, őszibarack, málna is megtalálható volt, tartotta a nemesített fajták őseinek, majd nyomom követte a domesztikáció folyamatát.

A Sztálin börtönébe zárt kutató elmélete azonban csak a felfedezés után 50 évvel, a kommunizmus bukása után kerülhetett napvilágra, ismerteti Erika Janik az alma történetéről írott monográfiájában. A selyemúton haladó kereskedőknek lényeges szerepük volt az alma kelet és nyugati irányba történő elterjesztésében.

A következő fontos lépés a termesztett almafajok diverzitásának kialakulásában a szemzés feltalálása volt. Mind Kínában, mind Babilonban ismerték a szemzést már 3000 évvel ezelőtt. Majd a rómaiaknál id. Cato is ír a szemzésről a Kr. e. 2. században a *De Agricultura* című művében. Az alma fogyasztá-

tása a Kr. e. első millennium idejétől kezdődően hozzátartozott a civilizált világ életéhez.

Homérosz a Kr. e. 9. században ír *Odüsszeusz* vándorlásainak történetében az alkinus király gyümölcsöskertjéről, amelyben több gyümölcs között az almát is felsorolja. Ezt tartják az első ókori irodalmi említésnek, jöllehet valószínű, hogy itt a gránátalmáról, vagy a birsről lehetett szó.

Az alma élvezete Dáriusz sikerei idején érte el a csúcspontját az ókorban, amikor a perzsák fennhatósága Kr. e. 512-ben a Kaukázus északi lejtőig terjedt. Majd Nagy Sándor meghódítva a perzsák birodalmának jelentős részét, sok mindent átvett tőlük, közte az alma megbecsülését is. A Tigris menti területekről szemzésben jártas kertészeket hozatott, és elterjesztette az almatermesztést görög földön.

A római korban, a zsúfolt városokban lakó patríciusok a városkörnyéki, kertekkel övezett villákban találtak felüdülést, ahol gyakorta a gyümölcsfák alatt a szabadban vacsoráztak. A római hortusokból nem hiányozhatott az almafa és több fajtáját termesztették, mint bármely más gyümölcsnek. A rómaiaknak szerepük volt abban, hogy az alma elterjedt az egész kontinensen. Gyümölcsöskerteket telepítettek hispán, frank és brit földön.

A birodalom bukása után a monostorok lettek a kertészet továbbörökítői. Leginkább a ciszterciák – akik az apátságok birtokain dolgozva termelték meg élelmüket – játszottak kulcsszerepet a gyümölcsösök létesítésében és elterjesztésében. Brit földön a normann invázió nyomán kezdődött az almabor készítése.

Keleten a török birodalom terjeszkedése nem vetett gátat a kertkultúrának, mert a hódítók szigorú utasítást kaptak, hogy őrizték meg az elfoglalt területek szántóföldjeit és kertjeit. Így a perzsa és a bizánci kertkultúra tovább élt az iszlám uralom alatt is. A görög és római szerzők kertészeti műveit lefordították és nem pusztán megőrizték a kertészeti tudást, de tovább is fejlesztették.

Az alma ültetése Európában is újra fellendült és a jólét szimbólumává vált

* egyetemi tanár, SOE EMK

az újkori kertekben. Majd a hódítások során a kedvelt almafajták a föld minden pontjára eljutottak. Amerikában főként a keleti parton létesítettek ültetvényeket. Dél-Amerikában a spanyolok és a portugálok telepítettek almafákat. Annyira elterjedt lett, hogy amikor Darwin 1835-ben partot ért Chilében, Valdivia kikötőjét almafák árnyékolták. Dél-Afrikába a hollandok vitték el az almát, és amikor a filoxéra a 19. században elpusztította a szőlőket, akkor almagyümölcsösökkel igyekeztek pótolni az ültetvényeket.

Mítoszok, kozmikus, vallási és nemzeti szimbólumok

A görög mitológiában gyakorta feltűnik az alma. A kerek gyümölcsök a teljesség szimbólumai a gömbalakhoz társított tökéletességből adódóan. A görög *melon* szó juhot, kecskét, almát és általában gömbölyded fagyümölcsöt és emlőt jelent. Hérának az alma mellett a tejelő kecskefüge (*Caprificus*) volt a szent fája. Kecskébőr tömlőben szállították a bort, amit nemcsak szőlőből, hanem almából és fügeből is erjesztettek. Az állatövi Bak csillagképéhez társították a Tejút-világfát, amely gyakran aranyalma vagy fügefá alakjában élt tovább. A magyar mitológia Tündérvilágja, az aranyalma kert mitológiai gyökerei is ide nyúlnak vissza – olvashatjuk Jankovics Marcell *A fa mitológiája* című művében.

Számos forrásból ismert a Hesperidák kertje – Héra gyümölcsöskertje –, ahol az egyik fán az örök ifjúság és halhatatlanság aranyalmái teremnek, amelyeket százfejű sárkány őriz. Graves szerint a mediterrán és keleti istennők almafája igazából birs-almafa volt. Plinius is a birsmát nevezi „aranyalmának”, a mérsékelt övi alma ugyanis nem őshonos azon a vidéken.

Az alma győzelmi szimbólummá is vált Hellaszban. Afrodité Párisznak adja az almát, szerelme kifejezéséeként. Megjelenik az olimpiai játékokon is, ahol ősi ábrázolások szerint eredetileg almaágot kaptak a győztesek, s csak a hetedik olimpián, Kr. e. 748-tól tértek át a vadolajág adományozására.

Graves írja: „Augusztus 13-án Diana, vagy Vesta anyaistennő kereszténység előtti ünnepét (ez volt az augusztus 15-i Mária mennybemenetele, Nagyboldogasszony ünnep pogány elődje)” almalborral és mogyorófa nyáron sült gödölyehússal ülték meg, valamint almával, ami fűrtökben csüngött az ágról.

Az aranyalmát termő világfa, a tetején fa kozmikus szimbólum. Összeköti az eget a földdel. Az égig érő fa a magyar népmesében három szférát jelképez: az arany a Napot, az ezüst a Holdat és a rézalma a Vénuszt.

Nemzeti szimbólumunk az országalma – a kereszttel ékesített gömb – eredete az ókorba nyúlik vissza. A görögök a rendezett világmindenséget, a kozmoszt gömbhéjak egymásra rakódó rétegeiként képelték el, amelynek középpontja a Föld. Ennek nyomán vált a glóbusz a hatalom, a világalom jelképévé a római korban is. A gömbszimbólumra Nagy Konstantin császár tetette rá a keresztet, ami a sordöntő 312. évi milviusi csata előtt jelent meg álmában e szavak kíséretében: „e jelenben győzni fogsz”. A csata sikere után tette államvallássá a kereszténységet Rómában. E tartalmat hordozzák később a keresztény uralkodók kereszttel ékesített gömbjei/országalmái mint uralkodásuk és hatalmuk jelképei.

Az alma nem pusztán a vitalitás, a szerelem és a hatalom, hanem a halál jelképe is. A Biblia teremtéstörténetében a jó és a rossz tudás fája az édenkertben – ami minden bizonnyal gránátalma volt – az ember Istennel való szembefordulásának jelképe. Az Úr tilalma ellenére a kígyó (a gonosz) sugalmazására Éva ráveszi Ádámot, hogy egyenek a tiltott fa gyümölcséből. Ez az engedetlenség vezet a halhatatlanság elvesztéséhez és ennek nyomán jelenik meg az eredendően jónak teremtett világban az emberi szenvedés. A

halál bélyege Ádámon a torkán akadt csutka. De az utolsó szó mégsem a halálé a keresztény hit szerint. Ádám és Éva földi halálának és egyben égi születésének napja az év legrövidebb napjához közel eső december 24-e, ami után hajnalban, karácsonykor megszületik Krisztus, a megváltó, akinek küldetése, hogy megszabadítsa az emberiséget az eredendő bűn rabságából és utat mutasson az öröklét felé. Így válik a karácsonyfa, amit egykoron almával díszítettek, a paradicsom fájának szimbólumává.

Pacino di Bonaguida *Lingum Vitae* című képében a festő 47 aranyalma foglalatban Jézus élete, szenvedése, halála és megdicsőülése történetét mondja el. A képhez Szent Bonaventura 1260-ban fűz magyarázatot. A keresztről lett életfában a festő Krisztusnak az emberekért vállalt, életre vezető áldozatát szimbolizálja.

Néphit, népszokások

A néphit is megjeleníti a kozmikus és vallási szimbolikát és dalokat, szokásokat formál azokból. Az alma itt a szerelem, a termékenység és az egészség jelképe. „A férges alma meddőséget, hűtlenséget jelentett. Régi kirgiz szokás szerint, ha egy asszony meddőnek bizonyult, egy magányos almafa alatt kellett meghengergőznie. A zsidó néphit szerint a meddő asszonyok almafa nedvével kevert vízben mosdottak. Almával meghajigálni a lányokat (amerikai népszokás), vagy almát vetni a Szent Iván-i tűzbe az elhunyt gyermekek lelkeinek (magyar szokás) szintén termékenységet segítő varázscselekmény volt. Az újdonsült magyar menyecske az esküvője éjszakáján almát dugott a kebelébe, ha leány és körtét, ha fiúgyermeket akart. [...] A vőfély is almát tűzött sok helyen a botja végére, amit esküvő után az ifjú pár kettévágott és megevett. Ha nem, az elválást jelentett” – írja Jankovics.

Dalainkban a rózsza után a leggyakrabban előforduló szerelemjelkép az alma, az almafa. Az alma és a dió, valamint a szőlőszüret idejének egybeesése miatt számos közös népszokás kapcsolódik hozzájuk. Ezt mutatja a Viskár Béla gyűjtéséből származó népdal: „Ha kimegyünk rózsám a szőlőbe / Szőlőt szedünk bárszóny keskenőbe / Piros alma a négy szögletébe / Csörgős dió köllös közepébe”.

A mesékben is gyakorta megjelenik az aranyalmafa, amelynek gyümölcsétől teherbe esnek a mesehősnők, más-

Az életfa

kor az eldobott fél almából „égig nyúló fa” nő, tetején ifjító gyümölcsökkel. Jankovics leírja az országszerte elterjedt szokást, amelyben a családfő karácsonykor almát és diót oszt szét a családtagok között. Úgy tartották, akinek férges gyümölcs jut, az a következő esztendőben beteg lesz vagy meghal. A mogoró, a dió és az alma tudással összefüggő szimbolikájában is van közös vonás. A mogoró (dió) a bölcsesség jelképe, az alma a tudás fájának gyümölcse. Az írek – a hasznosság okán is – csak a mogoró (dió) és az alma engedély nélküli kivágását büntették halállal.

Az alma a betakarításakor érik, így a „boldog vég”, a beteljesülés gyümölcse lett. A hiedelmek szintjén ez a természetben testet öltő istenség halálát jelenti. A „boldog vég” jelenti a szerelmi beteljesülést is. Erre utal a latin közmondás: *ab ovo usque ad mala*, ami azt jelenti: a tojástól az almáig, azaz a kezdettől, a megtermékenyüléstől a halálig. Ezt jelzi, hogy a kelta túlvilági sziget neve Avalon, ami almás helyet jelent.

Legendák, híres történetek, mondások

Az egyik legismertebb almához kapcsolódó legenda a svájci Tell Vilmos nevéhez fűződik. A mesteríjász lélegzetelállító mutatványa volt, hogy a fia fejére helyezett almát 100 méter távolságból hasította ketté nyílvecszejével, így menekítve meg magukat a börtöntől. A történet a férfivirtus és az igazságosság jelképévé is vált.

Newton fáról leeső almája, ami a gravitációelmélet felfedezéséhez vezette a fizikust, a tudományos zsenialitás, a hirtelen felismerések jelképe. Később

Fotó: Vidéki Róbert

az eredeti Apple logó is ebből alakult ki, igaz, abban a kiharapott alma az édenkerti tudás fájának szimbólumaként is értelmezett.

Luther mondása: „ha tudnám, hogy holnap elpusztul a világ, még ma ültetnék egy almát.” A reformáció 500 éves évfordulója alkalmából e mondás nyomán a Lutheránus Világszövetség hozta létre Wittenbergben azt az emlékparkot, amelybe 2017-ig 500 fát ültettek el. Hazánk Reformáció Emlékbizottsága is hozzájárult az emlékfültetéshez Wittenbergben, és Budapesten is a fasori evangélikus templom mellett lévő Reformációi Emlékparkban. Hasonlóképpen almafacsemetét ültetett közösen több gyülekezet püspöke Tordán a reformáció kezdetének ötszázadik évfordulóját jelző emlékévn nyitónapján, abban a városban, ahol 1568-ban az Országgyűlés Európában elsőként kihirdette a vallási tolerancia elvét.

A köznyelvben gyakori mondás, miszerint „az alma nem esik messze a fájától”, a magyar és a német nyelvben is elterjedt.

Gyógyhatás

Az alma gyógyító tulajdonságai ismeretek voltak az ókortól kezdődően és ezt követően mindenütt a népi gyógyászatban is. Méregtelenítő hatásának köszönhetően sok nép a szépséggel, a hosszú élettel és a megfiatalodással kötötte össze az almagyümölcsöt. Úgy vélték, hogy az alma a negatív érzelmeket is képes átalakítani, így spirituális energiát hoz felszínre. A kedvező pszichés reakciók minden bizonnyal a szervezet egész metabolizmusára gyakorolt pozitív hatásnak köszönhetők. Az alma stimulálja a bélműködést, a vesét és a májat, megszünteti a hasmenést is. Vékony almaszeletekkel eltüntethetők a szemölcsök, a reszelt alma meggyógyítja a gyulladt szemet, csillapítja a lázat és jótékony hatású az idegrendszerre. Az alma alapvető cukor- és aminosav-tartalma mellett magnéziumot, vasat, káliumot, több vitamint, foszfátokat és pektint is tartalmaz, aminek sokrétű gyógyhatása köszönhető. Erre utal a közismert angol mondás, miszerint napi egy alma távol tartja az orvost: *„An apple a day keeps the doctor away”* – ismerteti Haganeder.

A Szent Iván-i tűzgyújtás során – Európában mindenütt, ahol még él a szokás – a tűzbe gyógyfüveket, vadvirágot, gyümölcsöt szórak. A tűzben sült almát gyögysernek tartották.

Az alma gyógyhatását leíró történetek nem nélkülözik a mesés elemeket. A walesi legenda szerint a tündérannyától származó „myddfai fizikusok” gyógy-

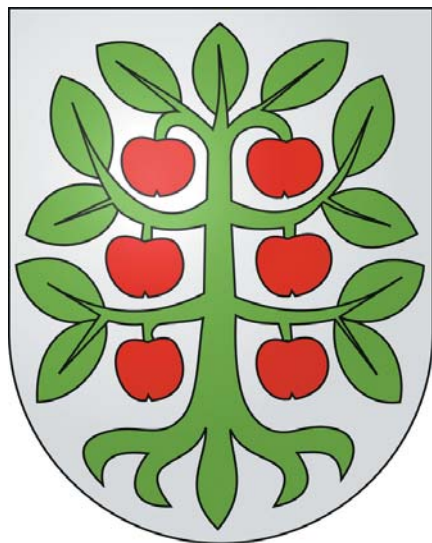
Newton almafája Woolsthorpe Manorban – York, Nagy-Britannia

módja volt a láz ellen, hogy egymást követő három napon a Szentháromság (Apa, Fiú és Szentlélek) neveit írták fel három almára, majd ezt követően a beteg meggyógyult – írja Pughe.

A csodás gyógyulásokhoz a pogány néphit szerint a boszorkányok és a druidák a gyógyító istenségek szellemét idézték meg és ennek erejét felhasználva tettek szert gyógyító hatalomra, ami vagy kézrátétellel, vagy távolba küldött energiákkal hatott. Egyes képzetek szerint maga az almafa szelleme gyógyított. Az emberi fantázia által kiszínezett történeteknek se szeri se száma.

Helynevek

Az alma Európa-szerte számos helynévben fennmaradt, utalva a gyümölcs környékbeli jelentőségére. Hazánkban főként a Dunántúlon fordul elő a településnevekben: Almásfüzitő, Almásneszmély, Balatonalmádi, Almásháza; a Dél-Alföldön pedig a Bácsalmás névben találjuk.

A svájci Affolten címere

Svájcban Apetlon neve őrzi, az emmentali Affolten címerében pedig a gyümölcs ábrázolását találjuk.

Almatermesztés régen és ma

Alma szavunk ótörök eredetű, ismeretű a magyar nép már magával hozta a Kárpát-medencébe a vándorlások korából. Elődeink félnomád életmódjuk során a Fekete-tenger északi vidékén a Kazár kaganátus védelmében megismerkedtek a kertészeti termesztéssel, amelyet a megtelepedés után kamatoztattak.

A középkori és újkori Európában, így hazánkban is hagyományos gypes gyümölcsösök a falvakban, mezővárosokban a lakóházak közelében kaptak helyet és

Fotó: Korda Márton

gyakorta a szérűskert szerepét is ellátták. A településszegély gyümölcsöskertjeinek ételmezési szerepe mellett ökológiai és tájképi jelentősége is számottevő. Napjainkra a beépített terület terjeszkedése, vagy az elnéptelenedés okozta felhagyás miatt ezek jelentős része eltűnt a tájból. Számos országban születtek kezdeményezések a megőrzésükre.

A tényt, hogy valóban nagymértékben hozzájárulnak a kultúrfaj-diverzitáshoz, számos kertészeti mű tanúsítja a 19. századból. Nagyváthy János 1821-ben a hazai gyümölcsfákról szóló fejezetében írja: „Gyümölcs a mi Hazánkban annyi-féle; s oly jó fajt találkozik, hogy a gyümölcsösöket állítók (hanemha készakarva a hazabeliek megvetésével a külső Országokon kapkodnának) ellehetnének minden többnyire tsalárd külső kertészek csemetéik és öltvényeik nélkül.” Majd felsorolja azokat a hazai hegységeket nyugaton és északon, amelyek „legszébb és legnemesebb fajú gyümölcsökkel rakottak, s olyakat mutatnak elő, a melyekről Mayer 's Christ Pomológusok semmit sem tudnak. A mi Czitrom almánkat, suplikánkat, négy rendbeli arany bőralmánkat [...] híjjában keresi a Pomológus az ő könyveikben lefestve.”

Az almák sokféleségét Rapaics Rajmund is kiemeli. Mint írja, a nagyszámú alma létrejöttét mutatja az is, hogy Bereczki Máté négykötetes munkájában (1877–1887) leírt 1075 gyümölcsfajta között 423 alma szerepelt.

Az intenzív, nagyüzemi gyümölcsösök telepítése szerte a világban az urbanizáció okozta koncentrált kereslet és a technológiai fejlődés nyomán bontakozott ki. A francia mintára telepített és a 20. század második felében elterjedt sövénygyümölcsösök jelentősen

megnövelték a termésmennyiséget. Ugyanakkor a jelentős vegyszerhasználatot követelő termesztési mód természetvédelmi konfliktusok forrásává vált. Az intenzív termesztés nem tudja azokat a járulékos többletfunkciókat betölteni, ami a hagyományos, gypes gyümölcsösök sajátja. Utóbbiakban jól lehet a gyümölcsstermesztés mennyisége jóval szerényebb, de a biodiverzitás megőrzésében, a defláció elleni védelemben, az ökológiai hálózatban, a településkép és a táji attraktivitás pozitív befolyásolásában nyújtott szolgáltatásainak sokrétűsége okán kívánatos a megtartásuk és újrafelfedezésük.

Irodalom

- Graves, R. (1970): *A görög mítoszok*. I–II. Budapest, Európa Kiadó.
- Jankovics M. (1991): *A fa mitológiája*. Budapest, Csokonai Kiadó.
- Hageneder, F. (2001): *The Heritage of Trees, History, Culture and Symbolism*. Edinburgh, Floris Books.
- Häne, K. (2013): Der Wildapfel – eine hölzerne Rarität. *Schweizer Briefmarken-Zeitung* 04/2013, 194–196. o.
- Janik, E. (2011): *Apple: A Global History*. London, Reaktion Books Ltd.
- Kiss L. szerk. (1983): *Földrajzi Nevek Etimológiai Szótára*. Budapest, Akadémia Kiadó.
- Koháry E. et al. 2004. *Gyümölcsstermesztő növények a Kárpát-medencében*. Budapest, Zászlónk Stúdió.
- Nagyváthy J. (1821–22): *Magyar practicus termesztő*. Pest, Trattner János. Állami Könyvtérjesztő Reprint sorozata, 1984.
- Rapaics R. (1940): *A magyar gyümölcs*. Budapest, Természettudományi Kiadó, 329. o.
- Plinius C. S. (1987): *A természet története. A növényekről. Részletek a XII–XXI. kötetből*. Hasonmás kiadás, Budapest, Zánkai G. Natura.
- Pughe, J. (1993): *The Physicians of Myddfai, Ancient Herbal and Other Remedies Associated with a Legend of the Lady of the Lake*. Felinfach, Oracles, Llanerch Publishers. 🌿

Barlai Ervin, Ifjúsági Kör és a Selmeci Társaság

Szakosztályülés Sopronban

Az OEE Erdészettörténeti Szakosztálya 2017. őszi szakosztályülését szeptember 18-án Sopronban az egyetem műemlék könyvtárában tartotta.

Első napirendi pontként *Szakács László* ismertette *Barlai Ervin* (1899–1967) erdőmérnök, erdészetpolitikus, közgazdász és faipari kutató életpályáját. Szakmai tevékenységének méltatását indokolja, hogy a 20. század egyik legnagyobb hatású erdészegyenése volt, *Kaán Károly* munkásságának méltó folytatója. Életútjukban is sok párhuzamosság, közös vonás fedezhető fel.

Az idei évben lehetőség lett volna a közös megemlékezésre, hiszen Kaán Károly 150 éve született, Barlai Ervin pedig 50 éve hunyt el. Kaán Károlyról méltó módon emlékezett meg a szakma, de Barlai Ervinről mintha megfeledkezett volna.

Mindketten egy-egy vesztés világháború utáni katasztrofális helyzetből vezették ki az erdészeti ágazatot. Kaán Károly az első világháború és a trianoni békediktátum által megcsönkített ország erdőgazdálkodását indította el, Barlai Ervin pedig a második világháború harcai által legázolt, és a szovjet hadsereg által megszállt ország erdőgazdálkodását szervezte újjá. Mindketten történelmi távlatokban tudtak gondolkodni, programokat, terveket készíteni, annak ellenére, hogy sokan nem értették meg törekvéseiket és sokszor személyükben is támadásoknak voltak kitéve.

Barlai Ervin 1899. június 19-én született Korompán (ma Krompachy, Szlovákia) német származású családban, Neuherz vezetéknevvel. A család 1904-ben magyarosította a nevét Barlaira. Édesapja *Barlai Béla* volt a selmecbányai főiskola utolsó rektora. Barlai Ervin erdőmérnöki tanulmányait már Sopronban 1919–1923 között végezte. Oklevelének megszerzése után Zalában a herceg Esterházy hitbizományi uradalom erdőgazdálkodásában helyezkedett el, melynek gazdálkodását nagymértékben modernizálta.

A második világháború után felismerte az erdőnagybirtok államosításában rejlő lehetőségeket, és javaslatot dolgozott ki az állami tulajdonba került erdők üzemeltetésére, mely a MALLERD keretében 1945–1949 között vezetésével valósult meg. Távlati elképzeléseit az *Erdészetpolitikai irányelvek* című munkájában foglalta össze.

A Rákosi-rendszer körülményei között egyre több politikai támadás érte, beosztásából leváltották, egészségi állapota is megrendült. 1950-től a Faipari Kutató Intézetben dolgozott, ahol a hazai faipari kutatás megindítása fűződik a nevéhez. Szakmai tekintélyére jellemző, hogy 1956-ban a Forradalmi Bizottság őt kérte fel az Erdészeti Főigazgatóság vezetőjének. Budapesten, 1967. július 3-án hunyt el.

Barlai Ervin kiváló erdészpolitikus, elméleti és gyakorlati szakember, közgazdász, kutató és szakíró érdemei

Ifj. Sarkady Sándor könyvtári főigazgató

olyan jelentőségűek, hogy a szakma történetében a legnagyobb erdészek között van a helye. Bízunk abban, hogy a jelenlegi megemlékezés csak a kezdet Barlai Ervin pozitív kultuszának ápolásában.

Második napirendi pontként *ifj. Sarkady Sándor* *A bánya-, kohó- és erdőmérnök hallgatók Ifjúsági Köre* címmel most készülő történelmi kutatásokon alapuló könyvének munkálatait ismertette.

Az Ifjúsági Kör a selmeci, majd soproni főiskolások komolykodva vidám baráti társasága, amely egyben a közelebbi tevékenység elsajátításának és gyakorlásának is terepe volt. Az Ifjúsági Kör 1879. május 22-én alakult meg Selmecbányán. A két világháború között Sopronban is tovább virágzott tevékenysége, olyannyira, hogy a Rákóczi Ferenc utca 13. szám alatt még önálló székházzal is rendelkezett. Az Ifjúsági Kör éppen 70 évvel ezelőtt, 1947-ben kényszerűségből, erős politikai nyomásra oszlatta fel önmagát.

A selmeci hagyományok azonban tiltva, megtűrve vagy titokban támogatva folyamatosan jelen voltak a soproni diákság életében. Mondhatni, hogy a selmeci „szellem” mindig itt bolyongott a főiskola, majd az egyetem falai között. A Sopronból kirajzott egyetemi karok Miskolcra és Székesfehérvárra is magukkal vitték, és tovább éltették a

Selmecről származó szokásokat, szellemiséget.

Az utóbbi időben bámulatosan megnőtt az érdeklődés a selmeci diákhagyományok iránt. 2014-ben az UNESCO a védett kulturális világörökség részévé nyilvánította a selmeci hagyományokat.

Selmecbánya néhány évtizeddel ezelőtt egy pusztulófélben lévő, elhanyagolt vidéki városka volt, mára azonban egy virágzó idegenforgalommal rendelkező, folyamatosan fejlődő településsé vált. Látogatottságát nem kis mértékben köszönheti a Sopronban, Miskolcon, Székesfehérváron végzett évfolyamok hallgatóságának, kiknek szemében a szakmai barátság, bajtársiasság érzése egyet jelent a selmeci szellemmel.

Végezetül *Soós Norbert* erdőmérnök-hallgató a soproni diákság öntevékeny hagyományörző és érdekképviselői diákszervezetét a Selmeci Társaságot mutatta be.

A rendszerváltáskor 1989-ben hét erdő- és faipari mérnök hallgató hozta létre a Selmeci Társaságot azzal a céllal, hogy az elődök értékrendjét és szokásait megőrizve a mai kor követelményeinek és a hagyományoknak egyaránt

megfelelő diákéletet alakítson ki a soproni egyetem keretében.

A társaság azóta is folyamatosan működik. Ápolja az egykori elődök emlékét, akik az ágfalvi csatában, a soproni népszavazáson, a világháborúkban vagy az 1956-os forradalom idején tanúsítottak hősiesség helytállást. Segítséget nyújt az egyetem kulturális életének szervezéséhez, támogatja a balekoktatás, a szakestélyek, a hagyományos balekből és valétából illő megrendezését, és igyekszik a hallgatóságot érintő minden tevékenységben részt venni. Ki-

adásukban több régi – mára már elérhetetlen – diáktörténeti könyv jelent meg újra.

A Selmeci Társaság tagjai impozánsan, hagyományos diákegyenruhába, waldenba öltözve vettek részt a szakosztályülésen. Reméljük, hogy az egyetem és a szakma múltja iránt érdeklődő fiatalok közül egyeseket előbb-utóbb az Erdészettörténeti Szakosztály tagjai között is üdvözölhetünk.

Béni Kornél

titkár

Fotók: **Szakács László**

Országos Erdészbál – 2018

Meghívó

Szeretettel várjuk Önt és kedves Partnerét
2018. január 27. napján

A SIÓFOKI AZÚR HOTELBEN
(8600 Siófok, Erkel Ferenc utca 2/C)

19.00 órakor kezdődő

ORSZÁGOS ERDÉSZBÁLRA

PROGRAM

18.00	Érkezés, helyfoglalás
19.00	Kürtösök szignálja
19.05	Köszöntők
19.30	Vacsora
20.00–23.00	Báli fotók készítése
20.30	Molnár Miklós népzenei hegedű-előadása
20.40	Somogy Táncegyüttes farsangi műsora: Dráva-menti tavaszváró
21.00-tól	Tánc hajnalig
22.00–22.30	BorCanto Férfikar bordal-összeállítás
22.30	Erdésznotna udvar megnyitása
22.00	Kóstolók
00.30	Tombolasorsolás

* * *

Az est folyamán a jó hangulatról
a **Senior Zenekar** gondoskodik.

A rendezvényre jelentkezni 2017. december 18-tól, az Egyesület honlapjáról (www.oee.hu) letölthető jelentkezési lap kitöltésével és az OEE Titkárságnak elektronikus úton történő elküldésével lehet (e-mail: titkarsag@oee.hu).

A részvételi díj: 25 000 Ft/fő

Kellemes estét és jó szórakozást kívánunk!

Az erdészbálok előélete

Az Erdészeti Lapok novemberi számában felhívás jelent meg, amelyben az Országos Erdészeti Egyesület tudatja, hogy „felelevenítve a korábbi hagyományait” 2018-ban Országos Erdészbált szervez.

Melyek voltak ezek a hagyományok, hogyan és milyen kereketek között, kiknek a szervezésében mulattak eleink? Ennek próbáltam a fellelhető írásos emlékek alapján utánajárni. Rövid összefoglalóm persze nem lehet teljes, ezért kérem, ha fontos erdészbáli események kimaradtak volna abból, akkor küldjék el nekem kiegészítéseiket.

Az 1960-as években, a Gellért Szállóban rendezett nagyszabású erdészbál különnyomatának címlapja

A bálók Magyarországon sok esetben a magyar hagyományok, ruhaviselet és nyelvhasználat, a nyelv megőrzésének is eszközeül szolgáltak. A hazai klasszikus bálók között az Országos Erdész Bált is említik a felsorolások, olyan rangos rendezvényekkel egy sorban, mint az Anna-bál, a Budapesti Operabál, vagy a Vitorlásbál.

Az erdészbálok egyik fajtája volt a 19. század második felében, az Országos Erdészeti Egyesület vándorgyűléseivel kapcsolódó, általában a vendéglátó város, vagy annak civilszervezetei, egyletei által tartott zenés összejövetel, bál. Hogy ez már a kezdeteknél így volt, bizonyítja az a tudósítás, ami az alig három évvel az Egyesület megalakulását követően, 1869-ben, Kassán megtartott vándorgyűlés programjaként rendezett nagy sikerű bált ismerteti. A bál jövedelme egyébként „az egyesület tőkéjét gyarapította”.

Természetesen léteztek helyi erdészbálok is, mint a kaposvári Első Erdőmérnöki Bál 1926-ban, vagy az erdőmérnök-hallgatók 1933-ban tartott Jelmezbálja is. Ezek folytatásaként alakulhatott ki a balekbálok hagyománya is.

A múlt század közepén arról is olvashatunk, hogy az Egyesület elnöke *Madas András* komoly hangsúlyt fektetett a közösségi programokra, mint például az erdészbálok szervezésére.

Az 1960-as évek elején, az új erdőtörvényt követően a Gellért Szállóban (ami mindig is az erdészbálok kedvelt színhelye volt) rendkívül nagyszabású Erdészbálra került sor, ami valamennyi állami erdőgazdaság és vadgazdaság közös szervezésében valósult meg. Az eseményen több mint 1200(!) fő jelent meg és erre az alkalomra külön báli újságot nyomtattak 1500 példányban *Az Erdészbál* címen.

Az ezt követő időszakban továbbra is rendszeresen a helyi csoportok, erdőgazdaságok (később erdészeti részvénytársaságok) által szervezett, vagy a megyei erdészbálok voltak jellemzőek.

Ennek a gyakorlatnak adott új irányt, amikor 1999. február 20-án, az Egyesület elnöksége által elfogadott stratégiai tervben foglaltaknak megfelelően országos erdőszbált rendeztek. Az OEE Pilisi Csoportja karolta fel a kezdeményezést és országos szinten hívta, várta az erdőszbálkát az úgynevezett I. Országos Erdőszbálra. Ezt követően a II. Országos Erdőszbálra is hasonló keretek között, Visegrádon, 2000. január 29-én került sor.

Természetesem ezzel párhuzamosan tovább folytatódott a helyi bálók hagyománya, vagy az olyan több szakot egyesítő rendezvények, mint amilyenek a Bányász-Erdész-Kohász találkozók keretében szervezett bálók.

Új és különleges évfordulóhoz kapcsolódó volt a Millenniumi bál, amely ismét a Gellért Szállóban került sor. Itt a megelőző években rendszeresen tartottak vadászbálokat, a korábbi időszak erdészbálgjaihoz hasonlóan. A Millenniumi bált az alapötletnek megfelelően a vadászok, erdészek és természetvédők közös báljaként, országos jelleggel hirdették meg 2001-ben. Maga a rendezvény nagy létszámú volt, ahol az erdészek is szép számmal jelentek meg. Az OEE alelnöki szinten képviselte magát az eseményen. A bálról szóló, *Erdészeti Lapok*ban megjelent cikk a következő szavakkal zárul: „*Nem vitatható, hogy ilyen jellegű bálokra is szükség van, de a tagság nagyobb részvételét megengedő helyi erdőgazdasági és a visegrádi egyesületi bál megrendezésére továbbra is igény van.*”

Hasonló, több szakírányt összefogó esemény volt 2003-ban a soproni Erdész-Faiparos-Vadász-Természetvédő családi est és bál, amit 2004-ben – szintén Sopronban – már „hagyományosnak” nevezett Erdészbál követett.

Országos Erdész Bált rendezett ezt követően az OEE Baramanya megyei Helyi Csoportja és a Mecseki Erdészeti Zrt. Pécsen, 2006-ban.

2007-től kezdődően újra Visegrádon, az OEE Közép-magyarországi Régiójának szervezésében zajlottak az Országos Erdész Bálók.

Egy szó, mint száz; van mire visszaemlékeznünk és van mit folytatnunk, aminek kiváló keretet ad az Egyesület újabb kezdeményezése, a jövő évi siófoki Erdészbál.

Dr. Sárvári János
a Könyvtár őre

YPEF 2017 nemzetközi döntő Magyarországon

Európai tanulmányi verseny az erdőkről, az Egyesület szervezésében

Szeptember 27–30. között 10 ország legjobb csapata gyűlt össze, hogy szót adjon az erdőkkel kapcsolatos tudásáról a magyar erdészeti felsőoktatás fellelőjében, a leghűségesebb városban, Sopronban.

A versenyző európai diákok a soproni Ligneum előtt (Fotó: Nagy László)

Ukrán, észt és német tagból állt az a nemzetközi diákcsoport, mely a *Fiatalok Európa Erdeiben (Young People in European Forests)* tanulmányi verseny Magyarországon megrendezett döntőjében megszerezte az első helyezést. A döntőben vegyes nemzetiségű középiskolás diákcsoportok mérték össze tudásukat, talpraesettségüket és kreativitásukat. Emellett azonban mód nyílt a nemzeti csapatok közötti versengésre is.

A verseny idén már hetedik alkalommal került megrendezésre. Célja, hogy a részt vevő fiatalok megismerjék európai erdeit, természet- és környezetvédelemben betöltött szerepüket. Objektív kép alakuljon ki bennük a természeti erőforrások megőrzéséről, a fenntartható erdőgazdálkodás szükségességéről szűkebb környezetükben és európai léptékben egyaránt.

A megmérettetés nemzeti és nemzetközi fordulóból áll, arra a csatlakozott országok 2-3 fős csapatai jelentkezhetnek. A nemzetközi döntőbe minden ország a legjobb csapatát delegálta. Idén

Európa-szerte mintegy 600 iskola, több mint 11 ezer diákja vett részt a verseny-sorozatban. Magyarországot a Baár-Madas Református Gimnázium csapata képviselte. A csapat tagjai *Balsai Lili*, *Boldizsár Imre*, *Uri Benjámin* diákok, valamint felkészítő tanáraik *Vetlényi Dávid* és *Ujvári Gergely*.

A magyar szervezői gárda nagy izgalommal várta az egyes országok delegációinak megérkezését. Tapasztalatból tudtuk, hogy az utazás gyakran tartogat nem várt meglepetéseket: órát késő repülőgépjáratot, lerobbanó gépjárművet. Ezúttal az égiek velünk voltak: minden csapat épségben, a tervezett időben megérkezett. Egyedül a kisbusszal érkező – jelentős késésben levő – lengyel csapat miatt aggódtunk. Érdeklődő telefonhívásunkra aztán megnyugtató válasz érkezett: „*We are already here, in the hotel car park.*” (Már a hotel parkolójában vagyunk.)

A megérkezést, majd a vacsorát követően a diákokat és a felnőtteket „elválasztottuk”: a felnőttek városnéző

programra indultak, míg a diákok máris megkezdheték a versengést.

Az egyes versenyszámok a diákok nemzeti vagy nemzetközi összetételű csapatai számára kerültek kiírásra. Ez utóbbi megoldás a diákok közötti kommunikációt, s végeredményben az angol nyelv aktív használatát hivatott erősíteni.

Az első verseny (*Ki tud többet Magyarországról?*), nem titokoltan, azt a célt szolgálta, hogy a résztvevők megismerjék a vendéglátók hazáját a kötelező felkészülési anyagon túl is. Ismeretekre tegyenek szert a magyar történelemről, kultúráról, nyelvről, gasztronómiáról. Az est igazán vidám hangulatban telt. A diákok meglepően jól felkészültek „Magyarországból”, egyedül talán a magyar szavak kiejtése jelentett problémát. Ami, ugye, nem is csoda, mondhatni nem „*elképzeltetetlen*”. Hozzá kell persze tenni, hogy a diákokat a Facebookon létrehozott zárt csoportban megosztott fotók, videók, leírások is segítették a felkészülésben. A jó válaszokat közkedvelt magyar édességekkel díjaztuk. Az első helyezett az osztrák csapat jutalma pedig egy csokoládékosár volt.

Másnap aztán megkezdődött az igazi versengés, immáron a nemzetközi csapatok között. A diákok a Károly-magaslat körüli erdőben mérték össze elméleti és gyakorlati tudásukat, valamint logikai képességeiket: pl. famagasságot mérték, évgyűrűt számláltak, GPS-szel tájékozódtak, növény- és állatfajokat határoztak, valamint bemutatták a szabályos és biztonságos erdei táborút készítésének módját. Mindeközben természetesen felmehettek a kilátóba, megtekinthették a vadászati múzeumot, és a Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt. vendéglátásában megkóstolhattak egy igazi magyar vadpörköltet is.

A program a Soproni Egyetem Ligneum Látogatóközpontjában folytatódott, ami mind infrastruktúrájában, mind pedig a kiállítások anyagát tekintve kitűnő és exkluzív helyszínt biztosított a versenynek az elkövetkező két napban.

Az immár nemzetközi csapatok a verseny talán legnagyobb kihívását jelentő részét, az európai erdőkről szóló teszt megírását követően megkezdtek felkészülésüket az erdőtűzről szóló PowerPoint-előadásra, melynek címe:

Terepi feladatok végrehajtása közben (Fotó: Faragó Sándor)

Az erdőtűz jelentősége a csapattagok országaiban, hasonlóságok és eltérések. A téma aktualitása úgy gondoljuk, hogy gyakorlatilag egész Európában vitathatatlan, melyre a felkészülést a NÉBIH Firelife projektje is támogatta.

A résztvevők este sem pihenhettek: a nemzeti csapatok rövid előadás keretében mutatták be hazájukban az erdő és az erdészet jelentőségét, az erdő és a társadalom kapcsolatát. Egymás prezentációit a diákok értékelték, pontozták. Az első helyezést holtversenyben Németország és Magyarország csapata nyerte el.

Harmadnap folytatódott az erdő-tűz-előadásra való felkészülés. Minden nemzetközi csapat jól gazdálkodott az idejével, így késedelem nélkül megkezdődhettek az előadások. Talán köszönhetően annak is, hogy a téma jó előre ismert volt, és így akár már otthon, a felkészülés során is gyűjthettek információt, a prezentációk egytől egyig magas színvonalúak voltak és teljesítettek minden, a feladattal kapcsolatos elvárást. Az előadásokat ezúttal a felnőttek és a diákok is pontozták.

nepélyes eredményhirdetésen Ugron Ákos Gábor állami földekért felelős helyettes államtitkár és dr. Farkas Cziprián,

A Baár-Madas Gimnázium csapata, Vetlényi Dávid felkészítő tanárral, Ugron Ákos helyettes államtitkár és dr. Jámbor László vezérigazgató (TAEG Zrt.) társaságában

Sopron város tanácsnoka köszöntötte a résztvevőket és adta át a díjakat.

Az YPEF 2017 nemzetközi döntőt a Herman Rull (Észtország) – Arne Som-

mer (Németország) – Tetiana Novosolova (Ukrajna) diákokból álló csapat nyerte. A három versenyszám jóvoltából azonban szinte minden diák részesült valamilyen díjban, amit a szervezők még kiegészítettek a magyar innováció jelképekével, egy-egy Rubik kockával is.

A nap hátralevő része már felszabadultan és igazán vidáman zajlott. A diákok és kísérőik meglátogatták a fertődi Esterházy-kastélyt, majd az este ünnepi vacsorával és egy fergetegesre sikerült tánczással zárult.

Az Országos Erdészeti Egyesület által szervezett verseny a Roth Gyula Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium, a Soproni Egyetem, a Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt., a NÉBIH, a Firelife program, a Magyar Turisztikai Ügynökség

Zrt. és a Sopron–Fertő Turisztikai Fejlesztő Nonprofit Zrt. közreműködésével valósult meg. Ezúton is köszönjük a Soproni Egyetem, a TAEG Zrt. és a Roth Gyula SzSzK munkatársainak, oktatóinak és diákjainak a verseny lebonyolításához nyújtott segítségét és az OEE Titkárságának a nélkülözhetetlen háttérszervezést, a folyamatos koordinációt.

A versennyel és a döntővel kapcsolatban további információk a hazai szervezők és a verseny nemzetközi honlapján érhetők el: www.ypef.eu; www.oee.hu.

Az YPEF 2018-as versenysorozata a tervek szerint még idén meghirdetésre kerül. A Nemzeti és a Nemzetközi Versenybizottság szeretettel meghív minden diákot, hogy vegyen részt az YPEF versenyen 2018-ban is! A jövő évi verseny, az YPEF 2018 nemzetközi döntője Litvániában kerül megrendezésre.

Kovács Pál, Hoczek László
OEE

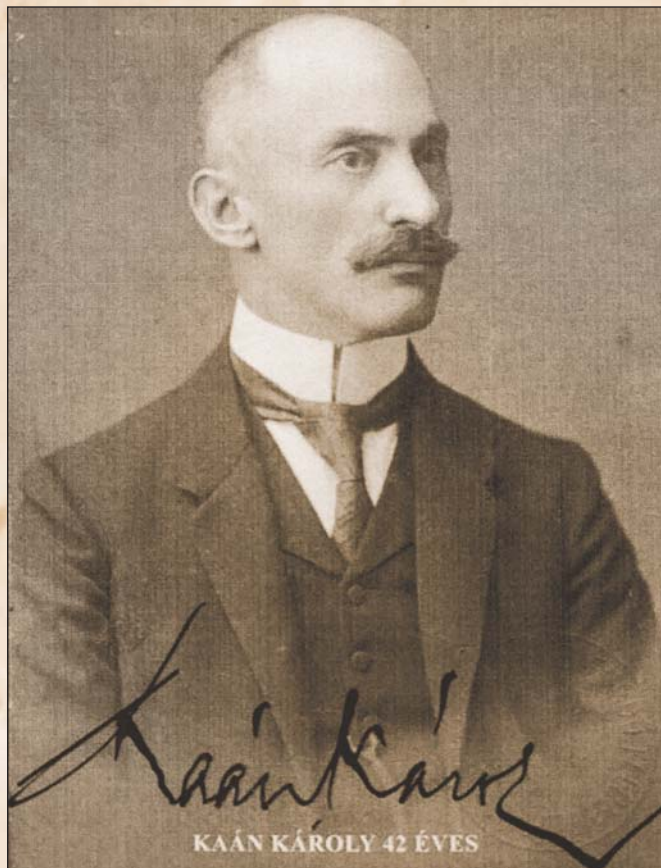

Az YPEF 2017 verseny dobogós helyezettjei (Fotó: Nagy László)

Kaán Károly

A metsző januárvégi hideg még dermesztőbbre vált azon a reggelen, amikor a táviró szétvitte az ország minden részébe a megdöbbentő hírt: Kaán Károly meghalt.

Tudtunk betegségéről és egyesületünk rendkívüli közgyűlésén elemi erővel nyilatkozott meg iránta az együttérzés melege, mely a magyar erdészet nagy fiának mielőbbi felgyógyulását kérte a Mindenhatótól. Nem gondoltuk, hogy alig 3 nap múlva a koporsója mellett állunk. Hiszen csodálatos ereje élete folyamán a válságok egész sorát győzte le és Anteusként kezdte előről mindig a harcot rajongásig szeretett szakmájáért és nemzetéért.

Nincs könnyű dolga annak a tollnak, amelynek Kaán Károlyról kell írnia. Mert lehetetlen egy rövid búcsúztatóban összefoglalni mindazt, amit Kaán Károly egyénisége és munkája a magyar erdőgazdaságban jelentett. Hiszen alkotásai már életében történeti távlatot nyertek és neve fogalom volt mindazok előtt, akiknek akár a legkisebb közük is volt az erdőhöz.

Nagykanizsán született 1867. július 12-én. Itt tett érettségi vizsgát is és a Selmechányai Erdészeti Akadémián fényes sikerrel befejezett tanulmányai után 1888-ban Batthyány Ilona grófnő uradalmában kezd meg, mint gyakornok, erdészeti pályafutását.

1889. március hó 27-én, mint műszaki díjnok Besztercebányán állami szolgálatba lép, 1892-ben m. kir. erdészjelöltté, 1895-ben erdösszé nevezik ki és 1901-ben a besztercebányai m. kir. erdőigazgatóság központjába rendeli felsőbbisége szolgálattételre.

1907-ben erdőmesterré lép elő és 1908-ban már a földművelésügyi minisztériumba kerül. Hivatali pályája innen kezdve ragyogó íveléssel emelkedik fölfelé. 1909-ben erdőtanácsos,

1912-ben főerdőtanácsos és ügyosztály-vezető, 1916-ban pedig a kincstári főosztály főnöke lesz.

1917-ben miniszteri tanácsos, 1919-ben h. államtitkár és államtitkári felügyeleti hatáskört nyer. Ugyanennek az évnek az őszén átveszi az Erdő- és Faügyek Országos Kormánybiztosságának a vezetését, amelyet az akkori, különlegesen nehéz viszonyokra való tekintettel kellett életre hívni.

1924-ben megkapja az államtitkári címet és ebben a rangban vonul nyugalomba az 1925. év végével. Szolgálati ideje alatt többször lép elő soron kívül és ismételten részesül a magasabb fizetési osztály címének és jellegének a kitüntetésében. Értékes szolgálatait Őfelsége a oszt. vaskoronarenddel, a II. oszt. hadi érdemkereszttel és a Kormányzó Úr a magyar érdemrend csillagos középkeresztjével ismeri el.

A Magyar Tudományos Akadémia 1924-ben levelező tagjává választja, annak a nagyszabású és termékeny irodalmi munkásságnak a jutalmazásául, amellyel Kaán Károly nemcsak saját szűkebb szakmáját, annak jóformán mindegyik ágazatát szolgálta, hanem közigazdaságunk szellemi fegyvertárát is maradandó értékű művekkel gyarapította.

Nyugalomba vonulása után ez a munkásság még jobban elmélyül és a hivatali gondoktól megszabadult, széles látókörű közgazda alkotóereje egyre jobban kibontakozik. Megírja A magyar Alföld c. hatalmas munkáját, amely az Akadémia kiadásában jelenik meg és 1928-ban, az előző 3 év közgazdasági munkái közül kiemelten, a báró Kornfeld-alapítvány díját nyeri el.

1929-ben megjelenik Az Alföld problémája címen alapvető elgondolásának a további kifejtése; ezt a következő évben az Akadémia a Weisz Fülöp-alapítvány díjával tünteti ki. 1932-ben már az Akadémia megbízásából írja meg Természetvédelem és a természeti emlékek c. nagy művét, amely máig is legtekintélyesebb forrásmunkája a magyar föld értékeinek megmentése érdekében megindult mozgalomnak és méltán részesült a Vitéz József-féle alapítvány díjában.

A nemzetéért aggódó termékeny, nagy elme egyre többet ölel magához a magyarság fájó kérdéseiből és éjt-napot egybetevő gyötrődéseken keresztül keresi ezekre a feleletet. Az 1935-ben közreadott Gazdaságpolitikai feladatok c. tanulmánya már a kormányzati ágak földbirtok-ügyeivel, a közületek és birtokosságok földvagyon-kérdéseivel, a mezőgazdaság irányával, intézési módjával, érdekképviseléseivel, és a kormányzathoz való viszonyával foglalkozik.

Utolsó munkáját, a múlt évben megjelent Alföldi kérdések 420 oldalas kötetét – amelyet lapunk januári számában méltattunk – a szerző egy hatalmas gazdaság-politikai tanulmány-sorozat bevezetőjének szánta.

Mérhetetlen vesztesége a magyar szellemi életnek, hogy ez a terv meg nem valósulhatott. A hazai és külföldi erdészeti szaklapokban 1899-től kezdődőleg további 70 tanulmánya jelent meg és a számát sem ismerjük azoknak a kisebb terjedelmű írásainak, amelyek a napisajtó rovataiban láttak napvilágot.

A hazai természetvédelem terén kifejtett úttörő munkájáért a kormány azzal fejezte ki elismerését, hogy az új erdőtvény alapján megalakított Országos Természetvédelmi Tanács elnöki tisztét ruházta rá. Erdemeit a külföld is méltányolta és a Finn Erdészettudományi Társaság örömmel választotta meg tiszteletbeli tagjának.

Mihályi Zoltán

Forrás: *Erdészeti Lapok*, 1940/2.
(Folytatjuk)

Kaán Károly tovább élő szellemisége

Emlékkonferencia a szülővárosban, Nagykanizsán

Kaán Károly (1867–1940), a 20. század első felének egyik legnagyobb erdész szakpolitikusa 150 éve született Nagykanizsán. Emlékét az Országos Erdészeti Egyesület a mai napig ápolja, születésének évfordulója alkalmából 2017-ben Kaán Károly-emlékévet hirdetett meg. Szakmánk kiemelkedő egyéniségéről az egyesület az év során több rendezvény keretében is megemlékezett (Vándorgyűlés Kaszón, szoboravatás a Földművelésügyi Minisztérium árkádsorán, emlékoszlop-avatás a debreceni Nagyerdőben). Az emlékév rendezvényeinek sorát zárta 2017. november 14-én a Zalaerdő Zrt. és az Országos Erdészeti Egyesület által szervezett konferencia, melynek jelmondata: Kaán Károly tovább élő szellemisége volt.

Balról: Hoczek László, Ugró Sándor, Mocz András, Wisnovszky Károly, dr. Borovics Attila, prof. dr. Lakatos Ferenc, Tassy Márk

A konferencia célja az volt, hogy hazánk erdeinek sorsát meghatározó, arra jelentős hatást gyakorló szakterületek és intézmények képviselői tájékoztatást adjanak célkitűzéseikről, az erdők jövőjét érintő elképzeléseikről, továbbá annak feltárása és bemutatása, hogy a 20. század első felének ma is aktuális erdészpolitikai és gazdálkodási kérdéseire milyen választ ad jelen korunk erdőgazdálkodása.

Kaán Károly széles körű munkásságának megfelelően a rendezvény tematikai felépítése kiterjedt az oktatás, a kutatás, a szakigazgatás és jogszabályi környezet, az erdőgazdálkodás, az erdőtelepítés, a természetvédelem, illetve a közjólét és a turisztika szakterületekre.

Az ünnepi rendezvényen *Szentpéteri Sándor*, az Országos Erdészeti Egyesület ügyvezető igazgatója köszöntötte a megjelenteket. A konferenciát megtisztelte jelenlétével *Ugron Ákos Gábor* állami földekért felelős helyettes államtitkár, *Dénes Sándor* Nagykanizsa polgármestere, *Zambó Péter*, az OEE elnö-

ke, a térség nemzeti parki igazgatóságainak igazgatói, az állami erdészeti részvénytársaságok vezérigazgatói és képviselői, valamint az OEE Nagykanizsai és Zalaegerszegi Helyi Csoportjának tagsága.

A rendezvény házigazdájaként *Rosta Gyula*, a Zalaerdő Zrt. vezérigazgatója

is szólt a közel nyolcvan résztvevőhöz. Kiemelte, hogy az erdészszakma ma is küzdelmes, kihívásokkal teli időket él át, akárcsak elődeink a 20. század első felében. A konferencia megszervezésének az is célja volt, hogy bebizonyosodjon: hivatásukat Kaán Károly szellemi örökségéhez méltó módon képviselő, felkészült, tenni akaró és tenni tudó szakemberek szolgálják a magyar erdők ügyét. Rosta Gyula megköszönte az előadónak, hogy kivétel nélkül elfogadták a felkérést, majd megnyitotta a konferenciát.

Elsőként *Hoczek László*, a soproni Roth Gyula Erdészeti Szakközépiskola igazgatója ismertette a középfokú erdészeti szakképzés múltját és jelenét. Elmondta, hogy a technikusképzés múltja 1885-ig nyúlik vissza, amikor a Temesvár melletti Vadászerdőn megnyílt a m. kir. Erdőri Szakiskola. Majd részletesen bemutatta az erdészsképzés elmúlt 32 évét, az ez idő alatt bekövetkezett jelentős változásokat, ezek előnyeit és hátrányait. Ismertette a képzőhelyek számának, profiljának változását, valamint a tantervben szereplő közismereti, szakmai elméleti és gyakorlati tantárgyak arányát is. Kitért a legutóbbi, 2016-ban bevezetett szakgimnáziumi képzésre is, mely során különvált az erdésztechnikus- és a vadásztechnikus-képzés. Felvetett néhány oktatást nehezítő problémát is, mint például a szakmai gyakorlati képzés arányának csökkenését, a romló eszközparkot és a végzettek elhelyezkedési nehézségeit, illetve az erdészeti

Az emlékévet záró rendezvényt a nagykanizsai Medgyaszay-házban rendezték meg

szakmunka iránt a fiatal generációknál tapasztalt érdeklődés csökkenését.

Prof. dr. Lakatos Ferenc, a Soproni Egyetem Erdőmérnöki Karának dékánja *Kaán Károly szellemi öröksége az erdőmérnök-oktatásban* című előadásában a több mint kétszáz éves magyar felsőfokú erdészeti képzés elmúlt 25 évét, illetve az Erdőmérnöki Kar oktatási szerkezetének változását mutatta be.

Ismertette a jelenleg választható graduális és posztgraduális képzéseket, valamint a tervezett új szakokat. Diagramok segítségével szemléltette az erdőmérnöki szakra jelentkezettek felvételi adatait, beiskolázási gócpontjait, valamint az oklevelet szerzett hallgatók elhelyezkedési lehetőségeit, melyek alapján elmondható, hogy újra növekszik az érdeklődés a soproni felsőfokú képzés iránt, és a munkaerőpiacon is előnyös a helyzete a végzeteknek.

Megemlítette, hogy az európai oktatásharmonizációnak megfelelően 2006-ban elindult az erdőmérnök BSc-szak is, majd 2010-ben sikerült visszaállítani az osztatlan erdőmérnök-képzést, melyet 2017-től új mintatanterv szerint oktatnak. Legvégül megemlítette, hogy a Soproni Egyetem többi karához hasonlóan, melyek híres elődök, Simonyi Károly és Lámfalussy Sándor nevét viselik, örömmel fogadná, ha az Erdőmérnöki Kar a jövőben Kaán Károly nevét venné fel.

Dr. Borovics Attila, a Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ Erdészeti Tudományos Intézetének intézetigazgatója *Új tudományos kihívások az erdőszetben* címmel a klímaváltozás okozta hatásokról és a lehetséges gyakorlati válaszokról tartott tanulságos előadást. Mint elmondta, a klimatikus változások hatása az erdőkben már érzékelhető, a fajok elterjedésének változása, a rovar-, vihar- és tűzkárok gyakoriságának valamint kiterjedésének növekedése, az észak-európai erdőállományokban a növedék gyorsulása igazoltan ezen okokra vezethető vissza.

A hőmérséklet és csapadékviszonyok előrejelzése alapján a bükkös klíma hamarosan teljesen eltűnik Magyarországról, 20-40 év múlva pedig már az erdőssztyepp-, pesszimista becslés szerint pedig a sztyeppklíma fog uralkodni. A kutató szerint a megoldás az előrelátó, a helyi viszonyokat figyelembe vevő döntések meghozatala az általánosító, a jelenlegi állapotok erőltetett fenntartását célzó elvárások

helyett. A jövő kulcsa a termőhelyi tényezők előre becslése alapján a megfelelő célfafajok („klímarezisztens” fajok) és származások kiválasztása, a meglévő genetikai erőforrások okos használata, az alkalmazkodást segítő szaporítóanyag-választás és szükség esetén fajokcseré alkalmazása.

Wisnovszky Károly, a NÉBIH Erdészeti Igazgatóságának igazgatója az erdészeti igazgatás helyzetéről, szervezeti felépítéséről és a közelmúltban zajlott átalakulásairól tartott előadást. Elmondta, hogy már az 1100-as években megjelent az erdőkre vonatkozó szabályozás, az 1400-as években pedig az erdőfelújítási kötelezettség gondolata. 1769-ben jelent meg Mária Terézia erdőrendtartása, majd Kaán Károly nevéhez fűződik az állami erdészeti szolgálat megreformálása, melyet törvénybe is foglaltak. A jövőben az erdészeti igazgatás célja, hogy – Kaán szellemi

nek államtitkári szintű kezelését, illetve olyan döntések meghozatalát, melyek a magyar erdőterületek 10%-át kitevő rendezetlen területek gazdálkodásba vonását segítenék elő. Előadásában arra is kitért, hogy a fejlődés záloga a vidékfejlesztési programban megjelenő erdészeti támogatási jogcímek minél teljesebb körű lehívása. Szorgalmazza továbbá az erdész falugazdász hálózat létrehozását, mely szintén az előbbi célokat támogatná.

Ugró Sándor, a Kiskunsági Nemzeti Park igazgatója *Alföld-fásítástól a természetvédelmi erdőkezelésig* címmel tartott előadást, melyben először is leszögezte, hogy elődeink – köztük Kaán Károly – óriási és tiszteletre méltó feladatot végeztek el az Alföld fásítása során. Természetvédelmi szempontból az is igaz azonban, hogy a fásítás – mely elsősorban egy gazdasági törekvés volt – jelentősen

ségének megfelelően – szabályozott erdőgazdálkodás működjön, melyben megfér a közjólét és a közjó, egyre több és jobb erdők növekedjenek Magyarországon.

Rövid szünetet követően *Mocz András*, a MEGOSZ elnökeként a magánerdő-gazdálkodás helyzetéről, lehetőségeiről beszélt érdekes előadásában. Röviden bemutatta a Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetségének (MEGOSZ) felépítését, általános céljait és feladatait, majd a magánerdő-gazdálkodók (és az egész erdőgazdálkodás) helyzetének javítása érdekében több konkrét javaslatot is megfogalmazott. A sürgetően fontos feladatok között nevezte meg az állami erdők mellett a magánerdők ügyé-

megváltoztatta az Alföld hagyományosnak tartott képét. Az Alföld-fásítási tevékenység egyszerre járt pozitív és negatív következményekkel, amelyeket előadása további részében részletesen bemutatott.

Az előnyök között nevezte meg a faanyagnyerési lehetőséget, valamint a kedvező humánegészségügyi hatást, továbbá az erdőhöz köthető, természetvédelmi értéket képviselő fajok megjelenését. Az alföldi erdőtelepítések hátránya viszont a jelentős tájképalakítás, az izoláló hatás, a jellegzetes homokbuckák és a homokpusztai növényzet elterjedési területének csökkenése, a monokultúrák megjelenése, valamint a legeltető állattartás visszaszorulása. Előadása végén pedig a nemzeti park kezelésében lévő terüle-

teken zajló természetvédelmi erdőkezelést mutatta be.

Tassy Márk, a Magyar Természetjáró Szövetség igazgatója *Előremutató fejlesztések a természetjárásban* című előadásában arról beszélt, hogy az erdőgazdálkodók és az MTSZ stratégiai partnerek, közjóléti fejlesztésekben egymásra utaltak, ezért érdemes keresni az együttműködési lehetőségeket. Örömmel számolt be arról, hogy sosem kapott ennyi figyelmet a természetjárás, sosem állt rendelkezésre ennyi anyagi forrás a fejlesztésekre, és sosem volt ennyire jó a kapcsolat az erdészek és a természetjárók között, mint az utóbbi időszakban.

Ezt követően a Magyar Természetjáró Szövetség fő tevékenységeit mutatta be, ez egyrészt a természetjárás infrastruktúrájának fejlesztése – idetartozik

Rosta Gyula vezérigazgató (Zalaerdő Zrt.), dr. Bitay Márton államtitkár (FM) és Zambó Péter elnök (OEE) a Kaán-szobor megkoszorúzásakor

a turistaútvonalak nyilvántartása és a jelzésfestés –, másrészt a természetjárás népszerűsítése a megfelelő kommunikációs és marketingeszközökkel. Utóbbi kapcsán ismertette a meglévő és a lehetséges együttműködési területeket is, többek között a természetjárók új weblapját.

A rendezvényen *dr. Bitay Márton* Örs, a Földművelésügyi Minisztérium állami földekért felelős államtitkára mondott zárszót. Beszédében kiemelte, hogy Kaán Károly erdőszepolitikusként a magyar történelem egy nagyon sötét időszakában – Trianon után – teljesen felrázta az erdészársadalmat, és aktív munkába kezdett az ország erdősültségének növelése érdekében. – „Kaán Károly munkájának örököséként tekintünk magunkra, és az ő munkamórája, szellemisége kell hogy

irányt mutasson nekünk is. Egy ilyen konferencia alkalmával újra lehetőség nyílik arra, hogy áttekintsük mindazokat a kihívásokat, amelyekkel az erdészársadalom, az erdőgazdálkodás szembe találja magát, és közösen dolgozzunk a válaszok megtalálásában” – fogalmazott az államtitkár.

Beszédében utalt a most megújított erdőtörvény kapcsán elért sikerekre, a törvénymódosítás magas támogatottságára. Megemlékezett arról is, hogy az erdőgazdálkodók 2010 óta több mint 16 milliárd forintot fordítottak az erdők közjóléti funkcióinak fejlesztésére, melyekről a látogatottsági adatok folyamatos növekedése alapján elmondható: nem voltak hiábavalóak. Az elmúlt időszak munkájával, fejlesztéseivel, jogszabályi változtatásaival sikerült Kaán Károly szellemiségéhez méltó eredményeket elérni születésének 150. évfordulóján.

A rendezvényt követő fogadás közben lehetőség nyílt az előadókkal és a résztvevőkkel való kötetlen beszélgetésre, majd az ünnepség a Zalaerdő Zrt. székháza előtt folytatódott. A Múzeum téren a helyi Kaán Károly Környezetvédelmi Egyesület által szervezett verses és prózai előadást követően *Szakács László* nyugalmazott erdész, kiváló zalai erdészettörténész kolléga tartott rövid megemlékezést Kaán Károly ifjú éveiről, nagykanizsai kötődéséről. A konferencia zárásaként dr. Bitay Márton Örs államtitkár, Zambó Péter elnök és Rosta Gyula vezérigazgató emlékkoszorút helyeztek el Kaán Károly mellszobránál. Végül Szentpéteri Sándor a híres erdőszepolitikus gondolataival kívánt mindenkinek jó utat: „Szeressétek egymást, mint ahogy én titeket és a magyar erdőket szerettem.”

Fürné Kinsztler Anita

Zalaerdő Zrt.

Fotók: **Nagy László**

Kopjafaavatás Tamásiban

A Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt. és az Országos Erdészeti Egyesület Tamási Helyi Csoportja tölgy kopjafát avatott 2017. október 31-én a részvénytársaság 1992-es megalakulása óta elhunyt erdész és vadász kollégák emlékére, akik a Zrt.-től mentek nyugdíjba, vagy még aktív életükben ragadta el őket a halál.

A részvénytársaság székháza előtti parkban állított kopjafa szimbólumait tekintve a hivatásukat erdészként és vadászként gyakorlókat jeleníti meg. A kis ünnepséget megelőzte az OEE Tamási Helyi Csoportja Erdész klub rendezvénye, ahol *Kupás Deák Zoltán* nyugalmazott erdészvezető *Érdekességek a tolnai erdők múltjából* című kitűnő előadását hallgathatták meg a részt vevő aktív és nyugdíjas kollégák és több más szeretettel látott érdeklődő.

A rendezvény után a kopjafánál összegyűltek ünnepi jelenléte mellett a Zrt. nevében és képviselőjében *Göbölös Péter* vezérigazgató, az Országos Erdészeti Egyesület nevében pedig *Kupás Deák Zoltán* erdőmérnök avatták fel a kopjafát.

Göbölös Péter megemlékezésében elmondta, hogy személyes lelki adósságának is érzi ennek az erdész-vadász emlékhelynek a kialakítását, ezért is építtette meg az emlékművet, ahol lehetőség van elődeink és elhalálozott kollégáink emléke előtt tisztelni, különösen Mindenszentek ünnepének előestéjén.

Az erdészek szakmai összetartásának és szolidaritásának alapjai több mint kétszáz évvel ezelőtt Selmecbányán gyökereznek. A Bányászati Akadémián induló erdészképzés diákjai hagyományaikban is átvették a bányászok között – a különösen veszélyes munkavégzés miatt – több száz év alatt kialakult bajtársiasságot, a másikért való hősiesség kiállást és a kolléga személyes sorsával is kapcsolatos törődést.

Jól látható ez a selmeci és soproni diáknótákban is, melyek egy része a halálig tartó barátságról és a közösséget mindenkor összetartó szemléletről szólnak. Ez a lelkiület és gondolatosság az évszázadok alatt kiépülő és fejlődő teljes erdészeti szakképzést áthatotta a Kárpát-medencében, hiszen az alap-, a közép- és a felsőfokú erdész-, és jelentős részben a vadászképzés is a selmecbányai gyökereken nyugszik.

Az erdőgazdasági termelésben dolgozó erdészek és a vadászok nehéz és nagyon veszélyes munkakörülményeiből következik, hogy mindig egymásra vannak utalva, sokszor életveszélyes helyzetekben is. A személyes ellentétek, mely ember és ember között vannak, ilyenkor azonnal feloldódnak és sietnek a másik megsegítésére. Ennek az összetartásnak jó példája volt látható a közelmúltban, az erdészeket támadó rágalmozások idején, melyek próbára tették a magyar erdészek közösségét, a szakmájuk becsületének védelmét, és az erdészek-vadászok tájszereteten és lokálpatriotiz-

muson nyugvó elkötelezett hazafiságát. Az évszázadok alatt kialakult reakciók jól működtek, ami egy óriási kincs a mi szakmánkban. Mi, erdészek és vadászok boldogok lehetünk, hisz nemcsak az eszméink örök értékek, melyek a halálunkon messze túlmutatnak, hanem a munkánk gyümölcse az erdő és vadállomány is; amit e világban teszünk, az az örökkévalóságban visszhangzik. Büszkéek lehetünk a hivatásunkra, a szakmai közösségünkre, arra, hogy jó szívvel segíthetjük egymást, és mindig tisztelgethünk halottaink, sokszor hős halottaink előtt – zárta gondolatait a vezérigazgató.

Kupás Deák Zoltán emlékező gondolataiban elmondta: szívem szerint cselekedett az, aki az elhunyt erdész-vadász munkatársaink emlékére állítandó emlékoszlopot – székely

kopjafát – kitalálta és megfaragtatta! (*Göbölös Péter* erdőmérnök ötlete és szándéka alapján *Gál László* erdőmérnök tagtársunk az általa összeállított szimbólumokkal tervezte és faragtatta meg.)

„Sok-sok éves elképzelésem volt, hogy tegyek valamit annak érdekében, hogy ne kopjon el minden elődünk neve az emlékezetünkben. Több mint 40 éve kezdtem szép hivatásomat gyakorolni a tolnai erdőkben, de csak egy jó fél évszázadnyi időszakra „láttam rá”, amely időszak alatt dolgozó erdészek közül jó néhánynak a neve már-már a feledésbe merült. Mint tudjuk: ötven év a tölgy esetében csak egy fél életkornyi, tehát az az erdész, aki a százéves állományt termeli – már szinte senkinek a nevét nem tudja. Vajon ki telepítette, ki ápolta, ki nevelte? Tehát: „ki vetett, hogy mi arathassunk?”

Miután az elmúlt években kutatni kezdtem a tolnai erdők múltját – több száz erdőbirtokos, erdész és vadász nevéhez jutottam el, és nagy

örömmre néhánynak a neve ismerős volt. Például: a mai *Mersi vadföld* neve a közel 250 évvel ezelőtti hőgyészi földbirtokos *Mercy* grófról maradt fenn, aztán a dúzszi *Sípőc sűrű*, amely *Sípőcz József* erdész nevét viseli, de van például *Szabolcs kunyhó*, *László halála*, *Keszi katlan*, *Bodó ház*, *Vavra ház*, *Vaszari les*, *Rosenberger les* is és így tovább.

Kértem és ezúton is kérem utódainkat, hogy az előttünk utat taposók közül válasszanak ki olyanokat, akik sokat tettek az erdőinkért és a vadállományért, majd nevezzenek el róluk akár egy nyiladékot, magaslest, erdei tisztást, egy görbe fát, tehát valami maradandót „nevesítsenek”, ezzel talán nevük sokkal tovább megmarad jó emlékezetében az úton mögöttük haladóknak” – zárta gondolatait a nyugalmazott erdészvezető.

A megjelent aktív és nyugalmazott erdész és vadász kollégák méltósággal megkoszorúzták a felavatott kopjafát, mécseseket gyújtottak a tövében és a végén elénekelték az Erdész Himnusz.

OEE Tamási Hcs,
Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt.

Göbölös Péter és Kupás Deák Zoltán koszorúzták meg a kopjafát

Tanulmányúton a kaszói erdőkben

Az OEE Kaszói Helyi Csoportjának meghívására az OEE Nagykanizsai Helyi Csoportja szakmai tanulmányút keretében a KASZÓ Zrt.-nél tett látogatást 2017. október 5-én. A negyven fő résztvevő magas színvonalon összeállított programokon keresztül bepillantást nyerhetett Somogy zöld szívének erdőgazdálkodási és közjóléti tevékenységébe.

Amint kisbuszainkkal megérkeztünk Kaszó központjába, az Ökocentrum bejáratánál *Galamb Gábor* vezérigazgató, *Szalai Kitti*, a helyi csoport titkára, valamint *Kiss Gáspár Levente* műszaki igazgató és kollégáik fogadtak bennünket.

A köszöntő finomságokkal ellátva a rendezvényteremben kaptunk átfogó képet a KASZÓ Zrt. természeti adottságairól, szervezeti felépítéséről és működési sajátosságairól, majd megtekintettük az újonnan létrehozott, látványos és minden korosztály számára érdekes vádászati kiállítást.

Ezt követően a szép, napos őszi időben erdei vasutazásra indultunk, s miután a Sakál-tanya hangulatos faházikói-ba is bepillantottunk, útban az erdei vasút megállója felé a vadaspark „lakóit” is sikerült szemügyre vennünk. A kisvasúton a fokozottan védett természeti értékeknek élőhelyet adó Baláta-tóig utaztunk, ahol *Sasbalmi Miklós*, a déli pagony erdészeti osztályvezetője adott tájékoztatást az országosan is egyedülálló, 1942 óta természetvédelmi oltalom alatt álló lápterület kialakulásáról, a közelmúltban végrehajtott fejlesztésekről és a jelenlegi állapotokról.

Ezután *Az év ökoturisztikai tanösvénye 2014* címet is elnyert dr. Marián Miklós sétány 540 méter hosszú stégrendszerén végighaladva, közvetlen közelről szemlélhettük a különféle élőhelyeket, miközben a kialakítás és kivitelezés apró részleteiről is érdekes információkhoz jutottunk.

A visszavonatozás után gépkocsikba szállva a Kűvölgyi-tavak felé vettük az irányt, ahol a KASZÓ-LIFE projekt keretében helyreállított, kibővített tőrendszert tekintettük meg. *Horváth László*, a keleti pagony erdészeti osztályvezetője

részletesen ismertette az *Enyves éger* (*Alnus glutinosa*) és *magas kőris* (*Fraxinus excelsior*) alkotta *ligeterdők* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) helyreállítása és megőrzése Kaszó területén című projekt szükségességét, célját, adatait, valamint a végrehajtott főbb tevékenységeket. A pályázat keretében készült kiadványok és pólók kézhezvétele után *Szalai Kitti* pályázati irodavezetővel körbejártuk a tőrendszert, és az egyes megállóhelyeken szemléltető ábrák segítségével képet kaptunk a helyreállítás folyamatáról.

A 2. számú tóból mintegy tízezer köbméter iszapot kotortak ki, a partoldalt megmagasították, megerősítették a

völgyzáró gátat, és kicserélték az árapasztó műtárgyat is. A kiotort anyag felhasználásával épültek a töltések, valamint földutak javítására is jutott belőle. A területre lehulló csapadékvíz visszatartása és lassabb lefolyásának biztosítása érdekében a környező sekély medrű, időszakos vízfolyások mintegy tizenöt kilométeres szakaszára átlagosan száz méterenként fából készült mederbordákat építettek a folyásirányra merőlegesen. A medrekben lefolyó víz így jobban be tud szívárogni a talajba, táplálja a talajvizet, s ezáltal a környező erdőállományok vízellátottságát is javítja. A projekt során a meglévő két tavat összesen négy tóból álló tőrendszerré bővítették, melynek területe közel 16 hektár, és mintegy 135 ezer köbméter vizet képes tárolni.

A jóleső ebéd után kellően felfrissülten utunkat tovább folytatva, Szikelet kerületben az aktuális erdővédelmi kérdéseket és feladatokat tanulmányoztuk.

Inke 33J erdőrészlet középkorú nyír elegyes cseres-kocsányos tölgyes állományában lezajlott kárláncolat – szél-döntés, aszály, pajor – tetőzéseként a zöld karcsúdíszbogár kártétele következtében a faegyedek egészségi állapota erősen leromlott, pusztulások is jelentkeztek.

A károk akkora mértéket öltöttek, hogy részterületes tarvárgást kellett végrehajtani az 54 éves állományban. A fel-

újítást cser és kocsányos tölgy makkvetéssel végzik. A jövőben elegyes állomány létrehozásával, alsó lombkorona-szint kialakításával próbálják megelőzni a károk bekövetkezését.

Ezt követően a kellemes délutáni napsütésben, Asztító területben egy 14,7 hektáros cser főfafajú erdőrészletben a felújítógázások különböző fázisaival, az alkalmazott technológiával és a kivitelezés helyi sajátosságaival ismerkedtünk meg.

A 2003-ban egyenletesen megbontott erdő egy-egy részterületét 2006-ban és 2007-ben sávos módszerrel vágták le,

majd ezzel a technológiával 2012-ben és 2014-ben tovább folytatták a fokozatos felújítógázás végvágását. Az idei évben kerül sor a fennmaradt állomány kitermelésére, miután egyes, korábban véghasznált sávokban már befejezett korúvá vált a természetes újulat.

A természetes erdőfelújítási módszereket egyre szélesebb körben alkalmazza az erdőgazdaság, különösen települések közelében, ahol a tájkép hirtelen megváltozása nagyobb figyelmet kaphat. Az üdülturizmusáról is híres Kaszói település körül elhelyezkedő Baláta erdészkerületben éppen

ezért szintén ezzel az eljárással dolgoznak. Az általunk megtekintett erdőrészletben a természetes újulatot helyenként pásztás makkvetéssel egészítik ki.

Végezetül a KASZÓ Zrt. idei évben átadott nagyszabású, méreteit tekintve országosan egyedülálló közjóléti beruházását, a Lombkorona tanösvényt járjuk be Kiss Gáspár Levente műszaki igazgató vezetésével, aki a tervezés-kivitelezés egyes fázisait, az alkalmazott sajátos megoldásokat és a látnivalókat olyan szakszerűen és érdekfeszítően mutatta be, hogy igazán maradandó élményben volt részünk, mire végigjártuk a több mint 120 méter hosszú fából készült létesítményt. A terepi programok után a hangulatos kaszói Főherceg fogadóban elköltött bőséges vacsora közben jókedvű, baráti beszélgetéssel zárult a tartalmas szakmai-baráti találkozónk.

Köszönjük vendéglátóinknak, hogy a változatosan összeállított szakmai és kulturális programokon mindvégig gondoskodtak a kitűnő hangulatról, és az idei egyesületi vándorgyűlés után ismét megtapasztalhattuk a kaszói kollégák vendégszeretétét.

Fűr Tamás

OEE Nagykanizsai H. Cs.

Fotó: **Steyer Edina**

OEE Nagykanizsai H. Cs.

Friss koszorú a harmincéves emlékhelyen

Az OEE Bajai Helyi Csoportja a Gemenc Zrt. üzemi balesetben elhunyt dolgozói tiszteletére emlékparkot hozott létre harminc évvel ezelőtt. A jubileumi megemlékezést november 7-én tartották a bokodi úti parkerdőben.

1986-ban végzetes baleset történt ezen a helyen. Egy autódaru géme nagyfeszültségű vezetékhez ért, a sofőrt halálos áramütés érte. Elhunyt barátja előtt tisztelegve a kerületvezető erdész a következő tavaszon betonból elkészítette a darus kocsí kicsinyített mását. Az erdőgazdaság akkori igazgatója, Papp László megnézte a munkát, és felkérte Varga

Rudolf kerületvezető erdészt, hogy készítsen egy emlékművet az erdőgazdaság balesetben meghalt dolgozói tiszteletére, emlékére.

Hogyan lehet egy szakma emlékezetét ébren tartani? Hogyan emlékeztethetünk – és emlékeztethetünk – mi, erdészek elődeinkre, köztük azokra, akik az erdőért végzett munka közben a legtöbbet: az életüket veszítették?

A fenti kérdések fogalmazódtak meg Rudi bácsiban, végül arra az elhatározásra jutott, hogy ez az emlékmű nem lehet más, mint egy derékba tört faóriás, szimbolizálva a munkahelyet, s az erejük teljében derékba tört életeket. A szobor anyaga, a beton az időtállóság mellett megjeleníti a halál ridegségét is.

Az emlékművet 1987-ben, közvetlenül halottak napja előtt avatták fel az erdőgazdaságnál dolgozó kollégák, munkások, barátok, s a halottak hozzátartozói jelenlétében.

Csonka Tibor, a Gemenci Erdő- és Vadgazdaság Zrt. vezérigazgatójának kezdeményezésére és anyagi támogatásával az Országos Erdészeti Egyesület Bajai Helyi Csoportja a harmincéves jubileum emlékére felújította az emlékhelyet, így 2017-ben méltó környezetben hallgathattuk id. Varga Rudolf nyugalmazott kerületvezető erdész megható és elgondolkodtató ünnepi beszédét.

Kaitz Zoltán titkár, OEE Bajai H. Cs.

Fotó: **Csontos Péter**

Megkezdődött könyvtárunk digitalizálási programja

Korábbi lapszámunkban már jeleztük, hogy részletesen beszámolunk a könyvtár digitalizálása ügyében tett eddigi lépésekről. Az első feladat ebben az ügyben egy megfelelő, nagy teljesítményű könyvtári szkanner beszerzése volt.

Eddig csak hiú ábránd volt egy ilyen jelentős könyvtári fejlesztés, de a megújult Wagner Károly Alapítványnak sikerült támogatót találni. A könyvszkanner beszerzését az EVA MAYR-STIHL Alapítvány tette lehetővé. Hálás köszönet a Wagner Károly Alapítvány kuratóriumának és a támogatóknak!

A megvásárolt BOOKEYE 4 típusú, nagy teljesítményű könyvszkannert elterjedten használják egyetemi és közkönyvtárak. Gyors (2,1 mp/lap, külön lámpedal), kezelése könnyű (a szkannerbe beépített számítógép felkínálja az egyszerű alkalmazási verziót is a felhasználónak), ugyanakkor könyvbölcsőjének köszönhetően nagyméretű és sérülékeny, archív könyvek, egyéb dokumentumok digitalizálására is alkalmas.

Beszerzési értéke meghaladta a 2,5 millió forintot. Ugyanakkor a támogatás lehetőséget nyújtott nagy méretű monitor, számítógép és multifunkciós eszköz beszerzésére, installálására is. Így az eddig ismertett eszközökből álló modern munkaállomás kialakítása mindösszesen mintegy 3 millió forintba került.

A könyvállomány digitalizálásának megkezdésére projektet dolgoztunk ki és pályázatot nyújtottunk be a Földművelésügyi Minisztériumnak. A pályázat sikeres volt, így a munkák 2017 októberében megkezdődhettek az alábbi leírásnak megfelelően, a legértékesebb, alapvető erdészeti szakmunkák digitalizálásával.

A Földművelésügyi Minisztérium által biztosított támogatásból megvalósítható induló programrészek a következők:

1. Virtuális szerver és környezetének biztosítása.
2. A digitális könyvtárba kerülő dokumentumok full-text interneten kereshető adatbázisának létrehozása és kezdeti adatokkal történő feltöltése (repozitórium létrehozása, induló adatokkal való feltöltése, Eprint felügyelet 1 éven keresztül).

A könyvtár digitalizációs munkálatainak új munkaállomása a nagy értékű könyvtári beolvasóval

3. Nyomtatott könyvtári dokumentumok (lásd az alábbi tervezett listát) digitalizálásával történő kétrétegű PDF szolgáltatási formátum előállítás, amelyben a teljes szöveg korrektúrázatlan minőségben van tárolva.

Mindezekkel a lépésekkel az OEE Wagner Károly Szak-könyvtárnak szabad szavas kereshetőséget biztosító, bárholon ingyenesen elérhető, önálló digitális web-archívum honlapja jön létre.

Az OEE könyvtári digitalizálási program első lépcsőjébe bevonandó kiadványok tervezett köre:

- *Az Országos Erdészeti Egyesület Alapszabályai.* 1867–1905
- *Az Országos Erdészeti Egyesület Évkönyvei:* 1867, 1868, 1869, 1870, 1871/72
- *Az Országos Erdészeti Egyesület közleményei* 1867–70.
- *Erdészeti Zsebnaptárak* 1874, 1884–1919-ig, 1934, 1943. I–II. kötet
- *A Selmeczi M. K. Bányász- és Erdész Akadémia évszázados fennállásának emlékkönyve, 1770–1870*
- Bedő Albert: *A Magyar Állam Erdőségeinek leírása.* I–IV. kötet.
- Bedő Albert: *Az erdő-őr.* 1880
- Bocskay Rudolf: *Erdőgazda.*
- Fekete Lajos: *Erdészeti rovartan.* 1878
- Fekete Lajos: *Erdőrendezéstan.* 1903
- Fekete Lajos: *Népszerű erdészeti növénytan beszélgetések.* 1901–1905
- Fekete-Blattny: *Fák és cserjék elterjedése.* I–II. kötet
- Fekete-Mágócsi-Rejtő: *Erdészeti növénytan.* I–II. kötet. 1891
- Lázár Jakab: *Erdészeti kézikönyv.* 1874
- Soltz Gyula – Fekete Lajos: *Az erdőbecsléstan kézikönyve.* 1882
- Szécsi Zsigmond: *Az erdőhasználatlan kézikönyve.* 1884
- Tagányi Károly: *Magyar Erdészeti Oklevéltár.* I–III. kötet
- Téglás Károly: *Erdővédelemtan.* 1893
- Vadas Jenő: *A selmecbányai M. Kir. Erdőakadémia története.* 1896
- Vadas Jenő: *Akác monográfia.* 1911
- Vadas Jenő: *Erdőműveléstan.* 1898

Mindösszesen: 75 db könyv, mintegy 27 500 oldal terjedelemben.

A projekt befejezése 2018. április végén várható. Külön köszönet illeti a Földművelésügyi Minisztériumot a projekt támogatásáért!

Ezzel megtesszük az első, jelentős lépést a könyvtári állomány digitalizálásának irányába. Természetesen a több millió oldalt kitevő munka még hosszú éveket vesz igénybe, nagyon sok munkatárs bevonását és további jelentős támogatást igényel. Ebben kiemelt szerepük lesz a Wagner Károly Alapítvány támogatóinak, akikre a jövőben is számíthatunk. A könyvtárban folyó állományrevízió (leltár) és az újabb beszerzések kartonozása, számítógépes tárolása párhuzamosan folyik.

Dr. Sárvári János
a Könyvtár őre

Egyesületünk újonnan belépett tagjai

Korábbi hagyományainkhoz híven, időről időre közzé- tesszük folyóiratunk hasábjain az Országos Erdészeti Egyesületbe újonnan belépett tagtársaink rövid névsorát. Aktív, tartalmas és hosszú időn át tartó egyesületi életet kívánunk számukra!

Bajai Helyi csoport: Frenzl József erdésztechnikus, **Balasagymartati Helyi csoport:** Kiss Gábor erdésztechnikus; Czanka Gábor erdésztechnikus, **Baranya megyei Helyi csoport:** Tiringerné Balázs Anikó egyéb közép fokú; Gönczi Ádám erdömérnök, **Bp. ÁESz Helyi csoport:** Hadobás János egyéb felső fokú; Mohainé Fejes Ágnes egyéb felső fokú, **Bp. FM Helyi csoport:** Szalay Sándor erdömérnök, **Egri Helyi csoport:** Tóth Lajos egyéb közép fokú, **Erdélyi Helyi csoport:** Laczkó Ferenc erdésztechnikus; Bakos Árpád erdésztechnikus; Nagy Dániel erdömérnök; Hadnagy Lehel erdömérnök; Szabó Levente erdömérnök; Avéd Ildikó Etelca Maria erdömérnök; Puskás Sándor erdésztechnikus; Győrfi Elemér erdésztechnikus; Bartos Attila erdömérnök; Nyári László egyéb közép fokú; Szőcs Csaba egyéb felső fokú; Ráduly Kinga tanuló; Kisgyörgy Ferenc erdésztechnikus; Osváth Miklós erdömérnök; Porzsolt Levente erdömérnök; Porzsolt Csaba erdésztechnikus; Mocan Ervin erdömérnök; Tasnádi Réka erdömérnök; Váncsa Botond erdömérnök; Tamás Ede tanuló; Ungurian Ioan Felix erdésztechnikus; Péterfi Zoltán erdésztechnikus, **Gödöllői Helyi csoport:** Danis István egyéb felső fokú, **Győr Erdőgazdasági Helyi csoport:** Altrichter Sándor erdésztechnikus; Varga László erdésztechnikus; Kuslics Eszter erdésztechnikus, **Kaposvári Helyi csoport:** Guricza Zoltán erdömérnök; Varga Viktória egyéb felső fokú; Varga Zoltán János erdésztechnikus; Jakó Gergely egyéb felső fokú; dr. Szabóné Tamás Mária egyéb felső fokú; Bitó Irén erdömérnök, **Kaszói Helyi csoport:** Luka János erdésztechnikus, **Kecskeméti Helyi csoport:** Bimbó Brigitta erdésztechnikus, **Mátrafüredi Helyi csoport:**

Samodai Szabolcs Géza tanuló; Mogyorósi Balázs tanuló; Mizsei Ferenc Dénes tanuló; Szutor Csaba tanuló; Tedás Bálint tanuló; Kiss Rebeka tanuló; Veres Máté tanuló; Bartha Péter József tanuló; Mihalóczi Kevin tanuló; Lőrincz Roland tanuló; Vas Angelika tanuló; Tóth Tamás tanuló; Hordós Kristóf tanuló; Kovács István Kolos tanuló, **Miskolci Helyi csoport:** Rácz András erdésztechnikus; Németh Márk erdömérnök; Kovács Dániel erdömérnök, **Nagykanizsai Helyi csoport:** Molnár Tamás erdésztechnikus; Husz Bettina erdésztechnikus; Sárkány Szilveszter erdésztechnikus; Csesztregi Dalma erdésztechnikus; Szabó Péter erdésztechnikus; Varga András Tivadar erdömérnök, **Pápai Helyi csoport:** Horváth Martin erdésztechnikus; Véber Arnold erdésztechnikus; Lénner István erdésztechnikus; Kiss László erdésztechnikus; Árvai Zoltánné egyéb közép fokú; Nagy János egyéb közép fokú; Pölöskei Balázs Farkas egyéb felső fokú; Lábadi János erdésztechnikus, **Sárospataki Helyi csoport:** Godzsák Tibor egyéb felső fokú; Gyüre Bertalan Attila erdésztechnikus, **Soproni Hallgatói Helyi csoport:** Dudás Tamás tanuló; Ekés Bálint tanuló; Krekk István tanuló; Tanács András tanuló; Szabó Róbert tanuló; Rencsevics Ákos tanuló; Jamrik Máté tanuló; Hencz Tamás tanuló, **Soproni Helyi csoport:** dr. Dinnyés Álmós egyéb felső fokú; Marthné Pető Ildikó; dr. Bársony Lajos erdömérnök; Hegyi Péter erdésztechnikus; Mesics Bertalan erdömérnök; Iszak Noémi egyéb felső fokú; Cser Borbála egyéb felső fokú, **Szolnoki Helyi csoport:** Hernek Ervin erdésztechnikus; Sipos Csaba egyéb közép fokú; Sipos Vilmos erdésztechnikus; Bagi István egyéb felső fokú; Gajdos Péter egyéb felső fokú, **Szombathelyi Helyi csoport:** Fencz András József egyéb felső fokú; Babócsi Péter egyéb felső fokú; Schrammer Adél erdésztechnikus; Czvitkovicsné Tóth Tünde egyéb felső fokú; Schendl Krisztián erdésztechnikus; Kovács Martin erdésztechnikus; Varga Anna Judit erdömérnök; Kutasi Bence erdésztechnikus, **Visegrádi Helyi csoport:** Fehér Ágoston erdésztechnikus.

Új erdei pihenő a Mecsekben

Ez év nyarán családi kezdeményezésre erdei pihenő létesült a Mecsek egyik közkedvelt helyén, a Lapison. A lapisi millecentenáriumi emlékműtől a Melegmányi úton Árpádtető felé haladva, közvetlenül az országút mellett találjuk a Molnár István erdömérnökről elnevezett emlékkövet és a közelében felállított faasztalt és padokat, melynél az erre barangolók pihenhetnek meg.

Az avatásra 2017. július végén, Molnár István erdömérnök halálának 10. évfordulóján került sor. Az erdei pihenő a *Pista bácsi pihenője* nevet viseli, mivel Molnár Istvánt széles körben mindenki csak így hívta, ismerte. Az avatáson Pista bácsi özvegyén és a családon kívül megjelentek a *Mecsekerdő Zrt.*, a *Mecsek Egyesület*, a *Duna-Dráva Nemzeti Park*, a *Madártani Egyesület Baranya megyei csoportjának* és az *Országos Erdészeti Egyesület Baranya megyei Helyi Csoportjának* a képviselői, illetve Molnár István sok más tisztelője is.

A család nevében Bóday Miklós köszönte meg mindazok segítségét, akik hozzájárultak a pihenő megvalósításához, majd Pista bácsi lánya – dr. Molnár Katalin – röviden is-

mertette a jelenlétükkel Molnár István életútját. Az emlékkövet fia, ifj. Molnár István és lánya, Katalin leplezte le.

Bóday Miklós

Kép: Bóday Miklós, Horváth Péter Brúnó

Szürkék taposta országutak...

A Magyar szürkék útja program mérföldkövei

A magyar szürke szarvasmarhával való kereskedésünk eddig fellelt első írásos emléke a 14. század közepén, Nürnberg városában keletkezett. A magyar Alföld legelőin vágósúlyúra hizlalt jószágok lábon indultak el, akár ezer kilométeres utat is megtéve az európai vágóhidakig.

A hajtóutak hálóját az egész Kárpát-medencét beszötte, beszövi. A magyar állattenyésztés jó hírét számos országba elvitték, évente a magyarok 100–200 ezer jószágot hajtottak jórészt osztrák, morva, német, lengyel és itáliai piacokra. A legjelentősebb hajtóutak közül az északon, Bécs érintésével a folyók menti dús legelőkre támaszkodva érték el a délnémet városokat (Augsburg, Nürnberg), míg a déli hajtóút legelőin és nemritkán a tengeren át Veneziáig vezetett. Évszázadokon keresztül hazánk volt Európa húsléskamrája.

A „Magyar szürke hajtóút” (régi térképeken és írásokban: Viae Boariae,

„Szélről legeljetelek,
Fának ne menjetelek,
Mert ha fának nekimentek,
Fejeteiket beveritelek.
Szili kút, szanyi kút,
Szentandrás sobri kút.”

A rábaközi nótá nemcsak fülbemászó dallamával, hanem tömör és a viárgnyelv képszerű üzenetével is lenyűgöz bennünket.

Azokban az időkben az erdők közé futó baromhajtóutakon az állatok gyakorta voltak kitéve medve, farkas, hiúz, aranyasakál, betyárok, útonállók és rideglegények támadásának. Ám nemcsak az erdőkben rejtőző veszélyek miatt kellett kerülni őket („szélről legeljetelek, fának ne menjetelek”), az erdőgazdák sem nézték jó szemmel a jószágok rágása, taposása nyomán egyre szélesedő erdei utakat.

Ha figyelmeztetéseiknek nem volt foganatja, előkerültek a helyes útra való visszatérítésnek félreérthetetlen eszközei („mert ha fának nekimentek, fejeteiket beveritelek”).

A hónapokig tartó hosszú utat úgy tették meg, hogy a jószágok minél ke-

utak mentén nemcsak termékek, hanem ismeretek, népszokások, hagyományok, kultúrák találkoztak és cserélődtek. Ezért a németek és az osztrákok mind a mai napig Európa egyik legjelentősebb kereskedelmi és kulturális útvonalaként tartják számon.

A pesti közvágóhíd 1873. évi megépítésével a hajtóutak nemzetközi jelentősége háttérbe szorult, mivel attól kezdve a kiváló minőségű marhahús vasúton érkezett a bécsi húskereskedőkhöz.

Bár a 20. század közepén majdnem kihalt a magyar szürke szarvasmarhafajta, napjainkra ismét örömdetesen gyarapodik az állomány, ezzel együtt újra megelevenednek a tradíciók, és új tartalommal telik meg a magyar szürke marha napjainkig kiteljesedő legendája is.

Méltón régi nagy híréhez (?)

Ma Magyarország szinte minden szegletében újra találunk szürkemarka-tenyészetet, egyre többször halljuk az egykori nagy állathajtó utak feltámasztásának szándékát. Sokan megmosolyogják ezt az ügyet, és „marhaságnak” tartják, mert az aszfaltozott utakon masírozó jószágok képe jelenik meg előttük. Holott ezek az utak a magyarság Kárpát-medencei megjelenésének és megmaradásának szimbólumai. Jelentőségükhöz méltó megbecsülésért kiáltanak! Miért is?

- Hitelesek, mert történelmi gyökerük évszázadokat sző át, azaz „nem kell kitalálni”.
- Felhívják a figyelmet a legeltető állattartás és a régi magyar háziállatok jelentőségére.
- Behálózják az egész országot, közvetlenül vagy közvetve minden település kapcsolódhat hozzá.
- Átnyúlva az országhatárokon az anyaországot összekapcsolják az elve(szte)tt területekkel.
- Országokat átszelve nemzeteket kötnek össze.
- Összefűzik a legtávolabbi helyszínek napi programjait, rendezvényeit, kiállításait, helyi termékeit, gasztronómiai, kézműves- és kulturális hagyományait, az alföldi csárdákat és a hajdúemlékhelyeket.
- Feltételezik az együttműködést a legkülönbözőbb helyszínek és szakemberek között.
- Más tematikus utakat is egybekapcsolnak: borút, pálinkaút, sajtó-

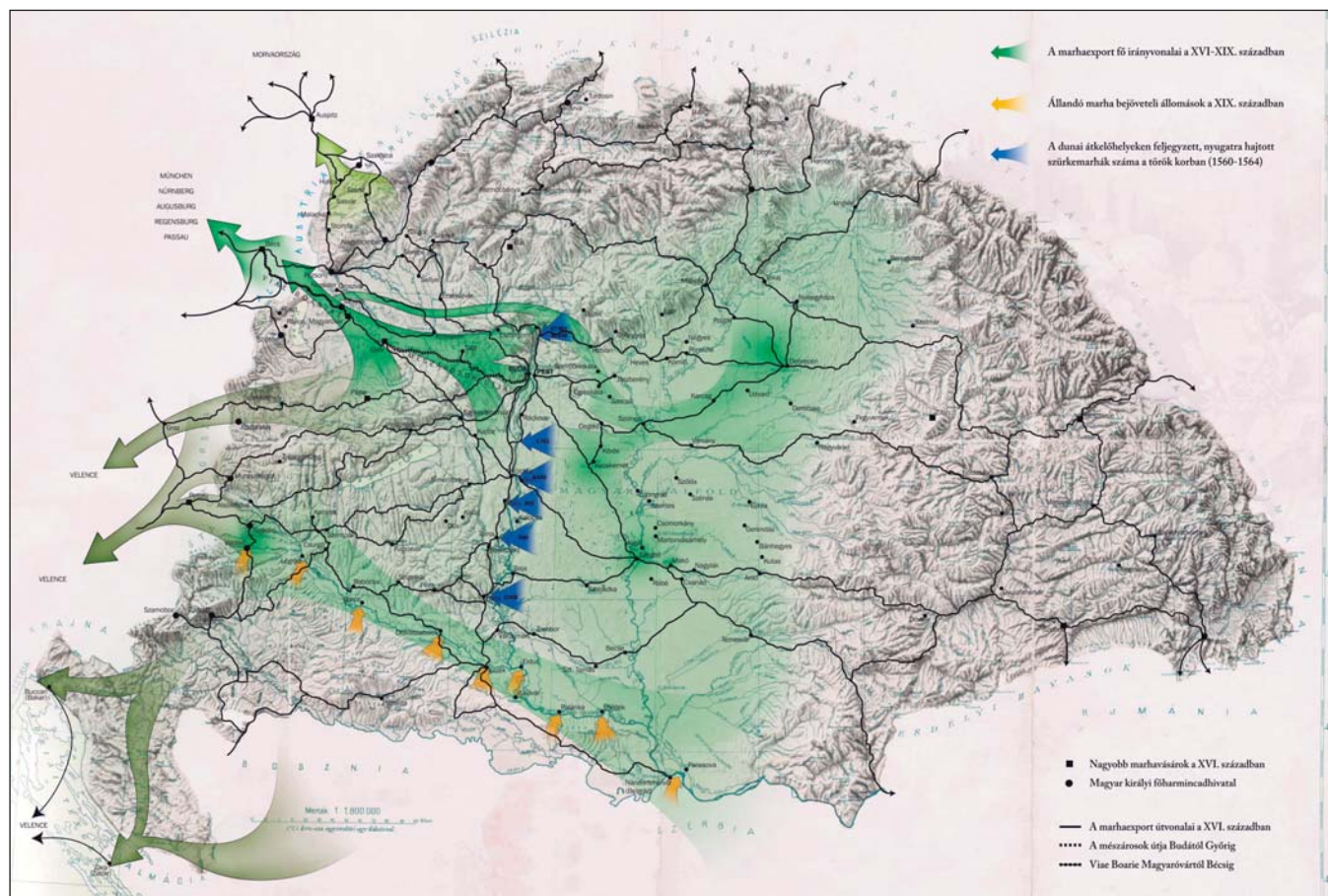
Fotó: Radisics Milán

Fleischhauer Strasse, Ochsenweg, Oxenweg, Mészárosok útja, Magyarok útja stb.) a jellegzetesen magyar legeltetési nagyállattartó kultúra nemzetközileg számon tartott és közzismert eleme, a magyarság Kárpát-medencei és európai jelenlétének kiemelkedő kultúrtörténeti emléke.

Népdalaink színes szöttezésében is találunk jó néhányat, amelyek ezekre az időkre emlékeztetnek:

vesebbet veszítsenek kondíciójukból. Ezt szolgálta a kövér legelőkön kívül a Szil, Szany, Rábaszentandrás és Sobor települések határában található itatóhelyek láncolata is („szili kút, szanyi kút, szentandrás sobri kút”).

A vágóállatokat nemcsak hajcsárok, hajdúk kísérték, hanem tőzsérek, kereskedők, szekérkaravánok is. Azon az úton jártak a vándorprédikátorok, céhes legények, diákok és művészek is. A hajtó-

út, tornaút, sóút, postaút, zarándokutak stb.

- Más nemzetek a hajtóutakra már sikeres idegenforgalmi programokat szerveznek, miközben jószáguk sincs, „csak” a mi múltunkat újra felfedező történelmük és remek helyi közösségeik, amelyek képesek együttműködni a vendégéjszakák számának növelése érdekében.

2008-ban Hortobágyon három német, öt osztrák és négy magyar helyszín (Leader-csoport) megállapodott, hogy együttműködik „Európa jelentős kulturális és kereskedelmi útvonala, a marhahajtóút megismertetése” érdekében. Ennek az együttműködésnek köszönhető a „Magyar szürkék útja – Oxenweg” nemzetközi konferenciák sora: 2008: Friedberg (D), Hortobágy (H), 2009: St. Agatha (A), Csorvás (H), 2010: Gheorgheni (RO), 2013: Hajdúböszörmény (H), 2014: Balmazújváros (H), 2015: Hajdúnánás (H).

Az elmúlt évtizedben a magyar szürke szarvasmarha megmentésének helyszínén, Hortobágyon kialakult a jószágot népszerűsítő rendezvények (kihajtási és behajtási ünnep, gulyásverseny, bikavásár) köre. Állandó kiállítás született a magyar szürke múltjáról és jelenéről.

Böszörményben Radisics Milánnak a magyar szürkéről készült fotói várják

az érdeklődőket a Széchenyi Szakképzőben. Kézművesek egyedi termékeket alkottak a hajtóutak üzenetével. Készült vándorkiállítás, könyv és film a magyar szürke történetéről, valamint bikaszobor a hajtóutak emlékhelyén.

Nánáson bemutatták *Kunkovács László Pásztoremberek* című könyvét, a Kendereskerthben magyarszürkeszobrot avattak. Elkészült *Buczkó József* könyve a magyarszürke-tenyésztés nánási történetéről.

Balmazújvároson *Pozsonyi József* megírta könyvét a helyi pásztordinasztiákról. Megújult a Mihalkó-féle kalaposház. *Cséke Zsolt* megfilmesítette *Németi János* és *Kordás József* hortobágyi örökös pástorok életútját.

Turisztikai program készült a daruvonulástól a kalapos műhelyig invitáló helyszínekkel. Oxenweg konferenciaterem várja a látogatókat, és gémeskút jelzi az állatvásárok helyét a Kossuth téren.

A Magyar szürke hajtóút kulturális örökség kategóriában bekerült a Hajdú-Bihar Megyei Értéktárba.

Bajorországban mindeközben galogos- és kerékpárutak nyíltak a hajtóutakon. Különböző kiadványok segítik az érdeklődőket a látnivalók felkeresésében. Kiállítás nyílt, film, könyv és honlap (www.oxenweg.net) készült az európai marhahajtóútról.

A magyarszürke-hajtóutak az egész Kárpát-medencét behálózzák, s azon belül legerősebb kultúrtörténeti emlékei Hajdú-Bihar megyéhez kötődnek. Hajdú-Bihar megye a *Magyar szürkék útja – Oxenweg* program hazai és nemzetközi jó példája és elismert referencialhelyszíne.

Idén a Turisztikai Operatív Program keretei között a *Magyar Szürkék Útja – kulturális tematikus útvonal Hajdú-Bihar megyében* című projekt 975 millió forintot vissza nem térítendő támogatásban részesül a konzorciumi tagok (Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, Balmazújváros, Hajdúböszörmény, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló, Hortobágy, Nagyhegyes) által javasolt tartalmi elemek megvalósításán keresztül.

Ezúton köszönöm meg az erdészkollegák jóindulatú segítségét, akik a haza jelentősebb és legeldegottabb helyeiről is fotókkal, térképekkel, könyvekkel, történetekkel, szerepvállalással, kutatással, előadási felkérésekkel és nem utolsósorban javaslatokkal („szelíd terelgetéssel”) segítették munkálkodásunkat.

Továbbra is várjuk hazai és nemzetközi partnerek jelentkezését Európa egyik jelentős kulturális és kereskedelmi útvonala, a marhahajtóút megismertetését szolgáló együttműködésbe, mert jószág nélkül csak a Göncölszekér halad...

Gencsi Zoltán okl. erdőmérnök

Mindenki Karácsonyfája

Gyermekkorom karácsonyainak egyik kedves emléke a pécsi Széchenyi téren felállított Mindenki Karácsonyfájához kapcsolódik. Úgy hallottam, hogy ez nem is olyan régi hagyomány. Nálunk a múlt évszázad első évtizedeiben honosodott meg, és vált általánossá.

Amikor híre ment a városban, hogy megérkezett a fa, édesanyám összeszedte öt gyermeke közül, akiket tudott, és megnéztük a fát. Ilyenkor a fa alatt összetette a kezét, és rövid fohászt mondott. Ezután hozzánk fordult, hogy gondoljunk azokra, akiknek otthon nincs karácsonyfájuk, vagy akik nem jöhettek el különböző akadályok miatt.

Amíg a fa állt, hajlandó volt gyakran kerülni is tenni, hogy útba ejtse a Széchenyi teret és meglátogassa a karácsonyfát. Még az ötvenes évek legelején lehetett, talán már iskolás is voltam, amikor szóvá tettem, hogy miért kell ezt a közös fát felállítani, amikor ez nem is igazán nagy és szép, és otthon úgyis mindenkinek van sokkal szebb karácsonyfája.

Édesanyám válaszára jól emlékszem. Nem szidott meg. Elmagyarázta, hogy a háborúnak már régen vége van, de sokan nem jöttek vissza: hősi halált haltak, megsebesültek vagy fogságba estek. Milyen szörnyű azoknak, akik semmit sem tudnak a hozzátartozójukról, s még most is azt várják, hogy csodával határos módon visszatérjenek. Az apa nélkül maradt családokban pedig mindig nagy a szegénység. De vannak más családok is, akiknek nem telik arra, hogy szép, nagy karácsonyfát állítsanak az otthonukban.

Éveknek kellett eltelniük, mire észrevettem, hogy a főtéri karácsonyfa alatt nincs betlehem, a tetején pedig vörös csillag van. Édesanyám válasza rövid volt: mert kommunizmus van, és ezt észrevenni, pláne szóvá tenni nem tanácsos. Neked ezt már tudnod kellene...

Ezen emlékezetes esetek után évek sora telt el. Hazajöttem Sopronból. A karácsonyfa-ellátás javult, a fák egyre nagyobbak és szebbek lettek a jól működő erdőgazdasági csemetekerteknek köszönhetően. Egy alkalommal munkatársam mesélte, hogy a legutóbbi Mindenki Karácsonyfája ügyeit neki kellett intéznie. Alig talált alkalmas fát. Szavaiból kiderült, hogy nyűgnek tartotta az egészet, mert a fa felállítását és leszedését is neki kellett irányítani. Ekkor nem gondoltam még arra, hogy a következő fa ügyintézője akár én is lehetek.

A novemberi értekezleten a főnököm közölte, hogy erdészetünk kapta e megtisztelő feladatot, amelyet személy szerint nekem adott. Átvillant a fejemben, hogy a környék legszebb fáját fogom megkeresni. Nem sokáig örülhettem, mert a főnököm így folytatta: a fát már felajánlotta egy öreg néni a közeli faluban. Neked csak kivágási és szállítási feladatod lesz, úgyis jó kapcsolatot van az áramszolgáltatóval.

Megnéztem a fát. Nagyon közel ültették a házhoz. Amíg kicsi volt, jól mutatott. Megszerették és nem vágták ki. Aztán elkezdett gyorsan nőni. Magasabb lett, mint a ház. Az egyik oldalát a fal, a másikat a vezetékek miatt nyesték fel egészen az ereszig. Hatalmas szép koronát növesztett a ház felett.

A szegény néni mellettem toporgott, és hajtogatta: tudja, hogy hibáztak, rossz helyre ültették, és nem vágták ki időben, de amikor olyan szép volt. Évek óta ajánlgatják mindenkinek. Megnézik, ígérik, hogy intézkednek, de eddig még senki sem jött vissza. Lehet, hogy most is így lesz... Csak egy kis tűzifát szeretne kapni a fenyőért, és azt, hogy kár nélkül emeljék ki, és vigyék el.

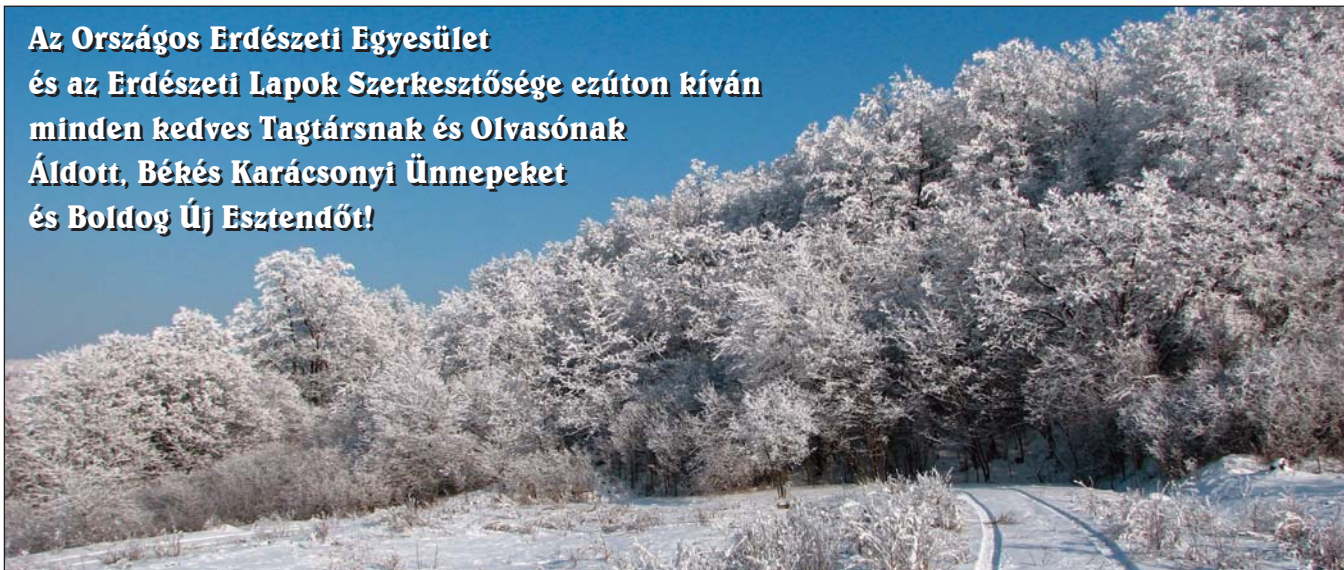
Azt feleltem, hogy szép tűzifát fog kapni, és a műszaki anyagka kíméletesen emeli ki és viszi el majd a fát, minden kár nélkül. Felhívtam az áramszolgáltatót, vázoltam a feladatot, és csak azt kérdezték, mikor jöjjenek. Megbeszéltük az időpontot. Pontosan érkeztek. Leszerelték a vezetékeket, rákötötték a fenyőre a daru kötelét. Az ügyes favágó átvágta a törzset, és a biztos kezű, nagy gyakorlattal rendelkező darus a ház mellől kiemelte, és a villanyoszlopokat szállító szerelvényre tette. Semmiféle kár sem keletkezett. Lekötözték, nehogy az ágak sérüljenek, és óvatosan elindultak Pécs felé. A felállítását és a leszedését én nem is láttam, mert a tanácsai dolgozók már nem igényelték a közreműködésünket.

Leküldtem az öreg néninek az ígért fát. Arra már nem emlékszem, hogy a három és fél tonnás Csepellel vagy a két és fél tonnás Roburral. Néhány nap múlva megkaptam az üzenetét: nem gondolta volna, hogy ilyen szép karácsonyi ajándéka lesz, hogy a fenyőjét minden kár nélkül kivágják és egy autó tűzifát is kap.

Két évtized múltán ismét változások történtek. A Mindenki Karácsonyfája alá visszakerült a betlehem, és a vörös csillag helyére a betlehem csillag.

Dr. Tóth Aladár okl. erdőmérnök

**Az Országos Erdészeti Egyesület
és az Erdészeti Lapok Szerkesztősége ezúton kíván
minden kedves Tagtársnak és Olvasónak
Áldott, Békés Karácsonyi Ünnepeket
és Boldog Új Esztendőt!**

Tiszteletdiplomák átadása az Erdőmérnöki Karon

2017. szeptember 5-én a Soproni Egyetem Erdőmérnöki Karán megrendezett tanévnyitó ünnepség keretében átadták a tiszteletdiplomákat (arany-, gyémánt-, vas- és rubinokleveleket) az ötven, hatvan, hatvanöt és hetven évvel ezelőtt végzett okleveles erdőmérnököknek és hagyományosan ugyanekkor, az 1957-ben (illetve azt megelőzően) végzett okleveles bányamérnököknek. Együttesen így több, mint száz tíz tiszteletdiplomás mérnök kolléga részesült elismerésben.

Prof. dr. Lakatos Ferenc a Szenátusi teremben köszöntötte a tiszteletdiplomájuk átvételére érkezett erdőmérnök kollégákat. A Kar dékánja az üdvözlő szavak után bemutatta a tiszteletdiplomások szakmai életútjáról összeállított kötetet.

A szakmáért végzett munkájuk elismeréseként az Egyetem rektora és a Kar dékánja 2 fő részére rubinoklevelet, 9 fő részére vasoklevelet, 30 fő részére gyémántoklevelet és 52 fő részére aranyoklevelet adott át.

A hagyományok része, hogy a tanulmányaikat Sopronban kezdő bányamérnökök az Erdőmérnöki Kar tanévnyitóján vehetik át díszokleveleiket. A Miskolci Egyetem képviselői idén 2 fő rubindiplomát és 20 fő gyémántdiplomát adtak át.

Dékáni felkérésre, valamennyi tiszteletdiplomás nevében, *Holdampf Gyula* aranyokleveles erdőmérnök kapott lehetőséget arra, hogy szóljon a tanévnyitó ünnepség közönségéhez.

„Magnifice domine rector, mélyen tisztelt dékán úr, mélyen tisztelt tanévnyitó ünnepi kari tanácsülés, tisztelt vendégek, tisztelt ünneplő közönség!

Abban a megtiszteltetésben részesültem, hogy valamennyi tiszteletdiplomás erdőmérnök kolléga nevében szólhatok. Mint friss aranydiplomás erdőmérnök, most ismét kissé baleknak érzem magam mélyen tisztelt idősebb tiszteletdiplomás erdőmérnök kollégáink társaságában, akiket mindannyiunk nevében sok szeretettel köszöntök, és akiknek szívőből gratulálok.

Mindannyiunk nevében mondok köszönetet az alma maternek (bármilyen elnevezéssel és szervezeti rendben működik, nemzetközi szinten is elismerten, már 1808 óta) azért, hogy az itt kapott átfogó műszaki-technikai, biológiai-ökológiai és közgazdasági ismeretekkel, tudással évtizedeken keresztül eredményesen és sikeresen tevékenykedhettünk.

Az 1967-ben erdőmérnöki oklevelet szerző évfolyam az utolsó, amelynek tagjait még a Magyar Királyságban anyakönyvezték, többségünket a má-

sodik világháború legnehezebb időszakában, de még az első atombomba felrobbantása előtt, így az »atomkorszaknak« sem vagyunk részesei.

Kettőnk édesapja még a Selmechányai Főiskola diákja volt. Tanulmányainkat három olyan professzor is elősegítette, akik Selmechen is oktattak. 1962 szeptemberében, szintén utolsó évfolyamként még az Erdőmérnöki Főiskolára iratkoztunk be – leckekönyveink tanúsága szerint –, és egy akkor ötödéves hallgatótársunk volt az utolsó Kanadából hazatért soproni diák.

1965 tavaszán viszont első évfolyamként látogathattunk tanulmányút keretében Selmechányára. A természet- és környezetvédelmi, közjóléti ismereteinkről az akkori Erdővédelmi, Erdőművelési és Erdőtelepítési Tanszék gondoskodtak; vadgazdálkodási-vadászati képzésünket az Erdőművelési Tanszék szervezeti keretein belül oldották meg.

1967. június 24. szombati munkanap volt, aznap délelőtt a »KISZ-házban« vehettük át erdőmérnöki okleveleinket, az Országos Erdészeti Főigazgatóság nevében pedig *Tóth Ödön*, az OEF Személyzeti Főosztályának vezetője »átvette a személyi állományt«. Egy hét múlva az OEF megszűnt, így pályakezdőkként (az 1968–1970-es változásokkal egyidejűleg) egy új kihívásokkal megtűzdelt, többszereplős és bizonytalanabb pályán kellett helytállnunk, az 1989–1992. évi változásokról, továbbá a folyamatos tudományos és technikai fejlődésről már nem is szólva.

Nincsen olyan részterülete ágazatunknak (beleértve a határterületeket és a rokon szakmákat is), ahol az eltelt évtizedek alatt valamelyikünk ne tette volna le sikeresen a névjegyt. Itt kell megemlékeznünk elhunyt évfolyamtársainkról, akik azonos módon álltak helyt, és úgy érzem, ma itt vannak velünk.

A jelen lévő ifjú hallgatók, a leendő kollégák számára egy rövid üzenet: bár a társadalom és a politika gyakran nem, vagy csak megkésve ismeri el tankönyveink igazságait, úgy gondolom, hogy jól döntöttek, amikor ezt a hivatást választották, mert az erdei életközösség egy valós, valóságos világ, nem a »való világ«, és nem válik a virtuális világ részévé. Őrizzék tovább, miként hagyományainkat is.

Ehhez kívánok jó szerencsét! Üdv az erdésznek! Vivat, crescat, floreat Academia! Vivant Professores!

Szerkesztette: **Nagy László**

Hirdessen az Erdészeti Lapokban!

Különleges vendégek az Erdőmérnöki Karon

Állatorvostan-hallgatók látogatása Sopronban

A tavasszal megrendezett Equus Napokon az Állatorvostudományi Egyetem diákjai baráti szeretettel fogadták – Fehér Sára állatorvostan-hallgató és testvére Fehér Csaba okl. erdőmérnök meghívására – az odalátogató erdőmérnök-hallgatókat. A baráti fogadtatás nyomán, valamint a két kar hallgatósága egyre erősödő baráti viszonyának köszönhetően a soproni viszontlátás lehetőségéről már hónapokkal korábban elkezdődtek az egyeztetések, amelyek szeptemberre konkrét elhatározással kristályosodtak.

A felejtethetetlen élmények nyomán ígéretünkhöz híven szeretnénk volna viszonzni a vendéglátást, és folytatni mindazt, ami 2017 tavaszán Budapesten elkezdődött. A közös soproni rendezvény megtartására október 12-ét találtuk a legmegfelelőbbnek. Nagy örömünkre a találkozó egyetemeink közötti hivatalos eseménnyé nőtte ki magát, hiszen a Soproni Egyetem rektorának és az Erdőmérnöki Kar vezetésének támogatásával vette kezdetét az előkészítő és szervezőmunka. Örömmel fogadta meghívásunkat az Állatorvostudományi Egyetem rektora, *dr. Sótónyi Péter* professzor is, aki azonban sajnálatunkra elfoglaltsága miatt nem tudott részt venni rendezvényünkön.

A 32 fős budapesti delegációt a Soproni Egyetem kampuszán az Erdőmérnöki Kar tradícióihoz méltó, ünnepélyes keretek között fogadtuk. A Soproni Egyetemisták Vadász-kürtösei Baráti Körének szignáljai és a fáklyák fényei igazán magasztos hangulatot varázsoltak a köszöntő gondolatok elé. Egyetemünk nevében *prof. dr. Faragó Sándor* rektor köszöntötte vendégeinket.

Üdvözlő gondolataiban hangsúlyozta, hogy az országban e két – történelmi távlatokban gyökerező múlttal rendelkező – unikális képzés hallgatóinak találkozása nagy öröm az egyetem vezetése számára. Különösen azért, mert ilyen találkozóra Sopronban ez idáig nem került sor. Öröm azért is ez a hallgatói kezdeményezés, mert a kialakuló baráti viszony a két egyetem diáksága számára a későbbiekben a közös munka, a kutatási tevékenység lehetősége terén is új távlatokat nyithat meg.

A szervezők és az egyetemi vezetés. Balról Bende Attila, Fehér Sára, prof. dr. Faragó Sándor, prof. dr. Lakatos Ferenc, Bánáti László, Sárközy Áron

Az Erdőmérnöki Kar nevében *prof. dr. Lakatos Ferenc* mondta el köszöntő gondolatait. A dékán kiemelte, hogy nagyon üdvözlendő az a tény, hogy a két egyetem hallgatósága felvette egymással a kapcsolatot, mindez pedig egy színvonalas rendezvény megszervezését tette lehetővé, megelőzve ezzel a két egyetem vezetésének hivatalos partnerségi törekvéseit. A rektor és a dékán hangot adott bizakodásának a folytatást illetően, biztatva vendégeinket, hogy ismerjék meg a tradíciók által keretezett soproni egyetemi lét szépségeit és az alma maternek otthont adó várost is.

Bánáti László (balról) az erdészek ajándékával, melyet Sárközy Áron adott át

Az erdész szervezők nevében *Bende Attila* PhD-hallgató köszöntötte a vendégeket, és *Sárközy Áron* erdőmérnök-hallgató nyújtotta át a hallgatóság ajándékát az állatorvostan-hallgatók képviselőjének, *Bánáti Lászlónak*. Természetesen vendégeink sem érkeztek ajándék nélkül, amit Fehér Sára állatorvostan-hallgató adott át az Erdőmérnöki Kar dékánjának.

Az est további részében vendégeink bepillantást nyertek a selmeci hagyományok és a soproni egyetemi mindennapok szépségeibe, amit megkoronázott a jóféle szarvaspörkölt.

A jó hangulatú közös programok eredményeképpen úgy érezzük, sikerült a két egyetem hallgatóságát közelebb hozni egymáshoz, megalapozva ezzel azt a jó baráti viszonyt, ami a későbbiekben kiváló alapja lehet az eredményes közös szakmai munkának is.

Köszönettel tartozunk mindazoknak, akik segítségünkre voltak az esemény megvalósításában. Köszönjük *dr. Faragó Sándor* rektornak, hogy védnöke volt rendezvényünknek. Külön köszönet illeti a Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt.-t és munkatársait, *Bánáti László* parkerdei és kommunikációs igazgatót, valamint *Gergely Péter* kerületvezető erdészt, akik az ízletes vacsorát felajánlották, illetve el is készítették számunkra.

Köszönettel tartozunk az Universitas Fidelissima Kft. ügyvezető igazgatójának, *dr. Polgár Rudolfnak*, aki nagyvonalúan támogatta vendégeink elszállásolását.

Jó szerencsét! Üdv az erdészek!

Bende Attila

okl. erdőmérnök, PhD-hallgató,

Sárközy Áron

erdőmérnök-hallgató

Fotók: **Németh Bálint**

Erdei génvadászok sejtelmes kora

A növénynemesítést, jelesül: az erdészeti növénynemesítést az emberi igények, igényesség velejárójának tekinthetjük. A nemesítési munkában elért különféle sikerek kovászai a személyes vagy a csoportos kutatói törekvéseknek. E kovász érlelő erejének pedig jó ideje már a genetikai tudomány is a forrása.

A címbeli sejtelmet, titokzatos-homályos megérzést pedig egy-egy genetikus, nemesítő erdész-kutató életkorára és a kutatási módszerére vagy a korabeli erdészeti kutatási trendre kíváncsi érdeklődő fantáziája is érlelheti. Például a hazai erdészeti nemesítés virág(beporzó)korának egyik meghatározó külső budai helyszínét felidézve.

De titokzatosságot sugallnak mostani korunkban is például a memóriaklónozás, a csodaklónok vagy a lombikgenetika témakörei ugyanúgy, mint a szemlélő, kortárs gyakorló erdész gondolatai: „Több évtizeden át láttam, benne voltam a volt Észak-Magyarországi Vegyiművek 400 hektáros erdejének sorsában. A serkentő vegyi kibocsátás hatásai a rohamosan felszaporodó madárcseresznyére – hol minden ötödiken kifejlődött, vagy kifejlődni akaró rákos duzzanatokat fellelhetők –, okoztak-e természetvédelmi vagy ránk nézve is kibatható egészségügyi problémát?”⁽⁴⁾

Pillanatképek, arcélek az erdészeti növénynemesítésről

„A hazai erdészeti növénynemesítés kezdete az exota fajok kastélyparkokba, arborétumokba, botanikus kertekbe való ültetésével kezdődött. A célorientált kísérletek a 20. század első éveire tehetőek, amikor az ún. származási kísérletekkel megkezdődött az egyes termőhelyekre ültethető fajok és fajták kiválasztása. Az erdészeti növénynemesítés története elválaszthatatlan az Erdészeti Tudományos Intézet (ERTI) tevékenységétől, munkatársaitól. [...] Már az 1950-es években megkezdődött [...]; Sopronban az Erdőmérnöki Főiskolán az Erdőtelepítési és Fásítási Tanszéken 1954-ben [...] A soproni Erdészeti Szakközépiskola az Egyetemmel szoros kapcsolatban [...] Mátyás Csaba akadémikus kutatásaival [...] alakult ki a modern erdészeti növénynemesítés és származáskutatás Magyarországon. [...] A genetika, a populációgenetika lehetőségein keresztül tesz javaslatokat a hazai erdőgazdálkodás továbbfejlesztésére.”⁽¹⁾

Az ERTI erdészeti genetikai és izotópkutatásainak központi épülete az 1960-as évekből

A hazai növénygenetikai kutatás 60-70 évére visszatekintő érdeklődők is biztosan érzékelik, hogy ma már például a molekuláris sejtbiológia, a GMO, a genetikai etika stb. korszakában magasan áll a tudomány ismereti szintje. A hozott anyag egyik forráshelyeként, az erdészeti genetikai kutatás bázisaként működött 1949 és 1961 között az ERTI Kísérleti Telepe, majd izotóplaboratóriuma 1959-től az 1960-as évek közepéig.

„Györffy Barna, a Genetikai Intézet igazgatója a kezdet kezdetén igen gyanakodva figyelte az erdészeket, de később jó barátságba kerültem vele. Sokat segített a nemesítési munkánk kezdetén”⁽²⁾ – emlékezik vissza dr. Sziklai Oszkár.

Dr. Györffy Barnabás (1911–1970) Kossuth-díjas biológus-genetikus-tanár az ERTI Kísérleti Telep főépületében lakott. 1949-től a telepen, 1950-től az üvegházban is végzett kísérletei, valamint a bel-budai intézeti munkái révén is munkakapcsolat alakult ki közte és a kutató-erdészek között. A Bel-Budán már alkalmazott izotópos kísérleti lehetőségekből korlátozottan felajánlott a kezdeti erdészeti munkákhoz is.⁽³⁾

Sejthető, hogy ez a munkakapcsolat alapozta meg az izotóplaboratórium létesítését és működtetését a kísérleti telepen, továbbá kísérletek beindítását erdőgazdasági erdőterületeken.⁽⁵⁾

Dr. Györffy Barnára gondolva mindenképpen említést érdemel a családi kör is. Édesapja biológus, botanikus tanár, a szegedi egyetemi botanikus kert alapítója. Két lánytestvére a világháború után az USA-ba vándorolt. Zsuzsannára a következő nekrológrészlet emlékeztet Dr. Susanna S. Györffy (1917–1968) Dies In Indiana cím alatt: „...egyetemi tanulmányai közben közreműködött Szent-Györgyi Albert tudományos kutatómunkájában, majd a szerves kémia doktora fokozatot érte el. [...] Indianapolisban 18 évig dolgozott.”⁽⁶⁾

A külső-budai izotóppalkalmazás egyik példájával idézték Karay Gusztáv vegyész-mérnököt, az ERTI kutatóját, a következő tudósításrészletben, mely Az Erdő folyóiratban jelent meg 1959-ben. „Virágzó nyárfagallyakkal különböző erősségű aktív foszforoldatot szívatunk fel. Az így aktívvá tett virágporral inaktív virágokat porozunk be. Az utódok tulajdonságait huzamos ideig vizsgáljuk, és feltételezzük, hogy értékes, új nyárfa változatokat fogunk tudni így előállítani.”⁽⁷⁾

50-60 évvel később (a 2014-15. gazdasági évben) az idehaza összesen termesztett mintegy 5–5,5 millió nemesnyárszaporítóanyagból az egykori ERTI-s nemesítőkkal – Koltay-, Kopecky-nyár – nevesített klónok mennyisége mintegy ezer hektár terület beültetésére elegendő, 600 ezer db volt.⁽⁸⁾

Karay Gusztáv vegyész-mérnök 1955–1957 között dr. Szendrey István erdőmérnök mellett szervezte az ERTI izotóplaboratóriuma létesítését, majd vezette azt. P₃₂ izotóppal dolgoztak. 1963-ban Érden, az ún. Beliczai-szigeten, kb. 60 éves szürke nyáron végzett transzspirációs kísérletnél – 15 éves technikumi előgyakorlatosként – plasztik védőpajzs tartásával működhettem (!) közre.⁽⁹⁾

Dr. Szendrey István (1922–2005) erdőmérnöki oklevelét 1948-ban a József Nádor Műszaki Egyetem Erdőmérnöki Karán szerezte. 1948–49-ben az Erdőmérnöki Főiskola Termőhelyismeret-tani Tanszékén volt tanársegéd, majd adjunktus. 1950–1955 között a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen adjunktusként műszaki doktori címet szerzett. 1955–1957 között az ERTI tudományos munkatársa volt.

Dr. Szász Tibor nyugalmazott ERTI-osztályvezetőt idézem egy magánlevélből: „1949-től Sziklai Oszkár erdőmérnök, majd Kopecky Ferenc erdőmérnök is a kísérleti telepre költözött. Sziklai elsősorban fenyőkísérletekkel, Kopecky mellettem fahasználattal foglalkozott.”⁽¹⁰⁾

Kopecky Ferenc (1911–1978) erdőmérnök 1949-ben Koltay György – az első Kossuth-díjas erdész – mellett kezdett foglalkozni a nyárfanemesítés kérdéseivel. 1955-től az ERTI Sárvári Kísérleti Állomásának vezetőjeként a magyar erdészeti növényfajtenyésztés Európa-szerte elismert kutatóbázisává fejlesztette az intézményt. Nyártémával szerzett kandidátusi fokozatot, és a Soproni Erdészeti és Faipari Egyetem címzetes docense volt.

Mint nemesítő főleg a gyorsan növő fajokkal, elsősorban a nyárrakkal ért

el kimagasló eredményeket. Az I-214 olasz nyár – amely évtizedeken át nagy szerepet játszott nyártelepítésekben – honosítása és elterjesztése is a nevéhez fűződik. Számos nagy hozamú nyárfajtát nemesített, illetve szelektált, melyek kiváló gyakorlati értékűnek bizonyultak (OP-229, H-381 stb.).

Az akác mutációs és poliploid nemesítését is ő kezdte meg. Az első erdész nemesítő volt, aki fiziológiailag gyengült pollennel való megtermékenyítéssel haploid nyármagoncokat állított elő. Útmutatásai alapján létesültek országsszerte a nyártermesztési irányelvek kidolgozásánál alapul szolgáló nyárfajtagyűjtemények, a populétumok.

Dr. Koltay György (1899–1961) erdőmérnök messze távoli jövőbe látó szemmel már évtizedekkel előbb felismerte a gyors növekedésű fajok – elsősorban nyárok és fűzek – nagy erdőgazdasági jelentőségét.

Az általa telepített és nevelt nyárállományok bizonyítják, hogy elsőként kezdeményezte az új nyárfatermesztési módszereket, amelyeknek általános bevezetéséért és széles körű gyakorlati alkalmazásáért élete utolsó napjáig lankadatlanul harcolt.

1949-ben, az ERTI megalakulásakor a gyors növekvő fajok telepítésében elért eredményeinek elismeréseképpen tudományos munkatárssá, majd 1954-ben erdőművelési osztályvezetőnek nevezték ki. Ebben a beosztásban súlyos szívbaja miatt 1957-ben kért nyugdíjazásáig dolgozott. Külföldi tanulmányutakon szerzett tapasztalatai alapján ő hívta fel először a figyelmet a nyárfajtenyésztés és nyárfakutatás fontosságára és népgazdasági jelentőségére.

Az erdészeti genetika másik nagy alakjától, dr. Sziklai Oszkártól idézek Pápai Gábor *Gyökerek és Lombok* könyvsorozatából. „Felsőtárkányból 1949-ben fölvittek az ERTI-

hez [...] A kísérleti telepen igen nagy erővel dolgoztunk a fűz- és a nyárfanemesítésen. Egy üvegházat építettünk. A Györffy Barna volt a Genetikai Intézetnek a vezetője, vele tárgyaltam. Esténként jött és magyarázta, hogy mi van ebben a pillanatban a genetika vonalán. Akkor a Micsurin, Liszenko volt az irány [...], a szovjet vonal. Úgyhogy erről tárgyaltunk és tulajdonképpen a Barna volt az, aki engem a genetika, a nemesítés vonalára irányított. Egy roppant helyes és segítőkész ember volt. Utána fölkerültem Sopronba, vissza az egyetemre. 1951 szeptemberében [...] kaptam egy második állást a Fűzkitermelő Vállalattól [...] A 11 klónjuktól egy kísérletet csináltam. [...] Ennek [...] a megszervezője tulajdonképpen, aki ezt irányította, az Györffy Barna volt.”⁽¹³⁾

Sziklai Oszkár 1956-ban a tragikus soproni egyetemi exodus részeként távozott Ausztriába, illetve Kanadába a Brit-Columbiai Egyetemre, az ott megalakult önálló Soproni Karra. Nevéhez fűződik az ott megszervezett erdészeti genetikai oktatás. Évtizedekig foglalkozott duglászfenyő és csavarttűjű fenyőtörzsfák szelektálásával. Svédországban, Egyiptomban és Kínában nemzetközi nemesítési programokban tevékenykedett.

Már 1961-ben létrehozott Bánó Istvánnal egy duglászfenyő származási kísérletet Szombathely-Kámonban, melyet később további telepítések követtek a Bükkben (Mályinka), a Nyírségben.

Epilógus

A szervezett magyar erdészeti növényfajtenyésztés kiteljesedésében hírnevet szerzett kutatók közül többeket, itt nem említteteket is alkotó munkájuk csúcsán veszített el a szakma. Néhányan közülük az ERTI kutatóiként részt vettek az 5-6 éven keresztül folytatott izotópos mutációs kísérletekben. A radioaktív anyagokkal végzett kutatási módszer úttörőiként is megemlékezhetünk róluk.

Apatóczy István
ny. erdésztechnikus

Irodalom és jegyzetek

- Kajdi Ferenc et al.: Növényfajtenyésztési Tudományos Nap – Keszthely 2013. március 7.
- Dr. Sziklai Oszkár okl. erdőmérnök, prof. em., U.B.C. Vancouver, magánlevél, 1995
- A családi jellegű, inkább levelezési gyűjtemény budakeszi Györffy-ismerőshöz, a szakmai pályafutásával, a második világháború idején, az ötvenes évek táján történetekkel kapcsolatos, kézírásos és nyomtatott, képes anyag pedig könyvtári elhelyezésre került (Gödöllő, Kosáry Domokos Egyetemi Könyvtár).
- Kisházi Zoltán: Egy elfelejtett, leírt erdészeti korosztály. *Erdészeti Lapok*, Bp. 2006. december, 411. o.
- Dr. Györffy Barna erdészeti nemesítői-kutatói kapcsolataira utal, pl., a 'Kutatói székház avatása Sárváron' c. cikk képanyaga. *Az Erdő*, Bp. 1968. július, 324-327. o.
- Wikipédia
- Karay Gusztáv – beszámoló az ERTI-laboratóriumról és a kísérletekről. *Az Erdő*, Bp. 1959. július, 263. o.
- Dr. Horváth Norbert – Papp Éva Annamária: *Erdészeti Lapok*, Bp. 2017. január, 3. o.
- Apatóczy István: Képtelen erdészetrájk, Budapest, 1992. Monteditio 4-6. o.;
- Dr. Szász Tibor, ny. ERTI tud. osztályvezető – magánlevél, Budapest, 1992 – A szerző.
- Kopecky Ferenc: Koltay György. *Az Erdő*, Bp., 1962. február, 49-50. o.
- Dr. Koltay György: Micsurin. *Az Erdő*, Bp., 1955. október, 388. o.
- Pápai Gábor (szerk.): *Gyökerek és Lombok*, 4. köt. 208-209. o. Bp., 2005

Emlékezés Stasney professzorra

A Soproni Városszépítő Egyesület szervezésében prof. dr. Stasney Albertnek (1889–1971), a Soproni Egyetem egykori legendás ábrázoló geometria professzorának avattak emléktáblát volt lakóházának falán, május végén. Az 1963-ban nyugalomba vonult professzor emlékét egykori tanítványa, majd kollégája, dr. Hajdú Endre nyugalmazott egyetemi docens idézte fel, akinek ünnepi beszédét az alábbiakban adjuk közre.

„Tisztelt emléktábla-avató közönség! Egyetemünk és elődintézményeinek kiváló tanárára emlékezünk; díszdoktorunkra, Stasney Albert professzorra.

Erdélyben, a Hunyad megyei Déván született 1889-ben. Az ottani Állami Főreáliskolában érettségizett 1907-ben, majd a selmecbányai Akadémián szerzett fémkohómérnöki oklevelet. 1912-ben a Főiskola Ábrázoló geometriai tanszékének tanársegéde lett.

Az első világháború, melyben katonai szolgálatot teljesített, két okból is súlyos csapást jelentett számára: saját közléséből tudom, hogy fiatal asszisztensként ösztöndíjat nyerhetett volna a nagy német matematikus, *Felix Klein* mellett folytatandó tanulmányok céljából. Stasney kiváló képességeit ismerve, biztosra vehető, hogy Klein iskoláját kijárva tudományos pályája még magasabbra ívelt volna. A háború miatt azonban az ösztöndíjból nem lett semmi.

1914-től 1918-ig tartó katonai szolgálata során megsebesült, jobb kézfeje olyan súlyosan roncsolódott, hogy szinte hihetetlen látványt jelentett a sérülése ellenére is ügyesen végzett rajzi tevékenysége. Sebesülését követően a Bécs közeli Fischamend repülőgyárban dolgozott, ahol *Kármán Tódorral*, a későbbi világnagysággal, az amerikai űrkutatás egyik megalapozójával ismerkedett meg.

1920-ban nősült meg, házasságából egy fia és egy lánya született. A második világháború még az előző csapásoknál is súlyosabbat mért rá: fia, az ígéretes bányamérnök-hallgató az Esztergom körüli harcok során 1944-ben elesett.

A főiskola Sopronba költözése után, 1924-től, 39 éven át vezette az Ábrázoló geometriai tanszékét. Az egyik legmarkánsabb, emlékezetes oktatószemélyiség volt, született mérnök-pedagógus,

bánya-, kohó-, erdő-, faipari- és geodéta mérnökmenedékek őrzik emlékét.

Szaktárgyai, a klasszikus mérnöki tevékenység, a tervezés alapját képező ábrázoló geometria, valamint az arra épülő műszaki rajz volt. Mi, egykori beosztottjai az ő példáján tanulhattuk meg, hogy az oktatói tevékenység alapja hármas: erkölcsi, tudományos és pedagógiai.

Szigorú erkölcsű ember volt, saját magával és munkatársaival szemben egyaránt magas követelményeket támasztott. Egy alkalommal ezt mondta nekem: *»Kérem, a hallgató egy úr; de mi is azok vagyunk, ezért a hallgató nem tapasztalhat részünkről mulasztást, hibát, hanyagságot«*.

Munkássága legértékesebb területének mégis inkább mérnök-pedagógusi tevékenysége mondható. Az ő személye is példa arra, hogy a pedagógiai képességek elsősorban velünk született adottságok. A professzor soha nem részesült pedagógiai képzésben, mégis mestere volt tárgyai oktatásának. Szerette és tudta szaktárgyait, szeretett tanítani, szerette tanítványait. A gyakor-

latokon is részt vett, ahol a hallgatókat, ezeket a »tisztelt urakat« olykor némi barátságos iróniával javítgatva oktatta.

Szerencsés pedagógiai adottságai-ból, kötelességtudásából és szigorú erkölcsiségéből következett, hogy mindent megtett az eredményes ismeretátadás érdekében. Azon kevés alaptárgyi oktatók egyike volt, aki a szaktárgyakban is tájékozódott, hogy megmutathassa az alaptárgy alkalmazhatóságát. Megírta kitűnő jegyzeteit abban az időszakban, amikor még éppen csak kezdődött az egyetemi jegyzetek írásának szorgalmazása. Mi több, ő teremtette meg egyetemünk sokáig működő jegyzetkiadó műhelyét.

A jegyzetei, feladatai kapcsán érdemes megemlíteni a különleges Stasney-stílust: míg a pedagógiai kiadványok gyakran szenvednek a terjengősség vétkében, a professzor írásművei, ideértve jegyzeteit, hallgatók számára készített feladatait, a tömör fogalmazás mintapéldái. Mindent közöltek egyetlen fölösleges szó nélkül.

Vizsgáztatóként igényes, de ember-séges volt. Az általa adott érdemjegyet nem befolyásolta semmi más, mint a hallgató teljesítménye. Mi sem jellemzőbb, mint az a pár sor, amit a napokban kaptam egykori tanítványunktól, aki ma már nyolcvanévesként ezt írta: *»El ne felejtse megemlíteni és dicsérni óriási türelmét! Soha nem jött ki a sodrából vizsgáztatáskor, mindig volt ideje kivenni mindannyiunkból, amit csak lehetett.«*

A tanítványi emlékezések legfontosabbja a nagy tudománytörténészé, a pár éve elhunyt *Vekérdi Lászlóé*, aki néhány évig egyetemünkön tanult. Hozzám írt levelében az egykori hallgatók adta tréfás nevén említi a professzort: *»A régi Sopronra én is jó egyetemként emlékszem; a legjobban 'Stassy vadász' előadásait szerettem: páratlanul világos, logikus, tiszta és nehéz szerkesztései ismertették meg velem a TUDOMÁNYT. Csupa nagy betűvel. (Amiről akadémikusok, egyetemek és divatok ellenére máig se tudtam leszokni; megmaradtam öreg baleknak.)«*

Mi is, egyre fogyatkozó öreg »balekok« erre járva megindultan fogunk rápillantani az emléktáblára, emlékek raja ébred majd bennünk egykori kedvelt tanárunkra, Stasney professzorra gondolva.

Szerkesztette: **Nagy László**

Hopp József (1923–2017)

A nagykanizsai városi kórházban 2017. augusztus 23-án lelt nyugalomra szeretve tisztelt kollégánk, példaképünk, szakmánk nagy öregje, Hopp József rubinokleveles erdőmérnök.

„Dódi bácsi” 1923-ban született Eszterházában, a mai Fertődön. Középiskolai tanulmányait a soproni bencés gimnáziumban végezte, majd erdőmérnöki oklevelét szintén Sopronban, 1945 őszén, a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Karán szerezte meg.

Egyetemi gyakornoki éveit a herceg Esterházy hitbizományánál töltötte, ahol édesapja – aki szintén jeles vadászember volt – a számvevőség vezetőjeként dolgozott. A diploma megszerzése után 1946-tól a Tornyiszentmiklósi Állami Erdőgazdálkodásnál segéderdőmérnök, majd 1948-tól a gondnokság vezetője lett. 1949. június 23-tól a Pölöskei Állami Erdőgazdálkodás vezetője. Az erdőgazdálkodások megszűnése után 1950. augusztus 1-jétől a Nagykanizsai Állami Erdőgazdálkodásnál több előadói munkakört töltött be, míg 1952. április 22-én Somogy megyébe került, ahol először a Kaposvári Állami Erdőgazdálkodás Kisberki Üzemegységét irányította, majd 1954. július 15. és 1958. június 30. között a Berzencei Erdészeti vezetője volt. 1958. július 1-jétől visszakerült Zalába, a Dél-Zalai Állami Erdőgazdálkodás nagykanizsai központjában felhasználási előadói munkakört töltött be. 1961. január 1-jén az erdőgazdálkodás vadban gazdag, nagy múltú Szentpéterföldi Erdészeti vezetőjévé nevezték ki. Itt tíz éven keresztül tevékenykedett, példásan összehangolva ezalatt az erdészeti és a vadászati feladatokat.

1971. július 1-jétől 1983. évi nyugdíjazásáig a Zalai Erdő- és Fafeldolgozó Gazda-

ság vadászati felügyelője. Nevéhez fűződik a vadászterületek tömbösítése, 1971-ben a Budapesti Vadászati Világkiállításon a Nemzetközi Trófeabíráló Bizottság szarvas tagozatában Magyarország képviselője volt, nagy szakmai tapasztalatait az Országos Vadgazdálkodási Tanács tagjaként is kamatoztatta.

Vadászati felügyelő munkakörben eljárva tevékeny részt vállalt a nagy területű zalai vadgazdálkodás megteremtésében, elősegítve ezzel a zalai gímszarvas-gazdálkodás világhírnevének megőrzését. Az erdő, a vad szeretete és szolgálata iránti elkötelezettsége személyét széles körben ismertté tette, nevét legendás hírűvé emelte. Gazdag munkássága során érdemeit miniszteri kitüntetésekkel, Nimród Vadászérmekkel, 1994-ben a Hubertus Kereszt ezüst fokozatával, 1997-ben Magyar Nemzeti Vadászrenddel, 2008-ban Magyar Vadászért-érdeméremmel, 2014-ben Életfa-emlékplakett arany fokozata adományozásával ismerte el a szakmai társadalom.

Dódi bácsi rendkívül színes egyéniség volt. Erdész, vadász hivatása iránti lelkesedése nyugdíjas éveiben sem hagyott alább. Betegséget nem ismert. Volt munkahelyére rendszeresen bejárt, a lépcsőfokokat – mindenki ámulatára – még kilencvenes éveiben is kettőssel szedte. De elő-előfordult a vadászházakban is, a vadászatok során a tábornok mellett – felemelve régi korok nagy emlékeit – szívesen elidőzött.

Neki mindig mennie kellett. Akkor is elindult, amikor odakinn ítéletidő tombolt. Mert hívta őt az Erdő, hívta a bejárhatatlannak tűnő Út, amelyen újra és újra végig kellett mennie. Ha téli hajnalon a friss hóban egy autónyom volt előttünk, tudhattuk, ő járt ott.

A műszaki újdonságok is nagyon érdekelték: élete végéig használta a mobiltelefont, internetezett és autót vezetett. Terepjárói fogalommal váltak a vadászok körében. Öltözkéiben ragaszkodott régi, megszokott vadászruhájához, a zöld kalap és a lódenkabát szinte elválaszthatatlan volt tőle. Utolsó napjaiban, ha fázott, kérte, hadd takarózhasson öreg felöltőjével.

Végző búcsút az erdőktől és domboktól körülölelt, neki is oly kedves bánokszentgyörgyi templomban, szeptember 16-án, szarvasnász idején vettünk tőle. Ezen a napon halkabban suttoztak a budnyai erdők, csendesebben szóltak a bikák – mindenki rá emlékezett.

Kedves Dódi bácsi! Bölcs tanításaidat nem felejtjük, emlékedet a zalai erdők csendjében szeretettel megőrizzük! Nyugodj békében!

Páll Tamás

Dr. Schmidt Ernő (1925–2017)

Tisztelt Gyászoló Család! Tisztelt Gyászoló Közösség! A magyar fazgaság nagyjainak arcképcsarnokában újabb gyászkeret. Életének 93. évében elhunyt dr. Schmidt Ernő gyémántdiplomás erdőmérnök.

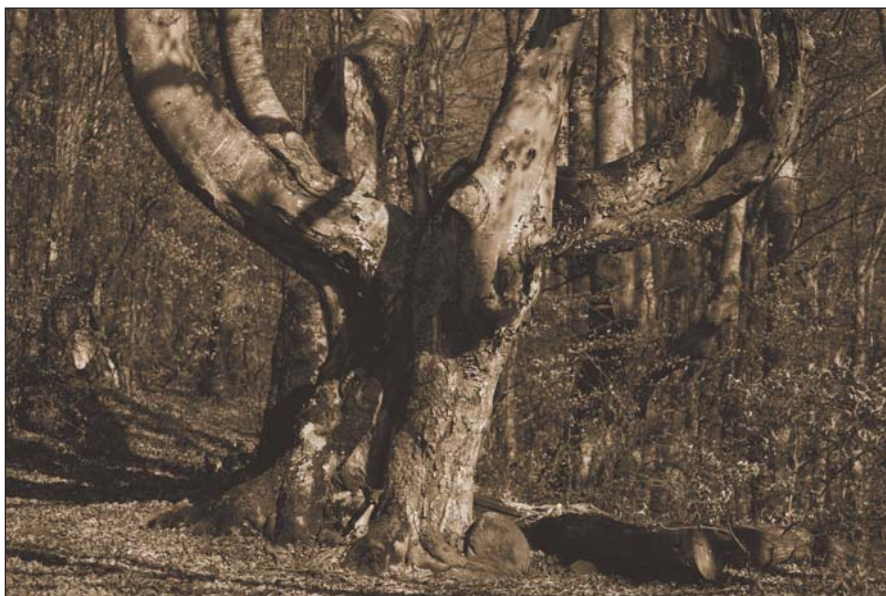
Szerettei, tisztelői, volt munkatársai, volt tanítványai állunk ravatala előtt, hogy végző búcsút vegyünk tőle, hogy még egyszer szembesüljünk szakmai pályájának meghatározó állomásaival, maradó alkotásaival, még egyszer megidézzük összetett egyéniségét és derűs alakját.

A „kitűnő képzettséget” igazoló – 1949-ben megszerzett – erdőmérnöki oklevele is egy nagy ívű pálya indítását jelezte. Így is lett. Mindaz, ami a fejlesztőmérnök sajátja, rá jellemzően adott volt, azaz a gyakorlati és elméleti ismeretek magas szintjének birtoklása, a tények világában történő naprakész eligazodás, a civilizáció időszerű problémáinak ismerete, a világlátás képessége.

Egész élete, aktív és nyugdíjas éve egyaránt egy nagyon fontos mérnöki feladatra irányultak. Az erdő fáját – az erdei ökoszisztéma sérelme nélkül – egyre magasabb értékű termék formájában az ember, a társadalom számára biztosítani.

Pályájának kezdete is jó indítást jelentett Zala és Nógrád megyék falepárló üzemében, ahol a biokémiával és fakémiával kapcsolatos ismereteit elmélyíthette. Majd 1956 szeptember végleges munkahelyére, Szombathelyre, a Nyugat-magyarországi Fűrészekhez sodorta, ami a mérnöki munka igazi kibontakoztatását hozta meg számára.

1957–1973 között vezető fejlesztőmérnökként három forgácsolóüzem beüzemelésével a szombathelyi forgácslemezzgyártás megteremtője lett. Magyarországon új iparág született. A forgácsfatermék egybeforrt nevével. Szakmai életének második szakaszában, az 1973–1990 közötti években immár a Nyugat-magyarországi Fazgasdás, majd a FALCO Fakombinát vezérigazgatójaként nemcsak a lapgyártás szakadatlan továbbfejlesztését, így a felületkezelést, valamint a cementkötésű lapgyártást vitte tovább, hanem egy új vállalat felépítésével megvalósította az erdészeti és faipar hatékony együttműködését. A korszerű faipar

és tartamos erdőgazdálkodás találkozása országos minta lett, a nagyvállalat pedig Európa-hírű.

Dr. Schmidt Ernő széles látókörű vezető volt, aki szakmai ismeretei, vezetői rátermettsége, következetes és kemény határozottsága, határtalan munkabírása – „egy nap 24 óra plusz egy éjszaka” volt a szavajárása – révén nemcsak a fagazdaságban alkotott maradandót, hanem közéleti tevékenységével is – többek között 15 évig az Őrség országgyűlési képviselője volt.

Alma materének oktatójaként, 1981-től címzetes egyetemi tanárként, műszaki doktori értekezésének elkészítésével, valamint gazdag szakirodalmi munkásságával az értelmes életre is jó példát adott.

Nagyívű életútját az adott kor legmagasabb kitüntetései – így a Munka Érdemrend arany fokozatával, az Eötvös Loránd-díjjal és az Állami Díjjal ismerték el.

Személyes beszélgetéseiben mindig hangsúlyozta, hogy sikereinek záloga a biztos családi háttér, a szeretett feleség családtagok összefogó ereje, lánya és fia gyermeki ragaszkodása, a nyugdíjas éveit megszüpítő három unoka és a dédunoka.

Dr. Schmidt Ernő fekete-erdői szülőhelyétől, „az Értől” a magyar fagazdaság halhatatlanjai sorába kerülve „az óceánig” jutott. *„Mi dolgunk a világon? küzdeni / Erőnk szerint a legnemesbeker”* – Vörösmarty örök érvényű gondolatai hozzá eljutottak. S *„Mondhatjuk, tévén őseink porához:” – ez az életmű igazai – „férfi munka volt!”*

Kitűnő bizonyítványt állított ki Teremtője elé járulva.

Tisztelt dr. Schmidt Ernő mérnök úr! Kedves Ernő bátyám! Az ország faiparosai és erdészei tisztelettel adóznak életműved előtt. Aranybetűkkel írtad be neved a magyar fagazdaság nagykönyvébe. Őszinte főhajtással köszönünk el tőled. Isten veled! Nyugodjál békében!

Dr. Pethő József

Prof. em. dr. Varga Ferenc (1936–2017)

Életének 81. évében, 2017. augusztus 1-jén elhunyt dr. Varga Ferenc, az Erdőművelési és Erdővédelmi Intézet, illetve az Erdőmérnöki Kar professzor emeritusa. Ezek a pusztá tények. De mi minden rejlik a név és

az évszám mögött? Egy sikerekben és kihívásokban gazdag, produktív élet!

Varga Ferenc több mint öt évtizeden át szolgált a magyar erdészeti felsőoktatást és az erdészeti kutatást. Oktatói munkája eredményeként ma alig van Magyarországon olyan erdőmérnök, akit ne ismert volna a tantermek padjaiból, a terepi gyakorlatokról, tanulmányutakról vagy a kutatási feladatok végrehajtása során a 'tő mellől'. Elmondható ez a faipari mérnökök jelentős részéről is, hiszen kiemelendő a faanyagvédelem terén végzett munkássága is.

Varga Ferenc 1936-ban született Budapesten, általános és középiskoláit is itt végezte. 1956-ban iratkozott be az Erdőmérnöki Főiskolára, ahol 1961-ben szerezte erdőmérnöki oklevelét az Erdőmérnöki Karon.

Az egyetem befejezése után rövid ideig az Országos Erdészeti Főigazgatóság 1. sz. Erdőrendezőségén erdőrendezőként dolgozott, majd 1962-ben tanársegédi kinevezést nyert az Erdőmérnöki Főiskola Erdővédelem-tani Tanszékére. 1967–1987 között egyetemi adjunktus, 1987-től egyetemi docens az Erdészeti és Faipari Egyetemen, ahol 1995-ben egyetemi tanárnak nevezték ki. Egyetemi doktori címet 1976-ban, kandidátusi fokozatot 1986-ban szerzett, 1995-ben habilitált. 1990 és 2001 között az Erdővédelem-tani Tanszék vezetője volt, illetve 1994–1997 között rektorhelyettesi feladatokat is ellátott.

Az egyetemi oktatásban 1962–2012 között vett részt, a hallgatók alapképzésben 100 szemsteren át hallgathatták előadásait, vehettek részt gyakorlatain erdészeti állattan, erdővédelem-tan és anyagvédelem-tan tárgyakból.

A növényvédelmi szakmérnök-képzésben annak megindulása óta több tantárgy oktatásával vett részt. Az egyetem doktori iskolájában négy tárgyat hirdetett meg folyamatosan. Meghívott előadóként előadásokat és gyakorlatokat tartott a Budapesti Műszaki Egyetemen, a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, valamint a PATE Keszthelyi Georgikon Mezőgazdaság-tudományi Kar Növényvédelmi Intézetében is. Az oktatott tárgyakból jegyzeteket, a gyakorlatokhoz számos segédanyagot írt. Pedagógiai érzéke, előadókészsége népszerű volt a hallgatók körében. Oktató-nevelő munkájában kiválóan ötvöződtek a gyakorlati tapasztalatok és a magas fokú elméleti felkészültség.

Szakterületén jelentős kutatómunkát is végzett. Legfontosabb önálló kutatási témája a gyapjaslepke táplálkozásbiológiájának, erdőgazdasági kártételének és az ellene való védekezésnek a vizsgálata volt. További fontos kutatási témája az erdei fafajok pusztulásos megbetegedésének vizsgálata, a Szigetköz biológiai megfigyelőrendszere, a neményár-anyatelek vírusfertőzöttségének,

továbbá az akác faanyag farontó gombákkal szembeni ellenálló képességének vizsgálata.

Oktatói munkáján kívül a gyakorlattal fenntartott szoros szakértői tevékenységével, tudományos munkáival és publikációival szerzett ismertséget, elismerést.

Dolgozott az MTA Erdészeti Bizottságában és munkabizottságaiban, a Szabványügyi Testületben, az OEE Erdővédelmi Szakosztályában, az Erdőművelési Szakosztályban.

Több cikluson keresztül volt az OEE helyi csoportjának titkára. Külföldi szakmai útjain a magyar erdőgazdálkodást és felsőoktatást képviselte. Jó kapcsolatot tartott fenn a Freiburg Albert-Ludwig Egyetem Erdészeti Állattani Intézetével, a Baden-Württembergi Erdészeti Kutató Állomás Erdővédelmi Osztályával, a Hamburgi Egyetem Fabiológiai Intézetével és a BOKU Wien szakintézeteivel.

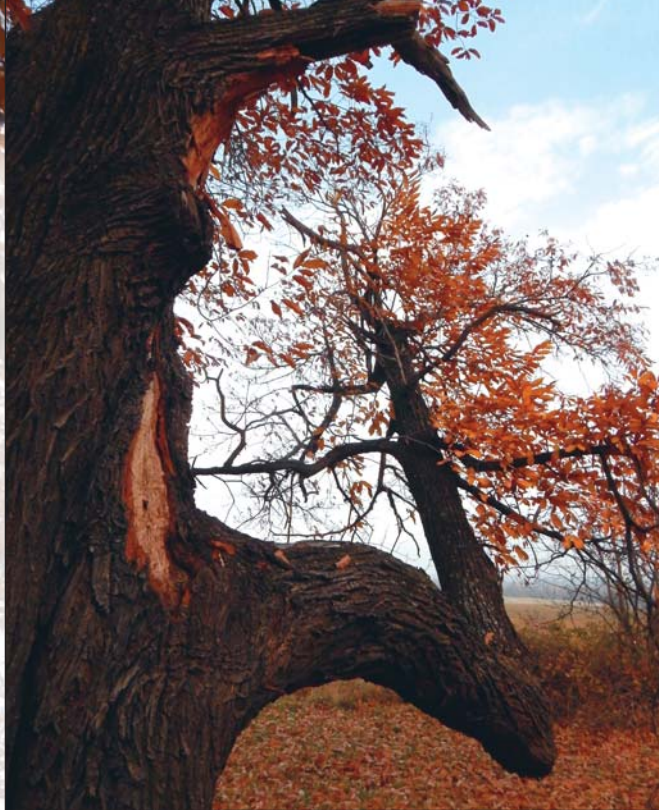
Szakmai tevékenysége során 47 tudományos cikket, dolgozatot, disszertációt, könyvrészletet; 11 egyetemi jegyzetet; több népszerűsítő cikket írt. A legtöbb hallgató és gyakorlati szakember számára a 2001-ben megjelent *Erdővédelem-tan* című könyve a legismertebb. Szakmai életének jelentős része a közel ötszáz faanyagvédelmi és erdővédelmi tárgyú szakvélemény. Szakértői munkájára nyugállományba vonulása után is igényt tartott a gyakorlati erdőgazdálkodás, a faipar és az igazságszolgáltatás.

Munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el. Kiváló dolgozó (1970, 2001), MTESZ-díj (1979), Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje (2010), melyet a UBC Sopron divíziójában végzett egykori évfolyamtársaival együtt kapott meg.

Kedves kollégáinktól, barátunktól 2017. augusztus 8-án engesztelő szentmisét követően vettünk végső búcsút a soproni Szent Mihály temetőben. Utolsó útjára családtagjain túl kollégák és volt tanítványok is elkísérték. Búcsúztatására a selmeci hagyományok szerint is sor került.

Emléke legyen áldott, nyugalma legyen csendes!

prof. dr. Lakatos Ferenc

A gyökérerő jelképei Zengővárkonyban

A Keleti-Mecsek déli lankáin megbújó Zengővárkony kultikus hely, hiszen a falut körbeölelő ősi szelídgesztenyést választotta végső nyughelyének, az éppen 30 évvel ezelőtt égi ösvényekre lépett Rockenbauer Pál. Pali reneszánsz tehetségű, mediterrán vénájú ember volt, akit megfogott e toscanai ihletettséggű vidék. Ma azonban kissé értetlenül állhatunk a sírja körül, a sűrű szedresekkel, galagonyásokkal átszőtt csonka és elszáradt fákra nézve. Miért is kívánta, hogy ide temessék? Hová tűnt innen a végső megpihenésre marasztaló szépség?

Ha azonban várkonyi lépteinket a Csondor dűlő felé irányozzuk, találkozhatsz azzal a teljességgel, békességgel, méltósággal és az idők végtelenségét sugárzó hangulattal, amit egy egészséges és ép szelídgesztenyés áraszt magából. Nem mellékesen pedig a 2017-es év faegyedénél is tiszteletünket tehetjük.

A Zengővárkonytól alig egy macskaugásra fekvő kis liget azt a tájképet hordozza, ami korábban az egész 60 hektáros szelídgesztenyést jellemezte. Itt még egyenes derékkal, s nem megtörtén állnak a vén fák, egyedeik között széles a térköz és jól kaszált kis tisztások mozaikjai rajzolják körül az óriásokat. S ősszel, ha a lehullott vastag avart tapossuk, lépten nyomon az értékes termés forog ki bakancsaink talpa alól.

Valóságos mesebeli csoda, hogy így fenn- és megmaradtak e fák,

hiszen a 20. században számos kártétel érte őket, a téjeszesítés gondozatlanságától, a katonai lőtér gyújtogatásán keresztül, az 1970-es években kezdődő és azóta szinte minden faegyedet letaroló kéregnekroízisig.

De a gesztenyefák élni akartak és élni akarnak! Életerejük legyőzte a veszedelmeket, a történelem viharait és az emberek gonoszságát. Példát adnak a jelfák a nehéz időkben, a gondok, a bajok közepette, mindennapos küzdelmeinkhez. A hagyomány, az évszázados folytonosság jelképei ők. És a minden körülménnyel dacoló fák igaz reménységet adnak az eljövendőre is.

Szöveg és kép:

**Nagy
László**

Megnőtt a tűzifakereslet az állami erdészeteknél

Kevesebb az illegálisan kitermelt tűzifa a piacon

Ebben az évben lépett hatályba az úgynevezett EUTR rendszer, amely a faanyag útjának nyomon követését szolgálja a kitermelés helyétől egészen a felhasználásig. Az előírásoknak több kereskedő sem felelt meg, emiatt országos szinten megnőtt a tűzifakereslet az állami erdészeteknél, ami átmeneti hiányt okozott.

Forrás: **Szombathelyi TV**

http://www.oee.hu/hirek/agazati-szakmai/megnott_tuzifakereslet_allami_erdesztet

Összehangolják tevékenységüket az erdőirtások ellen küzdő EUTR hatóságok

Magyar és román erdészeti szakemberek tárgyaltak Bukarestben

Október közepén Bukarestben tanácskoztak a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) faanyag-kereskedelmi lánc ellenőrzéséért felelős erdészeti szakemberei és a román társzervek képviselői. A kétoldalú egyeztetés célja az volt, hogy elősegítse az illegális erdőirtások útján kitermelt, jogszerűtlenül forgalomba hozott, illetve szállított faanyag közös erővel történő kiszűrését. A tanácskozás fontosságát és eredményességét jól mutatja, hogy az újonnan szerzett ismeretek ré-

vén több száz mázsa igazolatlan eredetű faanyagot helyeztek hatósági zár alá novemberben a NÉBIH szakemberei.

Forrás: **NÉBIH EI**

http://www.oee.hu/hirek/agazati-szakmai/eutr_hatosag_osszehangol_erdoirtas

Fellendült a természetjárás 2010 óta

Kiemelt szerepet töltenek be a fejlesztésekben az állami erdőgazdaságok

Fellendült a belföldi természetjárás 2010 óta a kormány fejlesztéseinek köszönhetően, az eredményekhez a szakmai partnerek segítségére is szükség volt – mondta Nyitrai Zsolt Budapesten, az *Oththon a természetben* című kormányzati kiadvány sajtótájékoztatóján. Nyitrai Zsolt közölte, hogy a természetjárás fejlesztéseit bemutató tájékoztató füzet többek között a turistaházakban és a természetjáráshoz kapcsolódó rendezvényeken lesz megtalálható a következő hónapokban. Hozzátette, hogy a kormány jövőre megújítja a stratégiai együttműködést a Magyar Természetjáró Szövetséggel, a túrázók után pedig a gazdákat és a nyugdíjasokat is megkeresi az elmúlt évek eredményeit bemutató tájékoztatással. *Garancsi István*, a Magyar Természetjáró Szövetség (MTSZ) elnöke az eddig elért eredmények közül kiemelte a Kékkör felújítását az erdőgazdaságok és a nemzeti parkok segítségével. *Révész Máriusz* kerékpározásért és aktív kikapcsolódásért felelős kormánybiztos

elmondta, hogy soha nem látott fejlesztések valósultak meg az elmúlt 7 évben a természetjárás fellendítése érdekében, és a kormány a következő években is nagyszabású tervekkel készül a folytatásra. Kiemelte, hogy az elmúlt években országos szinten 38 új kilátó, 27 turistaház és 13 erdei iskola épült, 31 kilátót, 79 turistaházat és 24 erdei iskolát pedig felújítottak.

Forrás: **MTI/kormany.hu**

http://www.oee.hu/hirek/agazati-szakmai/termeszetjaras_2010_fejldes

Megválasztották a NAK megyei tisztségviselőit

Elérhető a teljes névlista

2017. november 23–25. között tartották meg a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara megyei alakuló küldöttgyűléseit, ahol megválasztották a megyei tisztségviselőket. A 2017. november 3-i kamarai választások eredménye alapján a Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Szövetsége (MAGOSZ) és 17 támogató szervezetének küldöttjelöltlistáján szereplő személyek alkotják valamennyi megyében a megyei küldöttgyűlést. A megyei küldöttgyűlések 2017. november 23–25. között megtartották alakuló üléseiket, ahol megválasztották a megyei elnököket és alelnököket, a megyei Etikai Bizottság elnökeit és tagjait, a kamarai osztályok megyei elnökeit, illetve azt a 15 országos küldöttet, akik az országos küldöttgyűlésen képviselik az adott megyét.

Forrás: **NAK**

http://www.oee.hu/hirek/agazati-szakmai/megvalasztotak_nak_megyei_tisztssegviselo

HASZNÁLJA TAGSÁGI KÁRTYÁJÁT!

Az Országos Erdészeti Egyesületben fennálló tagságot 2012-től tagsági kártya igazolja. Az OEE-kártya tulajdonosa egyre több kedvezményt vehet igénybe a különböző vásárlási lehetőségektől kezdve a vadászházi szállásokig. Az aktuálisan elérhető kedvezmények listája a **www.oee.hu** oldalon olvasható, évente egy alkalommal az *Erdészeti Lapok* is közli.

Az Egyesület vezetése a kártya használatára biztat minden egyesületi tagot! A kedvezményrendszer igazi értékét, minél szélesebb körű elfogadottságát a rendszeres kártyahasználat alapozza meg. A kártya névre szól, sorszámmal és vonalkóddal van ellátva, az Egyesület titkársága évente érvényesíti. A 2018-ra szóló érvényesítő matrikákat azok a tagok kapják meg az *Erdészeti Lapokon* keresztül, akik eleget tettek az adott évre vonatkozó tagdíjfizetési kötelezettségüknek.

A kedvezményrendszerről és a tagsági kártyával kapcsolatos bármely kérdésben felvilágosítás kérhető az Egyesület titkárságán (titkarsag@oee.hu, 06 1 201 6293) vagy a helyi csoportok titkárainál.

Partnereink:

Nincsenek meglepetések

A STIHL új generációs kerti gépei kis tömegükkel és beépített akkumulátorukkal hódítanak, míg a cserélhető akkus COMPACT gépek nagyobb igénybevétel esetén is megállják a helyüket. Nincs benzinfüst, nincsenek vezetékek, és a hangjukat is alig hallani. A STIHL könnyű, csendes, erőteljes akkus gépeit nem lehet figyelmen kívül hagyni. A legextrémebb kihívás közepette sem okoznak váratlan meglepetést. Még karácsonykor sem.

Az ár **2018. február 15-ig** vagy a készlet erejéig érvényes!

STIHL MSA 120 C-BQ
akkumulátoros fűrés
AK 20 akkumulátorral
és AL 101 töltővel szettben
99 900 Ft

ANDREAS STIHL KFT.

2051 Biatorbágy-Budapark, Paul Hartmann u. 4.

Telefon: (+36-23) 418-054

További akciós termékek: stihlnemzedek.hu

Általános információk: stihl.hu

STIHL®